

T.C.

UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ PROGRAMI

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINDA DUYGU DÜZENLEME VE
KAYGI DÜZEYİNİN EBEVEYNLERE BAĞLI DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞEYDANUR BULUT

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. EMEL ERDOĞAN BAKAR

ANKARA

2024

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ PROGRAMI

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINDA DUYGU DÜZENLEME VE
KAYGI DÜZEYİNİN EBEVEYNLERE BAĞLI DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞEYDANUR BULUT

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. EMEL ERDOĞAN BAKAR

ANKARA

2024

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

26/04/2024

Şeydanur BULUT

TEŞEKKÜR

Öncelikle tezimi yazdığım süre boyunca büyük emeği, değerli fikir ve katkıları, güleryüzü ve destekleyici yaklaşımı için tez danışmanım Prof. Dr. Emel ERDOĞAN BAKAR'a gönülden teşekkür ederim.

Tez sürecimde ve savunmamda değerli fikirleriyle katkı sağlayan Dr. Öğrt. Üyesi Funda KUTLU'ya, tez savunma jürime katılımları ve değerli eleştirileri için Doç. Dr. Meltem ANAFARTA ŞENDAĞ'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim ve tez sürecim boyunca evrak anlamında yaptıkları gerekli bilgilendirme ve yardımlarından dolayı Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü personellerine çok teşekkür ediyorum.

Tez çalışmam boyunca ilgi, destek, sabrı ve şefkati ile yanımda olan sevgili eşim Ahmet Semih BULUT'a, süreç boyunca sevgi, emek ve desteklerini hissettiğim, eğitim hayatımda çok büyük emek ve özverileri olan sevgili annem Safiye SÜNGÜ'ye, ve babam Eşref SÜNGÜ'ye bütün kalbimle teşekkür ederim.

ÖZET

BULUT, Şeydanur. Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Kaygı Düzeyinin Ebeveynlere Bağlı Değişkenlerle İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024.

Bu çalışmanın temel amacı; okul öncesi dönemdeki çocuklarda annenin bağlanmada kaygı ve kaçınma düzeyinin, çocuğunun olumsuz duygularıyla baş etme tarzı aracılığıyla çocuğun duygu düzenleme becerileri ve kaygı düzeyi yordanmasına yönelik bir modeli test etmektir. Bu modelde annenin bağlanma kaygı ve kaçınma düzeyinin, annenin tutum ve davranışları aracılığıyla okul öncesi çocuğun kaygı düzeyi ve duygu düzenleme becerilerini yordayacağı tahmin edilmiştir. Bu amacın yanı sıra çocukların cinsiyeti, yaşı, doğum sıraları; annelerin eğitim durumları, sosyoekonomik seviyeleri ile ilişkili olarak değişkenler betimsel olarak irdelenmiştir. Bu kapsamda İstanbul ilinde yaşayan ve 3-6 yaş arası okul öncesi eğitime devam eden çocuğu olan, 173 anneye çalışma gerçekleştirilmiştir. Annelere; Demografik Bilgi Formu ile birlikte, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Aile Tutum ve Davranış Ölçeği, Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği ve Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği verilmiştir. İlk olarak demografik verilere göre araştırma değişkenlere yapılan korelasyon analizi ile değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Sonra araştırmanın temel hipotezleri olan yordayıcı modellerini test etmek amacıyla, değişkenler arası aracı etki analizi (SPSS Hayes PROCESS v.4.2) yapılmıştır. Bulgular incelendiğinde annenin bağlanma kaygı ve kaçınma düzeyinin çocuğun duygu düzenleme becerileri ile olan ilişkisinde, çocuğun olumsuz duygularıyla başa çıkma tarzının kısmi aracı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bağlanma, Duygu Düzenleme, Kaygı, Okul Öncesi Dönem,

ABSTRACT

BULUT, Şeydanur. The Relationship between Preschool Children's Anxiety Level and Parental Variables, Masters' Thesis, Ankara, 2024.

The main purpose of this study is; to test a model for predicting the child's emotion regulation skills and anxiety level through the mother's attachment style (anxiety and avoidance) in preschool children through her style of coping with her child's negative emotions. In this model, it was predicted that the mother's attachment anxiety and avoidance level would predict the preschool children's anxiety level and emotion regulation skills through the mother's attitudes and behaviors. In addition to this purpose, children's gender, age, birth order; educational status and socioeconomic levels of the mothers were examined descriptively in relation to the variables. In this context, the study was conducted with 173 mothers living in Istanbul and having children aged 3-6 attending pre-school education. To mothers; Along with Demographic Information Form, Experiences in Close Relationships Scale-II, Coping With Children's Negative Emotions Scale, Emotion Regulation Q-sort Scale and the Revised Preschool Anxiety Scale were given. First, the relationships between the variables were examined through correlation analysis on the research variables according to demographic data. Then, inter-variable mediating effect analysis (SPSS Hayes PROCESS v.4.2) was conducted to test the predictive models, which are the main hypotheses of the research. When the findings were examined, it was determined that the child's style of coping with negative emotions was a partial mediator in the relationship between the mother's attachment anxiety and avoidance level and the child's emotion regulation skills.

Key Words: Attachment, Emotion Regulation, Anxiety, Preschool Period

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

BİLDİRİM	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	3
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR	3
1.1. Kaygı.....	3
1.1.1. Okul Öncesi Çocukluk döneminde Kaygı ve Kaygı Bozuklukları	3
1.1.2. Okul Öncesi Çocuklukta Kaygı ile İlişkili Sosyo-Demografik Faktörler ...	4
1.1.2.1. Cinsiyet	4
1.1.2.2. Sosyo Ekonomik Düzey.....	5
1.1.2.3. Çocuğun Yaşı.....	5
1.2. Duygu Düzenleme.....	6
1.2.1. Duygu Düzenleme Gelişimi	7
1.2.2. Duygu Düzenleme ve Kaygı	8
1.3. Bağlanma.....	8
1.3.1. Bağlanma Kuramı Temel Kapsamı	8
1.3.2. Çocukluk Dönemi Bağlanma Davranışları	9
1.3.3. İçsel Çalışan Modeller.....	11
1.3.4. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma	12

1.4. Bağlanmanın Duygu Düzenleme ve Kaygı ile İlişkisi	14
1.4.1. Çocukluk Döneminde Bağlanma ve Duygu Düzenleme/Kaygı İlişkisi	14
1.4.2. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma ve Duygu Düzenleme/Kaygı İlişkisi..	16
1.5. Bağlanma Aktarımı	17
1.5.1. Bağlanma ve Bakım Veren Duyarlılığı	17
1.6. Araştırmanın Amacı	19
1.6.1. Araştırma Soruları	20
1.6.2. Araştırma Hipotezleri	21
2. BÖLÜM.....	22
YÖNTEM.....	22
2.1. Katılımcılar	22
2.1.1. Araştırmaya Katılan Annelere Yönelik Demografik Bilgiler	22
2.1.2. Çocuklara Dair Demografik Bilgiler.....	24
2.2. Veri Toplama Araçları	25
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	27
2.2.2. Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği.....	27
2.2.3. Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ).....	28
2.2.4. Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği (ODBÇÖ).....	29
2.2.5. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II	31
2.3. İşlem.....	32
3. BÖLÜM.....	33
BULGULAR.....	33
3.1. Araştırma Değişkenlerine Dair Betimleyici Bulgular	34
3.2. Araştırma Değişkenlerinin Birbiri İle İlişkileri.....	34
3.3. İki Düzeyli Kategorik Demografik Değişkenlerin Araştırma Değişkenlerine Yönelik Farkları	37
3.3.1. Çocuk Cinsiyeti Farklarına Yönelik t-test Bulguları.....	37
3.3.2. Anne Çalışma Durumu Farklarına Yönelik t-test Bulguları	38

3.4. İki Düzeyden Fazla Kategorik Demografik Değişkenlerin Araştırma Değişkenlerine Yönelik Farklarına İlişkin Tek Yönlü Anova Bulguları	39
3.4.1. Anne Eğitim Düzeyinin Araştırma Değişkenlerine Yönelik Farklarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Bulguları	39
3.5. Okul Öncesi Kaygı ve Çocukların Duygularını Değerlendirmenin Yordanmasına İlişkin Regresyon Bulguları	40
3.5.1. ÇDD ile YİYE İlişkisinde ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	40
3.5.2. YDOOKO ile YİYE İlişkisinde ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	46
3.5.3. YDOOKO ile YİYE İlişkisinde ODBCO-Dışavurumcu Cesaretlendirme İfadelerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulgular	49
4. BÖLÜM.....	54
TARTIŞMA	54
4.1. Cinsiyet ve Çocuğun Yaşının Okul Öncesi Çocuklukta Kaygı Düzeyi ve Duygu Düzenleme Becerileri ile İlişkisi	54
4.2. Anne Eğitimi: Çocuğun Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Düzeyi Farkları	55
4.3. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annenin Çocuğun Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Düzeyi Farkları	56
4.4. Annenin Bağlanma Modeli ve Çocuklarda Duygu Düzenleme Becerileri İlişkisinde Çocuğun Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Düzeyinin Aracı Rolü.....	57
4.5. Okul Öncesi Çocuklukta Kaygı Düzeyi ve Duygu Düzenleme Becerileri: Annenin Bağlanma Stili ve Çocuğuna Yönelik Duygu ve Davranışları	58
SONUÇ.....	61
KAYNAKÇA	63
EKLER.....	77
EK-1. Bilgilendirilmiş Onam Formu	77
EK-2. Demografik Bilgi Formu	79
EK-3. Yeniden Düzenlenen Okul ÖNcesi Kaygı Ölçeği (Örnek Maddeler)	80
EK-4. Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği (Örnek Maddeler)	81
EK-5. Çocuğun Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği (Örnek Maddeler).....	82

Ek-6. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (Örnek Maddeler)	83
ÖZGEÇMİŞ.....	84

KISALTMALAR DİZİNİ

CDDO	: Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği
CDD DD	: Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği Duygu Düzenleme Alt Boyutu
CDD KO	: Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği Kararsızlık Olumsuzluk Alt Boyutu
DEHB	: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
ODBCO	: Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği
ODBCO-AT	: Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği Azaltıcı Tepkiler Alt Boyutu
ODBCO-CT	: Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği Cezalandırıcı Tepkileri Alt Boyutu
ODBCO-DCI	: Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği Duyguları İfade Etmeyi Cesaretlendirici Tepkiler Alt Boyutu
ODBCO-DOT	: Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği Duygu Odaklı Tepkiler Alt Boyutu
ODBCO-SOT	: Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği Sorun Odaklı Tepkiler Alt Boyutu
ODBCO-UT	: Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği Üzüntü Tepkileri Alt Boyutu
YDOOKO	: Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği
YIYE-II	: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II
YIYE KG	: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygılı Bağlanma Alt Boyutu
YIYE KÇ	: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaçınan Bağlanma Alt Boyutu

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcı Ailelerin Demografik Verileri.....	23
Tablo 2. Katılımcı Çocuklara Yönelik Demografik Veriler.....	24
Tablo 3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler	26
Tablo 4. Araştırma Değişkenlerine Dair Betimsel Veriler	34
Tablo 5. Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri ile Korelasyonel İlişkisi	36
Tablo 6. Araştırma Değişkenlerinin Çocukların Cinsiyetlerine Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar İçin t Test Sonuçları	37
Tablo 7. Araştırma Değişkenlerinin Annelerin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	38
Tablo 8. Araştırma Değişkenlerinin Annelerin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	39
Tablo 9. ÇDD KO ile YİYE KG İlişkisinde ODBCO -Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolü.....	41
Tablo 10. ÇDD KO ile YİYE KG İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler ...	42
Tablo 11. ÇDD DD ile YİYE KG İlişkisinde ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolü	44
Tablo 12. ÇDD DD ile YİYE KG İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler	45
Tablo 13. YDOOKO ile YİYE KG İlişkisinde ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolü	47
Tablo 14. YDOOKO ile YİYE KG İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler	47
Tablo 15. YDOOKO ile YİYE KÇ İlişkisinde ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolü.....	48
Tablo 16. YDOOKO ile YİYE KÇ İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler	49
Tablo 17. OOK ile YİYE KG İlişkisinde ODBCO-Dışavurumcu Cesaret İfadelerinin Aracı Rolü.....	50
Tablo 18. YDOOKO ile YİYE KG İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler	51
Tablo 19. OOK ile YİYE KÇ İlişkisinde ODBCO-Dışavurumcu Cesaret İfadelerinin Aracı Rolü.....	52

Tablo 20. YDOOKO ile YİYE KÇ İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler.....	53
--	----

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Araştırma Modeli: Çocukluk Dönemi Kaygı Belirtileri ve Duygu Düzenleme Becerileri ile Annenin Bağlanması Annenin Çocuğa Yönelik Davranış ve Tutumlarının Aracı Rolü.....	20
Şekil 2. Ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi ile çocuklarda duygu düzenleme becerileri kararsızlık-olumsuzluk alt boyutu arasındaki ilişkide ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin aracı etkisi modeli.....	41
Şekil 3. Ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi ile çocuklarda duygu düzenleme becerileri duygu düzenleme alt boyutu arasındaki ilişkide ODBCO -Sorun Odaklı Tepkilerin aracı etkisi modeli.....	43
Şekil 4. Ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi ile çocukların okul öncesi kaygı düzeyi arasındaki ilişkide ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin aracı etkisi modeli.	46
Şekil 5. Ebeveynin kaçınan bağlanma düzeyi ile çocukların okul öncesi kaygı düzeyi arasındaki ilişkide ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin aracı etkisi modeli.	48
Şekil 6. Ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi ile çocukların okul öncesi kaygı düzeyi arasındaki ilişkide ODBCO- Dışavurumcu Cesaretlendirme İfadelerinin aracı etkisi mode.....	49
Şekil 7. Ebeveynin kaçınan bağlanma düzeyi ile çocukların okul öncesi kaygı düzeyi arasındaki ilişkide ODBCO- Dışavurumcu Cesaretlendirme İfadelerinin aracı etkisi modeli.	51

GİRİŞ

Kaygı evrimsel olarak tehlike anında uyum sağlayıcı bir mekanizma olan, doğum anından itibaren insanın bütün hayatı boyunca varlığını gösteren temel bir insani duygudur (Özusta, 1993). Freud'a göre kaygının işlevi "fiziksel ya da toplumsal çevreden gelen tehlikelere karşı bireyi uyarma, gerekli uyumu sağlama ve yaşamı sürdürme işlevine katkıda bulunur (Akt. Geçtan, 2006).

Evrensel ve temel bir duygu olan kaygı, yetişkinler ve çocuklarda benzer belirtilerle ortaya çıkmaktadır. Çocuklardaki kaygı belirtileri yetişkinlerdeki belirtilere benzemektedir (Kendall ve Suveg, 2006). Anksiyete psikoloji alanyazında 19. yüzyıldan itibaren biliniyor olsa da çocukluk dönemi anksiyetesine ilişkin çalışmalar yetişkinlere oranla geç başlamıştır (Weissman ve Orvaschel, 1986). Bunun sebeplerinden biri çocukluk dönemi anksiyete semptomlarının geçici, zararsız olduğu, tanı kriterlerini karşılamadığı ve gelişimsel değişimlerle kaybolacakları düşüncesi olabilir (Benjamin, Castello ve Warren, 1990). Çocuklar için yeni olan şeyler korkutucu olabildiğinden erken çocuklukta korku ve kaygının yaşanmasının olağan bir durum olduğu kabul edilebilir (Yörükoğlu, 2000). Lapouse ve Monk (1959) 6-12 yaş arası çocuklar üzerinde yaptıkları çalışmalarında korku ve kaygının çocukluk döneminin yaygın özelliklerinden biri olduğunu bulmuşlardır. Kaygı bozukluğunun %10'luk bir oranla okul öncesi dönemdeki çocuklarda en yüksek oranda görülen psikolojik bozukluk olduğu rapor edilmiştir (Egger ve Arnold, 2006).

Duygu Düzenleme Duygu düzenleme olumlu ve olumsuz duyguları işleme ve bunlarla başa çıkma sürecinin karakteristiğini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır (Kopp, 1989). Yüksek negatif duygusal deneyim ve işlevsel bir şekilde bu duyguyla başa çıkamama kaygı bozukluklarında iki önemli klinik özellik olarak ön plana çıkmaktadır. Bu klinik özellikler kaygı bozukluklarının gelişiminde duygunun ve duygu düzenlemedeki yetersizliğin rolüne dikkat çekmektedir (Carthy ve ark., 2010). Duygu düzenlemedeki yetersizlik, kişilerarası ilişkilerde, olumlu sosyal davranış girişimlerinde (alturizm, empati, işbirliği vb.), duyguları yönetme ve değiştirmedeki yetersizliğe işaret etmektedir (Thompson, 1994). Cicchetti ve ark., (1995) duygu düzenlemedeki yetersizlik adatif olmayan bilişsel ve davranışsal duygu düzenleme stratejilerinin belirli duygularla bağlantılı hale gelmesiyle geliştiğini ifade etmektedir.

Dünyaya gelmiş her bebek biyolojik açıdan yetersiz olduğundan onu hayatta tutacak birinin varlığına ihtiyaç duyar. Bakım verenin bebeğin ihtiyaçlarını karşılaması veya onu tehlike anında koruyabilmesi için bebekle yakınlık kurulmalıdır. Bu davranışın evrimsel bakış açısına göre işlevi hayatidir; ebeveynine fiziksel olarak yakın olan bebeklerin hayatta kalma olasılığı daha fazladır. Bu mecburiyet nedeniyle bebeğin onu büyüten yetişkinlerin davranışlarını anlama ve tahmin etmesi kritik önemdedir. Bowlby'e göre çocuğun bağlanma sistemi sembolik bir biçimde "Bağlanma kişisi (bakımveren) yeterince yakında mı, bana ulaşabilir mi ve dikkati benim üstümde mi?". Bebek bu yakınlığı anneyi görsel alanda aktif izleme ile başlayan; gülümseme, ağlama, tutup çekme, ulaşmaya çalışma, seslenme gibi bağlanma davranışları aracılığıyla sağlamaya çalışmaktadır. Bu bağlanma davranışları, yorgunluk, acı, ağrı, üşüme gibi çocuğun durumuna bağlı faktörler; annenin yokluğu, anneden ayrılma gibi anneye bağlı faktörler veya endişe verici bir olayın meydana gelmesi, ortama bir yabancıнын girmesi gibi ortama bağlı faktörler tarafından aktive edilebilmektedir (Bowlby, 1969; Sümer, Sayıl ve Berument, 2016; van den Dries, Juffer, Ijzendoorn ve Bakermans-Kranenburg, 2009).

Çocuğun bağlanma figürü ile olan ilişkisi sonucu daha sonraki ilişkilerine dair beklentilerini şekillendirir. Bu beklentileri oluşturan "içsel çalışan modeller"dir (Bowlby, 1973). Bebek içsel çalışan modellerle dünyadan, annesinden, kendisi için önemli olan diğer figürlerden veya kendisinden neler bekleyebileceğini öğrenir (Bowlby, 1969). Bakım verenle yaşanan bağlanma deneyimleri bebeğin yaşamının ilerleyen yıllarında duygularının diğerleri tarafından nasıl karşılanacağına yönelik temsiller oluşturur ve kendi duygularını düzenlemesinde önemli rol oynar. Bağlanma stillerinin içsel çalışan modeller aracılığıyla gelecekteki ilişkilere aktarılmasının (Bowlby, 1969) nesiller arası bağlanma aktarımına da işaret ettiği dikkat çekmektedir.

Özetle bakımveren ile yaşamın erken yıllarında kurulan bağ, bebeğin duygusal gelişimi üzerinde kritik bir etkiye sahiptir. Bu bağ, bebeğe duygularının nasıl tepki göreceğine, duygularının ne anlama geldiğine, ne işe yaradığına dair zihinsel temsiller oluşturur. Bu temsiller bebeğin yaşamın ilerleyen dönemlerinde kendi duygularını düzenlemesinde belirleyici olabilmektedir.

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

1.1. Kaygı

1.1.1. Okul Öncesi Çocukluk döneminde Kaygı ve Kaygı Bozuklukları

Çocukluk dönemi anksiyetesini anlamak için; biyolojik (genetik, fizyopsikoloji), davranışsal (öğrenme modelleri), kişilerarası (bağlanma teoarisi, ebeveyn-çocuk ilişkisi) ve bağlamsal (aile, okul, mahalle vb.) süreçlerin incelenmesi gerektiğini belirtilmektedir (Essau ve Petterman, 2002; Thompson, Vasey ve Dadds, 2001; Weems, 2008). Anne babanın disiplin şekli, kontrol davranışları, çocuğun cezalandırılacağını veya terk edileceğini düşünmesi, bu dönemde maruz kalınan reddedici, küçük düşürücü durumlar, çocuğun altını ıslatma ve cinsel oyunlarının tepkiyle karşılanması, anne-babanın kaygı düzeyinin yüksek olması çocuklarda kaygıyı te

Weems (2008) anksiyete semptomlarının gelişimsel değişimini incelediği derleme çalışmasında anksiyete duygusunu, fizyolojik (kalp atış hızı, kortisol seviyesi, davranışsal (davranışsal ketleme) ve bilişsel semptomları içeren birincil özellikler; sosyal değerlendirme olasılığına maruz kalındığında sürekli ve orantısız korku gibi sosyal kaygı bozukluğu semptomu veya günün en az yarısında endişeyi kontrol etmede güçlük yaşama gibi yaygın kaygı bozukluğu semptomları gibi tanıya özgü semptomları içeren ikincil özellikler şeklinde ikiye ayırmıştır. Weems'in modeli 6 yaşından önceki gelişimsel dönemi kapsamasa da gelişim dönemleri boyunca ikincil özelliklere göre daha sabit bir düzlemde ilerleyen birincil özelliklerin, okul öncesi dönemdeki çocuklarda anksiyete semptomlarını daha doğru tanımlayabileceği öne sürülmüştür (Costello, Egger ve Angold, 2004; Mian ve ark., 2012). Aynı zamanda çocuklarda kaygı; ağlama, görmezden gelme, donma, yapışma, yüksek seviyedeki stres, akranlarıyla etkileşimden kaçınma, okul aktivitelerine katılım sağlamak istememe gibi farklı şekillerde görülebilmektedir (Bufferd ve ark., 2011; Whalen, D. J., Sylvester, C. M., ve Luby, J. L., 2017). Sağlıklı örnekleme yapılan çalışmalarda herhangi bir kaygı bozukluğunun prevalansının %6 ve %22 arasında, yaygın kaygı bozukluğunun %0.6 ile %6.5 arasında, ayrılık kaygısı bozukluğunun %0.3 ile %5.4 arasında, sosyal kaygı bozukluğunun ise %0.5 ile %4.4 arasında değiştiği rapor edilmiştir (Franz ve ark., 2013; Costello ve ark., 2005; Wichstrom ve ark., 2012).

Yapılan boylamsal araştırmalar aile ikliminin ve erken dönemde davranış ketlenmesinin, erken çocuklukta gelişen anksiyete üzerinde, özellikle sosyal kaygı bozukluğu, bağımsız şekilde etkilerinin bulunduğunu göstermiştir (Clauss & Blackford, 2012; Hudson & Dodd, 2012; Hudson, Dodd, & Bovopoulos, 2011). Fox ve arkadaşları (2005) bu davranış ketlenmesini çocuk veya bebeklerin yabancı akran veya yetişkinlerle ya da yeni durumlarla karşılaştıklarında verdikleri tepki stili olarak tanımlamışlardır. McLeod ve ark. (2007) yaptıkları çalışmada ebeveyn reddi ve ebeveynin aşırı kontrolü çocuklarda anksiyete semptomlarıyla ilişkili bulunmuştur. Yang ve arkadaşlarının (1995) yaptıkları bir metanaliz çalışmasında ise anksiyete bozukluğu tanısı almış annelerin çocuklarının daha fazla anksiyete semptomu gösterdikleri saptanmıştır. Çocukluk anksiyetesinin gelişimi hakkında araştırmalar genetik, mizaç, duygu düzenleme becerileri gibi içsel faktörler ile cinsiyet, ebeveynin eğitim düzeyi, ekonomik güç, kardeş sayısı gibi sosyo-demografik özellikler, anne kaygısı gibi dışsal faktörler ve bunların etkileşimi üzerine yoğunlaşmıştır (Murray, Creswell ve Cooper, 2009; Degnan, Almas ve Fox, 2010; Esbjorn ve ark., 2012; Bosquet ve Egeland 2006; Bögels ve Brechman-Toussaint, 2006; Rapee, 2014).

1.1.2. Okul Öncesi Çocuklukta Kaygı ile İlişkili Sosyo-Demografik Faktörler

1.1.2.1. Cinsiyet

Okul öncesi dönemdeki çocuklarda kaygının cinsiyetlere göre değişimini inceleyen araştırmalarda cinsiyet farkının bulunmadığı araştırmalar mevcuttur (Bufferd, Dougherty ve Olino, 2019; Gleason ve ark., 2011; Lavigne ve ark., 2009; Petresco ve ark., 2014). Ancak birçok çalışmada kız çocuklarının erkek çocuklara kıyasla daha fazla kaygı belirtileri gösterdikleri sıklıkla ifade edilmektedir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2003; Bora ve Ünüvar, 2020; Bouldin ve Pratt, 1998; Muris, Schmidt ve Merckelbach, 2000; Nauta ve ark., 2004; Paulus ve ark., 2015; Raadal, ve ark., 1995; Spence, 1998; Wichstrøm, ve ark., 2011). Örneğin Essau, muris ve Ederer (2002) kızların erkeklere kıyasla daha fazla anksiyete semptomu yaşadıklarını belirlemiştir. Paulus ve arkadaşlarının (2015) davranışsal ketlenme ve anksiyete arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında ayrılık kaygısı dışındaki; genel kaygı, sosyal kaygı, özgöl fobi boyutlarında kızların erkek çocuklara oranla daha yüksek puanlar aldıklarını bulunmuştur. Ayrıca, Spence (1998) kızların sosyal kaygı, ayrılık kaygısı, yaralanma kaygısı ve genel kaygı boyutlarında erkeklere göre daha yüksek puanlar aldıklarını

belirtmiştir. Edwards, Rapee, Kennedy ve Spence (2010) Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliğini yaptıkları çalışmalarında annelerden aldıkları bilgiler sonucunda kızların daha fazla spesifik korku deneyimlediklerini rapor etmişlerdir.

1.1.2.2. Sosyo Ekonomik Düzey

Çocuğun kaygısını etkileyen sosyal-çevresel faktörlerden biri doğduğu ailenin sosyo ekonomik düzeyidir (Beesdo ve ark., 2009). Birçok araştırma ebeveynin sosyoekonomik düzeyi çocuğun kaygısının ilişkili olduğunu göstermektedir (Beesdo ve ark., 2009; Cronk, Slutske, Madden, Bucholz ve Heath, 2004; Deater-Deckard, Scarr, McCartney. ve Eisenberg, 1994; Fein, Gariboldi ve Boni, 1993; Gleason ve ark., 2011; McBride ve Belsky, 1988; Petresco ve ark., 2004; Rapee ve ark., 2009). Bora ve Ünüvar'ın (2020), 468 çocuk ve annesi ile yaptığı çalışmalarında öğrenim düzeyi ve gelir düzeyi yüksek ebeveynlerin daha az kaygıya sahip ve çocuklarının da daha az kaygılı oldukları görülmüştür. Ailenin sosyoekonomik düzeyi, ebeveynin ve çocuğun maruz kaldığı yaşam stresini etkilemekte ve ebeveynlik kaynaklarını efektif kullanabilmesini engelleyebilmektedir (Hetzner, Johnson, ve BrooksGunn, 2011). Ailenin sosyoekonomik düzeyini birbiriyle ilişkili olarak ebeveynlerin gelir düzeyleri, meslekleri ve eğitim seviyesi belirlemektedir. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip olan ebeveynlerin çocuklarının daha yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olan ebeveynlerin çocuklarına göre daha çok ayrılık kaygısı rapor ettikleri belirtilmiştir (Wichstrøm ve ark., 2012; Bufferd, Dougherty ve Olino, 2019; Hejervang ve ark., 2007). Ailenin sosyoekonomik düzeyinin düşük olması temel ihtiyaçların karşılanmasında sınırlamalara neden olabilmektedir. Aynı zamanda ile bireyleri arasında maddi stres ve belirsizliklere sebep olabilmekte ve bu durum ebeveynlerin kendilerinin ve çocuklarının psikolojik ihtiyaçlarını karşılamalarını güçleştirebilir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000; Güngör, 2009).

1.1.2.3. Çocuğun Yaşı

Okul öncesi dönemdeki çocuklarda yaş dikkat edilebilecek bir diğer etkidir. Ancak ayrılık kaygısı ve çocuğun yaşı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmazken; çocuğun yaşı ve sosyal anksiyete arasında negatif bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır; daha küçük yaştaki çocukların annelerinin, daha büyük yaştaki çocukların annelerine göre daha fazla sosyal anksiyete rapor ettikleri belirtilmiştir (Bufferd, Dougherty ve Olino, 2019). 3, 4 ve 5 yaşındaki çocukların kaygı seviyelerinin karşılaştırıldığı bir araştırmada ise 3

yaşındaki çocukların; 4 ve 5 yaşındaki çocuklara kıyasla sosyal kaygı, ayrılma kaygısı ve genel kaygı boyutunda daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur. (Spence, Rapee, McDonald ve Ingram, 2000). Egger ve Angold (2004) ise okul öncesi dönemdeki çocukların psikiyatrik semptomlarını tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmalarında ebeveyn raporlarına göre 4 ve 5 yaşındaki çocukların, 2 ve 3 yaşındaki çocuklara kıyasla daha fazla kaygılı oldukları belirtilmiştir.

1.2. Duygu Düzenleme

Duyguların düzenlenmesi, kontrol edilmesi, başka kaynaklara yönlendirilebilmesi, bu duygularla başa çıkmada uyum sağlayıcı davranışların geliştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir (Cicchetti, Ganiban ve Banett, 1991). Eisenberg ve Spinrad (2004) duygu düzenlemenin amaca yönelik olup olmamasının, kişinin kendi tarafından yapılıp yapılmamasının ve gönüllü yapılmış olmasının ayırt edilmesi gerektiğini belirterek daha kapsamlı ve detaylı bir tanım yapmışlardır. Bu tanımlamaya göre duygu düzenleme kişinin kendisi tarafından yapılan, hedef odaklı; duyguların süresinin, formunun, oluşumunun ve yoğunluğunun daha uyumlu tepkilerle değiştirilmesi sürecidir. Duygu düzenleme süreçleri davranışsal esneklik sağlar ve organizmanın durumsal değişikliklere adapte olmasını kolaylaştırır (Thompson, 1991).

Thompson (1994), bir duygunun regüle edilebilmesi için birkaç yol olduğunu söylemektedir; nörofizyolojik yanıt (stres altındayken bedenimizin adrenalin salgılaması gibi beyin aracılı tepki); dikkat süreçleri (belirli bir uyarana odaklanma; yorgunluk hissetmemek için bitiş çizgisine odaklanma); anlam yükleme/yorumlama (bir olaya verilecek tepkiyi değiştirmek için olayı farklı yorumlama, oyuncuların duygu durumunu yüksek tutmak adına maçın ilk yarısındaki başarısızlığı kötü şans olarak yorumlama); başa çıkmak için kullanılan kaynaklarına ulaşabilmek (güvenilir bir insanla etkileşime girebilme, konuşabilme); davranış (hissedilen duygu ile baş edebilmek adına bilinçli bir davranış değişikliği yapma).

Gross (2007), yalnızca sonuçta ortaya çıkan duygunun düzenlenmesi değil aynı zamanda bu duyguyu ortaya çıkaran sürecin de düzenlenmesin içeren, 5 kategorili bir model sunmuştur. İlk kategori olan uyarın seçimi, pozitif duyguyu artıran; negatif duyguyu azaltan durumları seçmeyi içerir. Örneğin, sosyal ortamlardan kaçınma, utangaç bir insan için kaygısını azaltan bir seçim olabilir. İkinci kategori uyarın değişimidir. Sosyal ortamlardan kaçınan bu kişi, gideceği ortama daha erken saatte gider ve böylece

içeri girdiğinde ona bakan daha az sayıda insan olur. Üçüncü kategori, dikkat değişimidir; uyaran seçimi ve uyaran değişimi mümkün olmadığında ve sosyal ortamlardan kaçınan kişi bu ortama girmek durumunda olduğunda, bilinçli olarak dikkatini ortamdan uzaklaştırmaya çalışır (müzik dinlemek, dissosiye olmak). Dördüncü kategori, bilişsel değişimdir; bu kişi, “sadece iki saatliğine burada olacağım, zaten orada tanıdığım kişiler var” gibi ifadelerle de kaygısını düzenleyebilir. Son kategori tepki değişimidir; duygunun oluşum sürecini değil, çıkan duyguyu düzenleme ile ilgilidir.

1.2.1. Duygu Düzenleme Gelişimi

Yaşamın ilk yıllarındaki stresin kaynağı açlık, üşüme, acı gibi fizyolojik sebeplerdir. Bu stresi bebekler ilk aylarda kafayı çevirme, eli ağza götürme ve emme gibi refleksif hareketlerle ve ağlama yoluyla gösterirken, daha sonraki aylarda gelişen görsel ve fiziksel kabiliyetleriyle daha aktif biçimde gösterecek davranışsal ve bilişsel olarak yetersiz olduklarından anne (temel bakımveren) bu dönemde duygu düzenlemede kritik bir rol üstlenir. Anne bebeğin duygusal stresini vokalizasyon ve rahatlatıcı kinestetik hareketlerle yatıştırmakta ve bebeğin davranışlarını düzenlemesinde aktif bir rol oynamaktadır (Kopp, 1989).

Yaşamın ilk yıllarındaki bu dışsal düzenleme ve duygusal uyarılma bebek için nörofizyolojik, bilişsel ve duygusal gelişimin, dil becerilerinin ve kendilik kavramının oluşumunu desteklemektedir. Duygusal, motor, bilişsel, sosyal gelişimi ve artan benlik farkındalığı ile birlikte bebek duygu düzenlemede dış kaynaklara daha az ihtiyaç duymaya başlar ve daha aktif bir rol üstlenir. Bir yenidoğan yaşadığı bir stres sonucu ağlarken ve bakımveren olmaksızın bunu kontrol edemezken, erken çocukluk dönemindeki bir çocuk yardım arayışına girebilir, okul öncesi dönemdeki bir çocuk yaşadığı stres hakkında düşünebilir ve hisleri üzerine konuşabilir, okul dönemindeki bir çocuk stresini azaltmak adına daha gelişmiş teknikler kullanabilir; dikkatini başka yöne çekmeye çalışabilir, tepkilerini diğerlerine karşı daha fazla kontrol edebilme kapasitesine sahiptir (Thompson, 1991).

Duygu düzenlemede artan otonomi karşın bu gelişimsel süreçte ebeveynin ve çevresel faktörlerin önemi büyüktür. Morris ve arkadaşları (2007) çalışmalarında bu faktörlerden ebeveyn dışavurumculuğu, ailede duygunun ifade ediliş biçimi, ebeveyn-çocuk bağlanma ilişkisi, ebeveynlik stili, evlilik ilişkisi faktörlerinin önemine işaret etmişlerdir. Gelişimsel süreçte çocukların davranış repertuvarının oluşmasında ve

sosyalleşme sürecinde duygu düzenlemenin rolü büyüktür. Duygu düzenleme uyum sağlayıcı tepkileri başlatma, sürdürme ve düzenleme aynı zamanda negatif duyguların şiddetinin artmasını önleme ve işlevsel olmayan tepkileri azaltmada kritik bir rol oynamaktadır (Cicchetti ve ark., 1995).

1.2.2. Duygu Düzenleme ve Kaygı

Suveg ve Zeman'ın (2004) yaptıkları çalışmada kaygı bozukluğu tanısı almış çocukların, kontrol grubuna göre, üzüntü, öfke, kaygı gibi negatif duygularla başa çıkmada daha fazla adaptif olmayan yöntem kullandıkları bulunmuş. Başka bir çalışmada ise kaygı bozukluğu tanısı almış çocukların duygu düzenlemenin kritik elementlerinden biri olan esnek dikkat kontrolünü daha az yapabildikleri rapor edilmiştir (Muris ve ark. 2006). Carthy ve arkadaşlarının (2010) kaygı bozukluğu tanısı almış 49 çocuk üzerinde yaptıkları çalışmalarında, kaygılı çocukların daha çok negatif duygusal tepki verme, negatif duyguyla karşılık verme gibi işlevsel olmayan duygu düzenleme stratejilerini daha çok duyguları değerlendirip yeniden ifade etme gibi daha uyumlu duygu düzenleme stratejilerini daha az kullandıkları bulunmuş. Bu bulguları destekler biçimde Southam-gerow ve Kendall (2000) yaptıkları çalışmalarında ise kaygılı çocukların amaçlarına ulaşmak adına duyguları kontrol etme ve düzenlemede yetersiz oldukları bulunmuş. Bosquet ve Egeland'ın (2006) çocukluk ve ergenlik dönemi boyunca anksiyetenin gelişimini boylamsal olarak inceledikleri çalışmalarında anksiyetenin geliştirilmesinde risk faktörü olarak duygu düzenleme becerilerinin yanı sıra bakım verenle bağlanma ilişkisinin de bir risk faktörü olduğu gözlenmiştir. Gelişimin ilerleyen dönemlerinde ortaya çıkabilecek duygusal ve davranış sorunlarının tetikleyicilerinden biri olarak bağlanma ilişkisi incelenmelidir (Yeşildaş, 2018).

1.3. Bağlanma

1.3.1. Bağlanma Kuramı Temel Kapsamı

Bağlanma kuramı özellikle erken dönemde ebeveyn-çocuk ilişkisinin duygusal gelişim üzerindeki etkisini anlamak amacıyla geliştirilmiştir. Bowlby ilk olarak erken yaşta anneden ayrılan bebeklerin gösterdiği stres tepkilerini anlamak üzerine odaklanmıştır. Bebeklerin anneden ayrılmamak, ayrılmışsa bile ayrılmışsa da bir an önce kavuşmak için uzun süre ağladıklarını gözlemler. Bu davranış psikanalitik yaklaşımda duygu yönetiminde olgunlaşmamış savunma mekanizması olarak tanımlanır, ancak

Bowlby, analitik kuramın bu yaklaşımını eleştirmiştir (Bowlby, 1958; Sümer, Sayıl ve Berument, 2016).

“Bağlanma davranım sistemi” onu tanımlayan ve onunla uyumlu çalıştığında optimal gelişmeye izin veren bakım sistemini tetikler. Bakımverenin yani bağlanma kişinin, özellikleri ve davranışları, çocuğun yakınlık kurmasını ve stres anında rahatlamasını kolaylaştıran “yakın bakım sistemi” olarak adlandırılabilir. Bu yakın bakım sistemi içinde bakımveren çocuk herhangi bir stres altındayken bakım ve destek vererek “güvenli sığınak” işlevini yerine getirir. Bu destek; avutma, sakinleştirme, ihtiyaçlarına zamanında karşılık verme olarak tanımlanabilir. Yakın bakım sisteminin bir diğer işlevi de çocuk merak duygusuyla çevresini ve kendisini aktif olarak keşfederken, “güvenli üs” olmasıdır (Ainsworth, 1964; Cassidy, 2008; Sümer, 2012; Uluç, 2012). Bowlby’nin de (1969, 1973, 1980) bağlanmanın dört unsuru olarak tanımladığı yakınlığı koruma (fiziksel olarak bağlanma figürünün yakınında olma), ayrılığa direnme (bağlanma figüründen ayrı kalındığında kaygı ve stres işaretleri verme), güvenli sığınak (tehlike, korku ve kaygı anlarında bağlanma figürüne sığınmak), güvenli üs (bağlanma figürünü bir temel olarak kullanarak keşif yapma), doğrudan yakın bakımdaki temel ana babalık uygulamalarıdır (akt. Sümer, 2012). Erken yıllarda bağlanma davranışsal ve yakın bakım sistemlerinin özellikleri tarafından şekillenen duygu, düşünce ve davranış örüntülerinin yaşamın ilerleyen yıllarında da etki ettiği ve diğer ilişkilere de genellendiği öne sürülmüştür (Bowlby, 1973; Fonagy ve ark., 1993; Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; Watersve ark., 2000).

1.3.2. Çocukluk Dönemi Bağlanma Davranışları

İlk aylarda bağlanma davranışları emme, yapışma, izleme, ağlama ve gülümseme iken sonraki aylarda davranış repertuarı çeşitlenir. Yaklaşık 3 ay içinde bebek annesini gözleriyle daha uzun süre takip etmeye, göz teması kurunca gülümsemeye ve anneye kurulan etkileşimi diğerlerine tercih etmeye başlar. Bebek 6. aya geldiğinde, annenin peşinden gitme davranışı yaygın olarak gözlemlenmeye başlar hatta annenin ulaşamadığında bebek belirgin bir gerginlik yaşar ve ağlama görülür. Öte yandan, annenin dönüşü gülümseme, sevinç çığlıkları atma, kucak isteme ile karşılanır (Ainsworth, 1967).

Bağlanma davranışları, 6-9 ay arasında daha güçlü ve düzenli olarak gözlemlenir. Bu dönemde bağlanma davranışı, bebeğin tanıdığı diğer kişilere de (baba,

bakıcı vb.) yöneltilebilir ancak, bebeğin birincil tercihi anne olmaya devam etmektedir. Bebek 1 yaşına geldiğinde sürekli olarak gözünü annenin üstünde tutmasa da ve varlığında oyuna devam etse de hareket ettiğinde onu takip etmeye devam eder. 2 yaş itibarıyla anneden fiziksel olarak ayrı kalmayı daha fazla tolere edebilirken; 3. yaş itibarıyla bağlanma davranışları daha az şiddette görülmeye başlar. Önceki yıllarda yatışmak için yakın vücut teması gerekmektedirken, bu yaşlarda hafif bir dokunuş veya rahatlatıcı bir bakış yeterli olmaktadır (Bowlby, 1969). Anne ve bebek arasındaki bu bağın herkes için aynı dinamikte geliştiği söylenemez. Uganda'daki araştırmaları sırasında Ainsworth (1969) anne-bebek arasındaki bağda farklılıklar olduğunu gözlemiştir. Bu farklılıkları incelemek adına Yabancı Ortam deneyini geliştirmiştir (Ainsworth ve ark., 1971). Bu deneyde bebek yabancı bir ortamda annesinden önce ayrılmakta sonra birleşmektedir ve bebeğin bunlara olan tepkisi gözlenmektedir. Bu ilk deneyler sonucu 3 temel bağlanma stili belirlenmiştir (Ainsworth, 1979). Bunlar; güvenli, kaygılı-kaçınan ve kaygılı-dirençli bağlanma stilleri olarak ifade edilmiştir.

Güvenli Bağlanma: Güvenli bağlanan bebek yabancı ortamda ayrılmadan önceki süreçte annesini keşif için güvenli üs olarak kullanır. Ayrılık esnasında bağlanma davranışları gösterir; doğal olarak biraz huzursuz olur ancak aşırı endişe ya da panik yaşamadan anneleri ile yakınlık ve temas arayışına girerler, keşif bölünür ve bebek rahatsızlığını belli eder. Anne geri döndüğünde ise sevinir ve anneye yakınlık kurmaya isteklidir. Yeniden birleşmeden sonra sakinleşir ve keşfetmeye ve diğer doğal faaliyetlerine devam ederler (Ainsworth, 1979; Bowlby, 1969; van Ijzendoorn ve Sagi-Schwartz, 2008).

Kaygılı-Dirençli Bağlanma: Kaygılı-dirençli bağlanan bebekler yabancı ortama anneleri ile birlikte girdiklerinde ayrılma öncesi dahi kaygı belirtileri gösterirler. Keşif davranışları zayıftır. Ayrılık esnasında çok şiddetli tepki verdikleri; yoğun bir kaygı, gerilim ve öfke yaşadıkları, anneden ayrılmayı reddettikleri, sakinleşmekte zorlandıkları belirtilmiştir. Odaya gelen yabancı ile iletişimi ve onun avutma girişimlerini reddettikleri gözlenmiştir. Anne geri döndüğünde temas kurmayı isterken aynı zamanda annenin temas girişimlerine direndikleri ve öfkeli oldukları, keşif davranışını tamamen sonlandırarak annelerine sıkıca yapışıp kalmak istedikleri görülmüştür (Ainsworth, 1979).

Kaygılı-Kaçınan Bağlanma: Kaygılı-kaçınan bağlanan bebekler ayrılma esnasında nadiren ağlayan, çok etkilenmiş görünmeyen ve anne geri döndüğünde uzak duran, onunla aktif temastan kaçınan ve onu görmezden gelen bebeklerdir. Birleşme

anında dikkatlerini daha çok oyuncaklara ya da keşif faaliyetlerine verir görünmüşlerdir (Ainsworth, 1979; van Ijzendoorn ve Sagi-Schwartz, 2008).

Araştırmacılar bu üç kategoriye uymayan, kaygılı-dirençli bağlanma kategorisi ile karıştırılan ve düşük bir oranda (%5) gözlemlenen deorganize bağlanmayı da 4. kategori olarak eklemiştir. Bu kategorideki bebeklerin ebeveynleri tarafından ihmal veya istismar edildikleri belirtilmiştir. Bu bebeklerin anne odadan çıkarken oldukça stresli oldukları ve annenin dönüşü için bekledikleri ancak anne odaya döndüğünde ondan uzağa gittikleri ve hala stresli oldukları görülmüş. Bazılarının ise depresif ve korkulu göründükleri; kafası karışmış bir ifadeye sahip oldukları, saniyeler boyu donup kaldıkları belirtilmiştir (Main ve Solomon, 1990).

1.3.3. İçsel Çalışan Modeller

Bağlanma figürünün sıcak, çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı biri olması tutarlı bir şekilde ihtiyaçlarına cevap vermesi ve çocuğa kendini değerli hissettirmesi çocuğun bağlanma figürüne güven duymasını ve yakın ilişkilerindeki diğerlerinin de ulaşılabilir olduğu, kendisinin de sevilebilir biri olduğu yönünde temsiller geliştirmesini sağlar (Bowlby, 1973; Collins, 1996; Main 1990). "İçsel çalışan modeller" in gelecekte kurulacak ilişkiler için beklentiler oluşturduğu görüşünden yola çıkarak Hazan ve Shaver (1987) anne-çocuk ilişkisinin karakteristiklerinin yetişkinlerin romantik bağlanma stillerinin belirleyicisi olduğu hipoteziyle, yaptıkları araştırmada bağlanmanın yetişkinlik dönemindeki önemine dikkat çekmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre güvenli bağlanan yetişkinlerin diğerlerini güvenilir, kendilerini de sevilebilir buldukları, romantik partnerleriyle yakınlık kurmaktan rahatsız olmadıkları, terk edilme kaygısı yaşamadıkları rapor edilmiştir. Kaygılı-kaçınan bağlanan yetişkinlerin yakınlıktan rahatsızlık duydukları, diğerlerini güvenilir bulmadıkları belirtilmiştir. Kaygılı-dirençli bağlanmada ise terk edilme kaygısının yoğun olduğu, kendileri ve partnerlerinin sevgisi hakkında daha fazla güvensizlik hissettikleri belirtilmiştir (Hazan ve Shaver, 1987).

Bowlby'e (1969) göre içsel çalışan modeller, çocuk için gelecekteki ilişkiler adına beklentiler oluşturmalarının yanı sıra olumsuz duyguları nasıl göstereceği, yaşayacağı ve bu duygularla nasıl başa çıkacağına, bu duyguları nasıl düzenleyeceğine dair bir prototip oluşturmaktadır. Anne yaşamın ilk yıllarında bebeğin duygularını düzenleyen bir dış kaynaktır. İlk dönemde deneyimlenen olumsuz duyguların anne tarafından tutarlı olarak düzenlenebilmesi, güvenli bağlanma gelişmesinin ilk şartıdır.

Anne-bebek ilişkisinde tekrar eden deneyimler sonucunda oluşan içsel çalışan modeller (Bowlby, 1969, 1973) Güvenli bağlanan bebekler duygusal sinyallerinin bakım veren tarafından karşılanacağı, annenin orada olacağı inancını geliştirir. Eğer bebek bu inancı geliştirirse, duygularını ebeveynle daha açık ve doğrudan paylaşır. Olumsuz bir duygu hissettiğinde de aynı stratejiyi uygular; stresini bastırmak yerine baş etmek için ebeveynin yardımını arar. Endişe verici bir durum geliştiğinde bebek anneye doğru hareket eder, endişe verici durum ortadan kalktığına keşfine devam eder (Cassidy, 1994). Güvensiz bağlanan bebekler için ise durum farklıdır. Yabancı ortam deneyinde kaygılı-kaçınan gruptaki bebeklerin ebeveynleri odadan ayrıldığında nötr bir duygulanım olduğu, odaya geri döndüğünde ise ebeveynin yaklaşma davranışlarına ilgi gösterilmediği ve ebeveynin görmezden gelindiği görülmüştür (Ainsworth ve ark., 1978). Main ve Solomon (1986) bunun sebebinin bebeklerin bağlanma davranışlarının bakımveren tarafından tutarlı bir şekilde retle karşılaşması olduğunu öne sürmüştür; böylece bebekler bakımverenle olan bağlanma ilişkisinin ve bakımverenin önemini azaltma etme stratejisi geliştirirler. Main (1981) bu minimize stratejisinin duygu düzenleme davranışlarına da yansıdığını söylemiştir; bebeğin öfke, stres, üzüntü gibi negatif duygularını bastırması bağlanma ilişkisinin önemini azaltmaya fayda sağlamaktadır. Bu teoriye göre bağlanma davranışları retle karşılanmış bebeğin duygularını açıkça ifade etmesi yine retle karşılanacaktır. Eğer bebek isteğini açıkça ifade ederse, talepkâr olursa veya öfkesini açıkça gösterirse ebeveynin kendinden uzaklaşması tehlikesi söz konusu olacaktır (akt. Cassidy, 1994). Kaygılı-dirençli gruptaki bebekler ise sakin bir ortamı tehlikeli algılayabilirler. Ortamdaki minimal derecede tehdit edici bir ipucuna, duygularını maksimize ederek tepki verebilirler. Bu hiperaktivasyon stratejisi bakımverenin dikkatini üzerinde tutmak içindir (Main, 1990). Bakımverenin ulaşılabilirliği ve tepkiselliği tutarsız ve bakımveren bebeğin olumsuz duygularını yatıştırmada yetersiz olduğundan, bebek ebeveynin varlığında rahatlaması ve sakinleşmesi durumunda ebeveynin uzaklaşması tehlikesi altında olduğunu düşünür (Cassidy, 1994).

1.3.4. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Bakım verenle yaşanan bağlanma deneyimleri bebeğin yaşamının ilerleyen yıllarında duygularının diğerleri tarafından nasıl karşılanacağına yönelik temsiller oluşturur ve kendi duygularını düzenlemesinde önemli rol oynar. Miljkovitch, Danet ve Bernier, 2012 yılında yaptıkları çalışmalarında çocukluk döneminde bağlanma stiline stresle başa çıkma ile ilişkili olduğu göstermişlerdir. Buna göre, güvenli bağlanan çocuk

stresle başa çıkmak için ebeveyninden destek talep ederken, kaçınan çocuk ebeveynini ve stresi görmezden gelmekte, dirençli bağlanan çocuk ise ebeveynine yapışmakta ve stresi abartılı bir şekilde deneyimlemektedir. Okul öncesi dönemde bağlanma biçimleri ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmada kaçınan ve dirençli bağlanan çocukların daha fazla olumsuz duygu rapor ettikleri ve duygu düzenlemede güçlük yaşadıkları bulunmuştur (Ural ve ark., 2015). Bu bulguları destekler biçimde yapılan çalışmalar güvenli bağlanan çocukların stresle baş etmede daha uyumlu duygu düzenleme stratejileri kullandıkları gözlenmiştir (Contreas ve ark., 2000; Gaylord-Harden ve ark., 2009; Liu ve Huang, 2012) Anne-çocuk bağlanma ilişkisinin anksiyete semptomlarıyla ilişkisinde duygu düzenleme süreçlerinin aracı etkisinin incelendiği çalışmada güvenli bağlanan çocukların daha düşük düzeyde; deorganize bağlanan çocukların ise yüksek düzeyde anksiyete rapor ettikleri bulunmuştur (Brumariu ve ark., 2012).

Colonnesi ve arkadaşlarının (2011) yaptıkları meta analiz çalışmasında bağlanma ve kaygının ilişkili olduğunu; bu ilişkinin de en yüksek düzeyde kaygılı-dirençli bağlanma stilinde görüldüğü belirtilmiştir. Bakım verenle gelişen bağlanma ilişkisinin sadece erken dönemde değil; yaşamın ilerleyen yıllarında da duyguları algılama, ifade etme ve düzenleme ile ilişkili olduğu görülmektedir (Bouthillier, Julien, Dubé, Bélanger ve Hamelin, 2002). Bağlanma stillerine göre yetişkinlerin duygu düzenleme stratejilerinin de değiştiği belirtilmektedir. Kaygılı-dirençli bağlanan yetişkinler hiperaktivasyon stratejisi kullanırlar, duygularını düzenlemede kendilerine güvenleri düşüktür; Kaygılı-kaçınan bağlanan yetişkinlerde ise duyguların inkarı, yakınlarının desteğini almaktan kaçınma ve bağımsızlık isteği görülür (Mikulincer ve ark., 2003). Güvenli bağlanmış yetişkinler ise stresle baş etme kabiliyetleri, içsel kaynakları, hakkında iyimser inançlara sahiptirler, diğerlerinin güvenilir olduklarını ve onlar için orada olacaklarını düşündüklerinden duygu düzenlemede yakınlarının yardımı için araya girerler (Mikulincer ve Orbach, 1995). Bunları destekler biçimde Marganska ve arkadaşlarının (2013) bağlanma biçimleri, duygu düzenlemede bozukluk ile anksiyete ve depresyon semptomları arasındaki ilişkiyi inceleme amacıyla yaptıkları çalışmalarında; güvenli bağlanmış yetişkinlerin daha az anksiyete ve depresyon semptomu rapor ettikleri ve daha adaptif duygu düzenleme stratejileri kullandıkları bulunmuştur.

1.4. Bağlanmanın Duygu Düzenleme ve Kaygı ile İlişkisi

Bağlanma kuramına göre çocuğun biyolojik temelli hedefi, bağlanma kişisine olan yakınlığını sürdürmektir. Thompson (2008) bu yakınlığı sürdürmenin yolunun çocuğun duygularını düzenleyebilmesi olduğunu söylemektedir. Aynı zamanda burada ebeveynin rolüne ve buradaki çift yönlü ilişkiye dikkat çeker; bebeğin duygu düzenlemeyi ebeveyniyle olan ilişkisiyle öğrendiğini belirtir.

1.4.1. Çocukluk Döneminde Bağlanma ve Duygu Düzenleme/Kaygı İlişkisi

Bowlby (1973) güvenli bağlanmanın, duygu düzenleme becerilerinin gelişimine yardımcı olduğunu öne sürer. Güvenli bağlanma, çocuğun stresli durumlarla başa çıkma yeteneğini artırabilir ve duygusal düzenleme becerilerine gelişimi konusunda yardımcı olabilmektedir.

Yaşamın ilk yıllarında bebekler, duygusal ihtiyaçlarının bakım verenleri tarafından sürekli ve tutarlı şekilde karşılanmasına ihtiyaç duyarlar (Morris, Silk, Steinberg, Myers ve Robinson, 2007). Bebeğin, ifade ettiği bütün duyguların amacı bakım verenle olan yakınlığı sürdürmeye çalışmasıdır. Bebeklerin erken dönemde duygularını düzenlemesi mümkün olmadığından dış kaynak olan bakım verene yani anneye ihtiyaç duyar. Bu dönemde hissettiği duyguların annesi tarafından tutarlı ve sürekli şekilde karşılandığında bebek ve anne arasında güvenli bağlanma gerçekleşir. Güvenli bağlanmış  ocuk gelecekte de duygusal ihtiyaçlarının karşılanacağına dair inanç geliştirir. Bu inanç çocuğun duygu düzenleme süreci içinde hem deneyimleyeceği olumsuz duygunun şiddetini azaltacak ve duyguyu daha rahat bir şekilde ifade edebilmesini sağlayacak hem de bu yaşadığı duyguyu düzenleyebilmek için kaynaklarını ve efektif stratejileri daha esnek kullanmasına olanak sağlayacaktır. Bu stratejiler “birincil stratejiler” olarak adlandırılmaktadır. Bu stratejiler stresli koşullar altında bağlanma kişisi ile fiziksel yakınlığı sağlamak ve sürdürmek üzerinedir (Cassidy, 1994; Cooper, Shaver ve Collins, 1998; Main, 1990; Mikulincer, Shaver ve Pereg, 2003; Kiel ve Kalomiris, 2015).

Ancak bağlanma kişisinin, çocuğun çağrılarına ve ihtiyaçlarına tutarsız ve yetersiz karşılık vermesi; destekleyici ve ulaşılabilir olmaması bağlanma kaygısına yol açmakta ve duygularının düzenlenmesinde de bir engel oluşturmaktadır. Güvensiz bağlanan bebekler, ihtiyaçlarının tutarlı olarak karşılanacağı inancını geliştirmezler

(Bowlby, 1973; Sümer, 2012). Bu bebeklerde için birincil stratejiler işlevsiz kaldığından dolayı ikincil stratejiler devreye girmektedir. İkincil stratejiler bakımverenle yakınlığı sağlamak adına direnç veya bağlanma kişisini görmezden gelecek şekilde kaçınma olarak belirtilmektedir (Main, 1990).

Kaygılı-dirençli bağlanmada bebeğin olumsuz duyguları, bakımveren tarafından olumsuz ve tutarsız tepkilerle karşılanmaktadır. Böylece bebekte duygu sinyallerinin seçici ve öngörülemez bir şekilde karşılanacağı beklentisi oluşmaktadır. Tekrarlı olumsuz ve tutarsız etkileşim sonucu bağlanma kaygısı geliştiren bebek zamanla bu kaygıyla baş etmek için strese karşı aşırı bir dikkat ve duyarlılık geliştirmekte ve sürekli “ajite” olmaya hazır hale gelmektedir. Bunun sonucunda bebek bakımverenin yakınlığını sağlamak amacıyla, sinyallerini ve duygusal tepkilerini maksimize etme (hiperaktivasyon) stratejisini geliştirir. Bu strateji bakımverenle ilişkisinin önemini artırma ve ona “yapışma”, sürekli yakınlık arama gibi davranışlarla kendini gösterir. Çünkü bebek, eğer annenin varlığında kendine rahatlamaya izin verirse anneyle temasını kaybedebileceğini fark eder (Cassidy, 1994; Sümer, 2012). Bu davranışlar ihtiyaçlarını yetersiz ve tutarsız karşılayan anneyle karşı bir ceza niteliğindedir (Main, 1990).

Kaygılı-kaçınan bağlanmada ise bebeğin olumsuz duyguları, bakımveren tarafından görmezden gelinmekte ve cevapsız kalmaktadır. Stresli anlarda birincil stratejilerin, yani bakımvereni yakında tutmaya çalışma çabaları beklendiği gibi bakımvereni yakında tutmamakla sonuçlanmamakta aksine uzaklaştırmaktadır. Bağlanma sistemlerinin aktive olması sürekli ret ile sonuçlandığında, bebek olumsuz duyguları minimize etme stratejisini geliştirmektedir. Öfke, üzüntü ve stres gibi olumsuz duygularını minimize etme stratejisinin aynı zamanda bakımverenle olan ilişkiyi de minimize etmeye çalışmakla ilgili olduğu belirtilmektedir. Olumsuz duyguları minimize etmek bakımveren tarafından tekrar reddedilmekten bebeği korur ve onu yanında tutmayı sağlar (Cassidy, 1994; Main 1981).

Gilliom ve arkadaşları (2002) erken dönemdeki güvenli bağlanmanın 3 yaşında efektif duygu düzenleme stratejileriyle ilişkili olduğunu belirlemişlerdir. Benzer şekilde 5. sınıfa devam eden öğrencilerle yapılan çalışmada, efektif duygu düzenleme stratejilerinden biri olan birincil stratejilerin kullanımının güvenli bağlanmayla ilişkisi olduğu tespit edilmiştir (Contreas ve ark., 2000).

Yapılan çalışmalar kaygılı-kaçınan ve kaygılı-dirençli bağlanan çocukların duygu düzenleme güçlüğü yaşadıklarını ortaya koymaktadır (Brumariu ve Kerns, 2013; Crugnola ve ark., 2011; Smith ve ark., 2006; Ural ve ark., 2015).

Çocuklukta bağlanmayla ilişkili duygu düzenleme stillerinin kaygı belirtileriyle de ilişkisi araştırmalarda tutarlı olarak gözlenmektedir. Güvensiz bağlanan çocukların hem genel olarak kaygı (Costa ve Weems, 2005; Shamir-Essakow ve ark., 2005) güvenli bağlanan çocuklara kıyasla daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Ural ve arkadaşlarının (2015) 60-72 aylık çocuklarla yaptığı çalışmalarında Çocukların annelerine bağlanma biçimlerine göre sosyal yetkinliklerine ilişkin puan ortalamaları incelendiğinde, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeğinin “Anksiyete-İçe dönüklük” alt boyutu puan ortalamalarının çocukların annelerine bağlanma biçimlerine göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği saptanmıştır. Colonnese ve arkadaşlarının (2011) yaptıkları meta analiz çalışmasında bağlanma ve kaygının ilişkili olduğunu özellikle de dirençli bağlanmanın kaygıyla en yüksek düzeyde ilişkili olduğunu belirtilmiştir. Bar-Haim ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında çocuklarla kaçınan bağlanmanın okul fobisi ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Dallaire ve Weinraub (2007) ise güvenli bağlanmanın okulun ilk yıllarında çocuğu kaygılı ve saldırgan davranış geliştirmesine karşı koruduğunu ifade etmişlerdir.

1.4.2. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma ve Duygu Düzenleme/Kaygı İlişkisi

Çocuklarda bağlanma ilişkisinin duygu düzenlemeyle olan ilişkisi; yaşamın ilerleyen yıllarında da içsel çalışan modeller aracılığıyla devam etmektedir. İçsel çalışan modeller, dünyanın ne kadar güvenli bir yer olduğunu, kişinin tehlike anları ve stres durumlarla başa çıkma kabiliyetini, duygularını düzenleme amacıyla kullandığı stratejileri içermektedir (Shaver ve Mikulincer, 2002). Güvenli bağlanan yetişkinler olumsuz duygularla daha adaptif baş etme stratejileri kullandıkları; güvensiz bağlanan yetişkinlerin ise minimize etme ve yüksek aktivasyon stratejisi kullandıkları belirtilmiştir (Yüksel, 2014).

Evli kadınlar üzerinde yapılan araştırmalara göre güvenli bağlanmış kadınlar; stres altındayken eşlerinin varlığını aradıklarını, eşleri yakınlarında olduğunda kaygı ve stres seviyesinin azaldığını rapor etmişlerdir (Murdiana, 2017). Shaver ve Mikulincer (2007) güvenli bağlanmanın, gerilimi azaltma, huzuru sürdürme ve ilişkilerde yakınlığı sürdürmeyi amaçlayan duygu düzenleme stratejilerini kullanmayı kolaylaştırdığını öne

sürmektedir. Wei, Vogel, Ku ve Zakalik (2005) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, bağlanma kaygısı ile depresyon ve anksiyete arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı değişken olduğunu bulunmuştur. 56 genç yetişkin üzerinde yapılan ve 8 yıl süren boylamsal bir çalışmada ebeveynlerine kaygılı bağlanmış genç yetişkinlerin; romantik partneriyle daha fazla kaygılı bağlanma geliştirdikleri ve duygu düzenlemede duygu odaklı baş etme stratejileri kullandıkları; kaygılı-kaçınan bağlanmış genç yetişkinlerin ise duygu düzenlemede daha az akran ve romantik partner desteğine başvurdukları rapor edilmiştir (Pascuzzo, Cyr ve Moss, 2012).

1.5. Bağlanma Aktarımı

VanIJendoorn (1995)'un yaptığı metanaliz çalışmasında ebeveynin bağlanma stilinin bebeğin bağlanma stilini yordayabileceği; bu ilişkideki aracı faktörün ebeveynin bebeğin sinyallerine cevap verip vermemesi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunu destekler biçimde erken çocukluk yıllarında ebeveynleriyle olumsuz deneyimler yaşayan annelerin, beneklerin sinyallerine karşı hassas olmadıkları ve cevap vermedikleri görülmüş (Calkins ve Hill, 2007). Benoit ve Parker (1994)'ın 3 kuşak boyu bağlanmanın aktarımını inceledikleri çalışmalarında büyükannelerin bağlanma stillerinin yalnızca kendi çocuklarının değil onların çocuklarının da bağlanma stillerini etkilediği bulunmuştur. Başka bir deyişle anne çocuğun sinyallerini algılamada, bunları yorumlamada ve bu sinyallere cevap vermede içsel çalışan modellerinden, kendi zihinsel temsillerinden faydalanmaktadır.

1.5.1. Bağlanma ve Bakım Veren Duyarlılığı

Ainsworth (1969) anne duyarlılığını “Çocuğun duygusal işaretlerini algılama, bu işaretleri doğru yorumlama ve bu işaretlere zamanında, yeterli ve uygun cevap verebilme kapasitesi” olarak tanımlamıştır. Bowlby (1969) ise anne duyarlılığını annenin bebeğin tepkilerine karşı hassasiyet ve ihtiyaçlarına müdahale için hazır olması olarak belirtir; Bowlby’e göre çocuğun hayatta kalma şansının artması ve güvenli bağlanma davranışının gelişebilmesi ancak annenin bu koşullarda gerçekleşebilmektedir.

Ainsworth ve ark. (1978) anne duyarlılığını ikili kutuplar halinde dair 4 boyutta tanımlamış ve ölçmüşlerdir.

(1) *Ulaşılabilirlik veya İhmalkârlık*: Annenin bebeğin verdiği sinyallerin farkında olması ve bunun için hazır ve fiziksel ve psikolojik olarak ulaşılabilir durumda bulunabilmesidir. Ulaşılabilirliği yüksek anne, bebeğin gönderdiği işaretleri takip eder, bebeğini çevresinde tutar, özellikle stres belirtilerine karşın dikkati bebeğinde olur. Ulaşılabilir olmayan anne ise bebeğin işaretlerini göz ardı ederek ihmalkâr davranır.

(2) *Duyarlılık/Hassasiyet*: Bebeğin sinyallerini doğru yorumlama kapasitesidir. Bunun için ebeveynin yeterli empati becerisine sahip olması ve kendi inanç ve beklentilerine göre sinyalleri yanlış yorumlamaması, çarpıtmaması gerekir. Hassasiyeti yüksek olan anne bebeğin sinyallerine dikkat eder, bunların ne anlama geldiğini anlayabilir ve bebeğin duygularını okumada başarılıdır.

(3) *İhtiyaçların Kabul veya Reddi*: Bebeğin ihtiyaçlarını kabul veya reddedilmesidir. Bu boyut annenin bebekten kaynaklanan olası olumsuz duygularını ve bununla ilgili çatışmayı çözme becerisini yansıtmaktadır. Annenin ne kadar kabul edici veya olumsuz beklentileri sebebiyle reddedici olduğu ve nasıl bir iklimde bakım verdiği anne duyarlılığının önemli bir göstergesidir. Bebeğin ihtiyaçlarını kabul eden annenin bebeğine karşı zaman zaman olan olumsuz duyguları ona bakım vermeye ve ihtiyaçlarını karşılamaya devam eder.

(4) *İşbirliği veya Zorlayıcılık*: Bebeğin sinyallerine cevap verirken bebeğin o anki durumuna, kişisel özelliklerine uygun davranılmasıdır. Duyarlılığı yüksek olan anne bebeğin bireysel özelliklerine ve isteklerine saygı göstererek bakım davranışlarına buna göre düzenler ve tepkilerini bebeğin durumuna ve faaliyetlerine uygun bir biçimde şekillendirebilir. Duyarlılığı düşük olan anne ise bebeğin faaliyetlerini ve keşif girişimlerini keser; bebeğine fiziksel bir özgürlük alanı bırakmaz, baskın şekilde davranır ve aşırı kontrol edici bir bakım tarzı vardır.

Annenin bebeğin duygusal sinyallerine duyarlılığı ve bebeklerin duygularını ifade etme becerileri arasındaki ilişkiyi gösteren çeşitli araştırma bulguları mevcuttur; bu bulgulara göre ebeveynin duygularını adaptif bir şekilde ifade etmesi ile çocukların duygularını adaptif şekilde ifade edebilmesi arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır (Halberstadt, 1983, 1986; Halberstadt ve ark., 1995). Bunu destekler biçimde Balswick ve Avertt'in (1977) 523 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada çocukların duygusal dışavurumculukları üzerinde ebeveynlerinin duygusal dışavurumculuk düzeylerinin güçlü bir etkisinin olduğu görülmüştür. Bir başka çalışmada çocuklarının

sinyallerine yüksek düzeyde cevap veren annelerin çocuklarının duygularını düzenlemede daha iyi oldukları bulunmuştur (Yağmurlu ve Altan, 2010). Ebeveynlerin çocukların duygusal sinyallerini anlamalarının yanı sıra bunlara nasıl cevap verdikleri de duygu düzenlemenin gelişimi üzerinde etkili olmaktadır (Morris ve ark., 2007). Fabes, Poulin, Eisenberg ve Madden-Derdich (2002), ebeveynlerin çocuklarının negatif duygularına verdikleri sınıflandırmak adına geliştirdikleri ölçekte 5 farklı yaklaşım belirlemişlerdir. Bu yaklaşımlar 2 boyut altında toplanmaktadır; destekleyici olan ve destekleyici olmayan tepkiler. Destekleyici olan yaklaşımlar; duygu odaklı, çözüm odaklı ve dışavurumcu cesaretlendirme yaklaşımı iken destekleyici olmayan tepkiler grubunda; azaltıcı yaklaşım ve cezalandırıcı yaklaşım yer almaktadır. Sorun odaklı yaklaşım ebeveynin çocuğun stresinin kaynağı olan problemin çözümüne yardımcı olmaya çalışmasıdır. Duygu odaklı yaklaşım, çocuğun dikkatini problemden uzaklaştırmaya ve onu daha hissettirmeye çalışmayı içerir. Dışavurumcu cesaretlendirme, çocuğun negatif duygularını dışavurması için cesaretlendirmedir. Azaltıcı yaklaşım, çocuğun duygusal tepkilerini, yaşadığı problemi önemsizleştirme, uygun olmayan tepkiler vermedir. Cezalandırıcı yaklaşım ise çocuğun negatif duygularını sözel veya fiziksel şekilde cezalandırmaktır. Çocuklarının olumsuz duygularına destekleyici olmayan tepkiler veren ebeveynlerin çocuklarının duygu düzenlemede sorun yaşadıkları bulunmuştur (Denham, Mitchell-Copeland, Strandberg, Auerbach, ve Blair, 1997). Bir başka araştırmada ise çocukların negatif duygularını kontrol etmede destekleyici olmayan stratejilerin kullanmanın çocuğa negatif duyguları bastırmayı öğrettiği görülmüştür (Gross ve Levenson, 1993). Bir başka araştırma ise annelerin bağlanma stillerinin, kendi duyarlılık ve yakın bakım davranışları üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar kaygılı-kaçınan ve kaygılı-dirençli bağlanmanın düşük ebeveyn duyarlılığı ve görece ilgisiz yakın bakım davranışlarıyla ilişkili olduğunu göstermiştir (Edelstein ve ark., 2004; Selçuk ve ark., 2010).

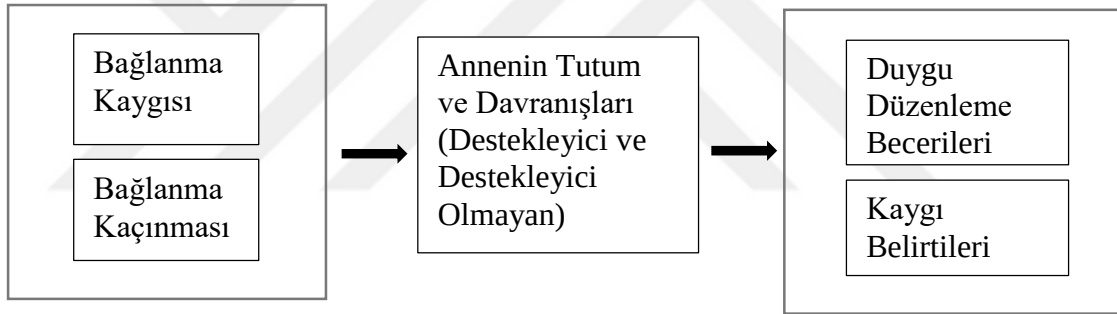
1.6. Araştırmanın Amacı

Evrensel ve temel bir duygu olan kaygı, yetişkinler ve çocuklarda benzer belirtilerle ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, çocukluk döneminde duygu düzenleme becerilerinin gelişimi ve kaygı düzeyinde ebeveyn duyarlılığı/tutumlarının kritik rolü vurgulanmakta, bu duyarlılığının/tutumlarının da bakım verenin duygusal kaynakları olan bağlanma stili vb. özelliklerinden etkilenebileceği belirtilmektedir. Okul öncesi çocukluk

döneminde kaygı düzeyi ve duygu düzenleme becerilerinde annenin rolünün belirleyici olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmada, literatüre paralel olarak, annenin bağlanma kaygı ve kaçınma düzeyinin okul öncesi çocuğun kaygı ve duygu düzenleme becerilerini yordamasına yönelik bir model test edilmiştir. Bu modelde annenin bağlanma kaygı ve kaçınma düzeyinin, annenin tutum ve davranışları aracılığıyla okul öncesi çocuğun kaygı düzeyi ve duygu düzenleme becerilerini yordayacağı tahmin edilmiştir.

Bu çalışma Beyza Yeşildaş'ın “Okul Öncesi Çocuklarda Kaygının Ebeveyn-Çocuk İlişkisine Yönelik Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi” çalışmasının replikasyonudur. Bu çalışmada farklı olarak, Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği'nin üzüntü alt boyutu istatistiklere dahil edilmiştir. Aynı zamanda örneklem farklı bir şehirden, İstanbul'da yaşayan kişilerden oluşmaktadır.

Şekil 1. Araştırma Modeli: Çocukluk Dönemi Kaygı Belirtileri ve Duygu Düzenleme Becerileri ile Annenin Bağlanmasında Annenin Çocuğa Yönelik Davranış ve Tutumlarının Aracı Rolü

1.6.1. Araştırma Soruları

- 1- Annenin bağlanmada kaygı ve kaçınma düzeyi, çocuğun duygu düzenleme becerileri ve kaygı belirtilerini yordamakta mıdır?
- 2- Annelerin bağlanma kaygı ve kaçınma düzeylerinin düşük olması çocuklarda daha olumlu duygu düzenleme becerileri ve daha düşük kaygı düzeyi ile ilişkili midir?
- 3- Çocuğun olumsuz duygularının ele alınma tarzı (destekleyici olan ya da olmayan) çocuğun duygu düzenleme becerileri ve kaygı belirtilerini yordamakta mıdır?

- 4- Çocuğun olumsuz duygularına yönelik destekleyici tutumların artması (problem odaklı, duygu odaklı ve duygu dışavurumunda cesaretlendirme) daha olumlu düzey duygu düzenleme becerileri ve daha düşük kaygı düzeyi ile ilişkili midir?
- 5- Çocuğun olumsuz duygularına yönelik destekleyici olmayan tutumların artması (cezalandırıcı ve azaltıcı tepkiler) daha düşük düzey duygu düzenleme becerileri ve daha yüksek kaygı düzeyi ile ilişkili midir?
- 6- Annenin bağlanmada kaygı ve kaçınma düzeyi ile çocuğun duygu düzenleme becerileri ve kaygı belirtileri arasındaki ilişkide, annenin çocuğunun olumsuz duygularını ele alma biçimi aracı rol oynar mı?

1.6.2. Araştırma Hipotezleri

- H1: Annenin bağlanmada kaygı ve kaçınma düzeyi, çocuğun duygu düzenleme becerileri ve kaygı belirtilerini yordar.
- H2: Annelerin bağlanma kaygı ve kaçınma düzeylerinin düşük olması çocuklarda daha olumlu duygu düzenleme becerileri ve daha düşük kaygı düzeyi ile ilişkilidir
- H3: Çocuğun olumsuz duygularının ele alınma tarzı çocuğun duygu düzenleme becerileri ve kaygı belirtilerini yordar.
- H4: Çocuğun olumsuz duygularına yönelik destekleyici tutumların artması (problem odaklı, duygu odaklı ve duygu dışavurumunda cesaretlendirme) daha olumlu düzey duygu düzenleme becerileri ve daha düşük kaygı düzeyi ile ilişkilidir.
- H5: Çocuğun olumsuz duygularına yönelik destekleyici olmayan tutumların artması (cezalandırıcı ve azaltıcı tepkiler) daha düşük düzey duygu düzenleme becerileri ve daha yüksek kaygı düzeyi ile ilişkilidir.
- H6: Annenin bağlanmada kaygı ve kaçınma düzeyi ile çocuğun duygu düzenleme becerileri ve kaygı belirtileri arasındaki ilişkide, annenin çocuğunun olumsuz duygularını ele alma biçimi aracı rol oynar.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Çalışmanın örneklemini İstanbul'da yaşayan ve kreşe devam eden 3-6 yaş aralığında çocuğu olan 180 anne oluşturmuştur. Araştırmada, annelerin medeni durumunun (boşanmış/dul) hem annenin hem de çocuğun kaygı düzeyi üzerinde karıştırıcı etkisi olabileceği düşünüldüğünden baba vefatı belirten bir katılımcının verileri çalışma dışında bırakılmıştır. Ayrıca Mahalanobis katsayısı uzaklığı analizlerine göre 6 katılımcının verileri çalışmaya dahil edilmemiştir. Sonuçlara göre toplam 173 katılımcının verileri çalışmanın analizlerine dahil edilmiştir.

2.1.1. Araştırmaya Katılan Annelere Yönelik Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan ailelerin demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur. Annelerin yaş ortalaması 34,68 olup, standart sapma oranı 4,53'tir; yaşlar 24 ile 50 arasında değişmektedir. Babaların yaş ortalaması 37,37, standart sapması ise 5,08'dir. Annelerin araştırmaya katıldıkları çocukları için doğum yaşları incelendiğinde, ortalama doğum yaşının 30,23 olduğu görülmüş olup, standart sapma oranı 4,16'dır.

Tablo 1.
Katılımcı Ailelerin Demografik Verileri

Değişken		N	%	$\bar{x}$	ss	Min-Maks.
Anne Yaşı		171		34.68	4.53	24-50
Baba Yaşı		167		37.37	5.08	25-56
Doğum Yaşı		140		30.23	4.16	20-42
Çocuk Sayısı		173		1.6	0.67	1-3
Anne Eğitim	Okur yazar değil	1	0.6			
	İlkokul	10	5.8			
	Ortaokul	11	6.4			
	Lise	29	16.8			
	Yüksekokul	22	12.7			
	Üniversite	77	44.5			
	Yüksek Lisans ve üzeri	23	13.3			
Baba Eğitim	İlkokul	13	7.7			
	Ortaokul	20	11.9			
	Lise	44	26.2			
	Yüksekokul	11	6.5			
	Üniversite	59	35.1			
	Y. Lisans ve üzeri	21	12.5			
Medeni Durum	Evli	157	91.3			
	Boşanmış	14	8.1			
	Ayrı	1	0.6			
Evlilik Süresi		151		9.08	4.2	2-23
Çalışma Durumu	Çalışmıyor	66	38.2			
	Çalışıyor	107	61.8			
Ev Nüfusu		165		3.61	0.778	2-6

Ailelerin çocuk sayısına bakıldığında, ortalama çocuk sayısının 1,6 olduğu görülmüştür. Ailelerin çocuk sayıları arasındaki fark standart sapma ile ölçülerek 0,67 olarak hesaplanmıştır. En az çocuğa sahip olan aile 1 çocukken, en fazla çocuğa sahip olan aile 3 çocuğa sahiptir.

Ebeveynlerin eğitim düzeyleri incelendiğinde, annelerin eğitim düzeyleri şu şekildedir: Okur yazar olmayan 1 kişi (%0,6), ilkokul mezunu 10 kişi (%5,8), ortaokul mezunu 11 kişi (%6,4), lise mezunu 29 kişi (%16,8), yüksekokul mezunu 22 kişi (%12,7), üniversite mezunu 77 kişi (%44,5), yüksek lisans ve üzeri mezun 23 kişi (%13,3). Babaların eğitim düzeyleri de benzer şekilde değerlendirilmiş olup, ilkokul mezunu 13 kişi (%7,7), ortaokul mezunu 20 kişi (%11,9), lise mezunu 44 kişi (%26,2), yüksekokul

mezunu 11 kişi (%6,5), üniversite mezunu 59 kişi (%35,1), yüksek lisans ve üzeri mezun 21 kişi (%12,5) olarak gözlemlenmiştir.

Ailelerin medeni durumlarına bakıldığında, %91,3'ü evli (157 kişi), %8,1'i boşanmış (14 kişi) ve %0,6'sı ayrı yaşayan (1 kişi) bireylerden oluşmaktadır. Evlilik süreleri incelendiğinde, ortalama evlilik süresinin 9,08 yıl olduğu görülmüş olup, standart sapma oranı 4,2'dir; evlilik süreleri 2 ile 23 yıl arasında değişmektedir. Ailelerin çalışma durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %38,2'si formu çalışmıyor (66 kişi) ve %61,8'i çalışıyor (107 kişi) olarak işaretlemiştir. Ailelerin ev nüfuslarına bakıldığında, ortalama ev nüfusunun 3.61 olduğu, standart sapmasının ise 0,778 olduğu belirlenmiştir. Ev nüfusları en az 2 kişiden, en fazla 6 kişiye kadar değişmektedir. Araştırmaya katılan anneler arasından yalnızca 11 tanesi (%6,5) çocuğuyla ayrı kaldığı olduğu bir dönem olduğunu belirtmiştir; bu ayrılıklar 1 ile 5 arasında, ortalama 2 kere (ss = 2.5) gerçekleşmiş olup en uzun süre 3 gün ile 1 ay arasında değişmektedir.

2.1.2. Çocuklara Dair Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan çocukların demografik özellikleri Tablo 2'de sunulmuştur. Çocukların cinsiyet dağılımı göz önüne alındığında, toplamda 173 çocuğun %50,9'u kız (88 kişi), %49,1'i ise erkektir (85 kişi). Araştırmaya katılan 3 ile 6 yaş arasındaki 173 çocuğun yaş ortalaması 4,63, standart sapması ise 0,94'tür.

Tablo 2.
Katılımcı Çocuklara Yönelik Demografik Veriler

	Değişken	N	%	$\bar{x}$	ss	Min-Maks.
Cinsiyet	Kız	88	50.9			
	Erkek	85	49.1			
Yaş		173		4.63	0.94	3-6
Doğum Sırası	İlk Çocuk	117	68			
	Ortanca Çocuk	10	5.8			
	Son Çocuk	45	26.2			
Kreşe Başlama Yaşı		167		3.22	0.91	0-6
Toplam Kreş Süresi (Ay)		167		16.34	11.76	1-48
Şimdiki Kreş Süresi (Ay)		161		13.29	10.52	1-36

Doğum sırasına göre incelendiğinde, katılımcı çocukların %68'i ilk çocuk (117 kişi), %5.8'i ortanca çocuk (10 kişi) ve %26.2'si son çocuktur (45 kişi). Çocukların kreşe başlama yaşı ortalama 3,22 olup, standart sapması 0,91'dir. En erken başlama yaşı 0, en

geç başlama yaşı ise 6'dır. Toplam kreş süresi incelendiğinde, çocukların bu sürelerinin ortalaması 16,34 ay, standart sapması ise 11,76 aydır. Çocukların toplam kreş süreleri 1 ay ile 48 ay arasında değişmektedir. Son olarak, şu anda gittikleri kreş süreleri ortalaması 13,29 aydır ve standart sapması 10,52 aydır.

Çocukların yalnızca %12,1'inde (N = 21) kronik rahatsızlık olduğu belirtilmiş olup bunlar alerji, alerjik astım, bronşit gibi şekillerde belirtilmiştir. Çocuklardan hiçbirinin duygusal rahatsızlığa sahip olduğu belirtilmemiştir. Çocukların %17,9'unun (N = 31) daha önce psikolojik destek aldığı belirtilmiş olup psikolojik destek alma nedenleri arasında gelişim danışmanlığı, kardeş kıskançlığı, okula başlama/ayrılık anksiyetesi, dil ve konuşma desteği, DEHB şüphesi, ayrılık/boşanma öncesi destek gibi sebepler sıralanmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada demografik veriler edinmek amacıyla Demografik Bilgi Formu, katılımcıların çocuklarının kaygı düzeylerini ölçmek amacıyla Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği, farklı senaryolarda çocukların davranışlarına ebeveynlerin tutum ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği, katılımcıların çocuklarının duygu düzenleme becerilerini ölçmek amacıyla Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği ve yetişkinlerin eşleri veya romantik ilişki içinde oldukları kişilere yönelik bağlanma stillerini ölçmeyi hedeflemek amacıyla Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II kullanılmıştır.

Tablo 3.
Araştırmada Kullanılan Ölçekler

TÜRKÇE FORMUN ADI	ORİJİNAL TESTİN ADI	ORİJİNAL ÖLÇEK GELİŞTİREN KİŞİ/TARİH	TÜRKİYE STANDARDİZASYONU KİŞİ/TARİH	ÖLÇTÜĞÜ ÖZELLİK
Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği	Revised Preschool Anxiety Scale	Edwards, Rapee, Kennedy ve Spence (2010)	Güler (2016)	Okul öncesi dönem 3-6 yaş çocuklarında kaygı düzeyini belirlemek Alt boyutları: • Genel kaygı • Sosyal kaygı • Ayrılık kaygısı • Belirgin korkular
Duygu Düzenleme Ölçeği	Emotion Regulation Q- Scale,	Shields ve Cicchetti (1997)	Batum ve Yağmurlu (2007) Yağmurlu ve Altan (2010)	Çocukların duygu düzenleme becerilerini değerlendirmek Alt boyutları: • Duygusal Değişkenlik/ Olumsuzluk • Duygu Düzenleme
TÜRKÇE FORMUN ADI	ORİJİNAL TESTİN ADI	ORİJİNAL ÖLÇEK GELİŞTİREN KİŞİ/TARİH	TÜRKİYE STANDARDİZASYONU KİŞİ/TARİH	ÖLÇTÜĞÜ ÖZELLİK
Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği	Coping with Negative Emotions Scale,	Fabes, Eisenberg, ve Bernzweig (1990)	Altan Aytun, Yağmurlu ve Yavuz (2013)	Ailelerin duyguları sosyalleştirme davranışlarını ölçmek Alt boyutları: • Sorun Odaklı Tepkiler • Duygu Odaklı Tepkiler, • Duyguları İfade Etmeyi Cesaretlendirici Tepkiler • Azaltıcı Tepkiler • Cezalandırıcı Tepkiler • Üzüntü Tepkileri
Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri amacıyla	Experiences in Close Relationships Revised,	Fraley, Waller ve Brennan (2000)	Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005)	Yetişkinlerin eşleri veya romantik ilişki içinde oldukları kişilere yönelik bağlanma stillerini ölçmek Alt boyutları: • Kaygı • Kaçınma

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmanın kapsamını tanıtan ve onam metninin yer aldığı ve gönüllü katılıma dair bilgilendirme bulunan bölüm ile katılımcının(annenin) ve katılımcının eşinin yaşı, mesleği, eğitim düzeyi, katılımcının medeni durumu, evliyse ne kadar süredir evli olduğu, eşiyle ayrılırsa çocuğun kiminle yaşadığı, çocuğunun cinsiyeti, doğum tarihi, çocuğun belli yaş aralıklarında bakımını kimin üstlendiği, kronik rahatsızlığı olup olmadığı, daha önce çocukla ilgili psikolojik danışma alınıp alınmadığına ilişkin sorular yer almaktadır. Araştırmada kullanılan Demografik Bilgi Formunun bir örneği Ek1’de yer almaktadır.

2.2.2. Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği

Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği (Revised Preschool Anxiety Scale) Edwards, Rapee, Kennedy ve Spence (2010), okul öncesi dönem 3-6 yaş çocuklarında kaygı konusunda araştırmalarda kullanmak adına bir ölçek geliştirmiştir. Ölçek 30 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; genel kaygı, sosyal kaygı, ayrılık kaygısı ve belirgin korkular olarak isimlendirilmiştir.

Genellenmiş Kaygı: Çocuğun duygusal ihtiyaçlarında dengesizlikler, duygusal zedelenmeler önlenemediğinde oluşan çocukta istenmeyen süregelen endişe durumunu ifade eder (akt. Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000). Ölçekteki 1,20, 21, 23, 26, 27, 29. maddeler ile ölçülmektedir (Spence ve ark., 2001).

Sosyal Kaygı: Çocuğun başka bireylerle ilişki kurmak ve aynı ortamda bulunmak durumunda ortaya çıkan korku ya da endişe durumunu ifade eder (Rapee ve ark., 2014). Ölçekteki 2,5,9, 12, 15, 18, 25. maddeler ile ölçülmektedir.

Belirgin Korkular: Bir nesneye veya bir olaya karşı mantıksız korkuları ifade eder. Çocukların özgü fobileri karanlık, hava olayları, böcekler, belirli hayvanlarla örneklendirilebilir (Rapee ve ark., 2014). 4, 8, 11, 14, 16, 19, 22, 24, 30. maddeler ile ölçülmektedir.

Ayrılık kaygısı: Ayrılma kaygısı çocuğun kendisine bakım veren birey veya bireylerden ayrı kalma korkusunu ifade eder. Ölçekteki 7, 10, 13, 17, 28. maddeler ile ölçülmektedir.

Ebeveynler çocuklarının davranışlarını 5'li Likert tipi ölçek üzerinden (0: Hiç Doğru Değil; 5: Çoğu Zaman Doğru) değerlendirmektedir. Ölçekte ters kodlanan puan bulunmamaktadır. Puanlama 28 madde üzerinden yapılmakta, Madde 3 ve madde 6 toplam puan hesaplanırken dikkate alınmaktadır. 28 maddenin toplamı alınmaktadır. Verilen yanıtlarda toplam puan arttıkça kaygı düzeyi artmaktadır.

Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlaması Güler (2016) tarafından yapılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar üzerinde yapılan güvenilirlik çalışmasında, test tekrar test güvenilirlik katsayıları .46-.53 arasında değişmektedir. Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayıları .69-.80 arasında değişmektedir. Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği'nin benzer ölçek geçerliğini belirlemek için Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30, Sosyal uyum ve Beceri Ölçeği, Problem Davranış Ölçeği ölçüt alınmıştır. Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme 30 alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları .08-.56 arasında değişen anlamlı ilişki bulunmuştur. Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği'nin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları .17-.29 arasında değişen anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği ile Problem Davranış Ölçeği'nin alt boyutları arasında korelasyon katsayıları .20-.57 arasında değişen anlamlı ilişki bulunmuştur (Güler, 2016).

Çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa değeri .89, faktörlerin Cronbach Alfa değerleri ise genellenmiş kaygı için .57, sosyal kaygı için .77, belirgin korkular için .75 ve ayrılık kaygısı için .72 olarak hesaplanmıştır.

2.2.3. Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ)

Duygu Düzenleme Ölçeği (Emotion Regulation Q-Scale, DDÖ) çocukların duygu düzenleme becerilerini değerlendirmek için Shields ve Cicchetti (1997) tarafından geliştirilmiştir. 4'lü likert tipi olan ölçek 24 maddeden ve iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar Duygusal Değişkenlik/Olumsuzluk ve Duygu Düzenleme (DD) olarak ifade edilmektedir.

Duygusal Değişkenlik/Olumsuzluk alt boyutu, tepkisellik, huysuzluk, öfke kontrolü ve esnek olmamaya yönelik maddeler içermekte; çocuktaki duygu durum değişkenliği ile olumsuz duygulanım gösterme eğilimini ölçmektedir. (Örneğin; Duygu

hali çok değişkendir; Kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayıp sinirlenir) (Shields ve Cicchetti, 1997; Yükçü ve Demircioğlu, 2017).

Duygu Düzenleme alt boyutu ise duruma uygun duygu ifadesi ve empatiye yönelik maddeler içermekte; çocuğun duygularını ortama uygun olarak ifade etme becerisini ölçmektedir. (Örneğin; Üzüldüğünü, öfkelandiğini, veya korktuğunu söyleyebilir). (Shields ve Cicchetti, 1997; Yükçü ve Demircioğlu, 2017).

Ölçekte ebeveynler veya öğretmenler çocuklarının davranışlarını 4'lü Likert tipi ölçek üzerinden (1: Nadiren/ neredeyse hiç; 4: Neredeyse her zaman) değerlendirmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar çocukların duygularını düzenleme becerisinin yüksek olduğunu göstermektedir (Shields ve Cicchetti, 1997).

Duygu Düzenleme Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlaması Batum ve Yağmurlu (2007) ve Yağmurlu ve Altan (2010) tarafından yapılmıştır. Türkçe' ye uyarlama çalışmasında, iç tutarlılık katsayıları anne değerlendirmelerinde 0.75 ve öğretmen değerlendirmelerinde 0.84 olarak gösterilmiştir. Bu çalışmada iç tutarlılık katsayısı .75 olarak belirlenmiştir.

2.2.4. Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği (ODBÇÖ)

Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği (Coping with Negative Emotions Scale, ODBÇÖ) ailelerin duyguları sosyalleştirme davranışlarını ölçmek için Fabes, Eisenberg, ve Bernzweig (1990) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek on iki senaryodan oluşmaktadır. Bu senaryolar ailelerin çocuklarının olumsuz duygularına yönelik tepkilerini bildirmeleri için hazırlanmıştır. Senaryolarda ailelerin çocuklarının duygularına-verecekleri destekleyici ya da desteklemeyen 6 tepki biçimi bulunmaktadır. Bunlar, "Problem Odaklı Tepkiler", "Duygu Odaklı Tepkiler", "Duyguları İfade Etmeyi, Cesaretlendirici Tepkiler", "Küçümseyici Tepkiler", "Cezalandırıcı Tepkiler" ve "Kaygı Tepkileri" den oluşmaktadır. Aileler her bir senaryoda bulunan 6 tepki için kendilerini 5'li likert tipi ölçek ile değerlendirmektedirler (5: Kesinlikle Böyle Yaparım, 1: Hiç Böyle Yapmam). Ölçekten alınan yüksek puanlar annenin çocuğun olumsuz duygularıyla destekleyici olan bir biçimde baş edebildiğini ifade etmektedir.

Destekleyici ebeveyn tutumları:

Sorun Odaklı Tepkiler: duygusal olarak zor bir duruma neden olan duruma ilişkin—problemleri çözmede çocuklar anne baba tarafından sunulan yardımları içermektedir—(Örneğin, Çocuğuma arkadaşları ile birlikte olabileceği başka yollar düşünmesi için—yardımcı olurum. Örneğin, bazı arkadaşlarını partiden sonra eve davet edebilir).

Duygu Odaklı Tepkiler: annenin çocuğun kendini iyi hissetmesi için anne babanın verdiği tepkileri yansıtmaktadır (örneğin, Çocuğumu yatıştırırım ve kendisini daha iyi hissetmesi için onunla eğlenceli bir şeyler yaparım.).

Duyguları İfade Etmeyi Cesaretlendirici Tepkiler: çocukların duygularını ifade etmeyi teşvik edici tepkilerdir (örneğin, Ona mutsuz olduğunda ağlamasının normal olduğunu söylerim).

Destekleyici olamayan ebeveynlik tutumları:

Azaltıcı (Küçümseyici) Tepkiler: anne babaların çocuklarının duygusal tepki derecesinin önemini azaltmasını ifade eder (örneğin, Ona, iğne olmayı büyük bir olay hâline getirmemesini söylerim).

Cezalandırıcı Tepkiler: anne babaların çocuklarının duygularını ifade ettiklerinde fiziksel ve sözel olarak cezalandırmalarını ifade eder. (Örneğin, Çocuğuma eğer arkadaşının evinde kalmazsa bundan sonra dışarı çıkmasına izin verilmeyeceğini söylerim)

Üzüntü Tepkileri: çocuğun duygularına yönelik annenin verdiği kaygılı tepkileri ifade eder (Örneğin, ona ağlayarak bizi utandırmamasını söylerim) işaret etmektedir.

Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması Altan-Aytun, Yağmurlu ve Yavuz (2013) tarafından 4-6 yaş aralığında 141 çocuk ile yapılmıştır. Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayıları .54-.88 arasında değişmektedir. Ölçeğin 7c, 8c, ve 10a maddeleri ters kodlanmaktadır. Destekleyici Ebeveyn Tepkileri ölçeği 25 maddeden oluşmaktadır ve Cronbach alfa değeri .84 olarak bulunmuştur. Destekleyici Olamayan Ebeveyn Tepkileri ölçeği 22 madde içermektedir ve iç tutarlılığı .87 olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa değeri .84, “Sorun Odaklı Tepkiler” alt boyutu için Cronbach alfa değeri .80, “Duygu Odaklı Tepkiler” alt boyutu için .88, “Dışavurumcu Cesaretlendirme İfadeleri” alt boyutu için .80, “Azaltıcı (Küçümseyici) Tepkiler” alt boyutu için .82, “Cezalandırıcı Tepkiler” alt boyutu için .83, “Üzüntü Tepkileri” alt boyutu için .53 bulunmuştur.

2.2.5. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (Experiences in Close Relationships Revised, YİYE-II) YİYE-II, yetişkinlerin eşleri veya romantik ilişki içinde oldukları kişilere yönelik bağlanma stillerini ölçmek amacıyla Fraley, Waller ve Brennan (2000) tarafından geliştirilmiştir. YİYE-II 7’li Likert tipi (1: Hiç Katılmıyorum; 7: Tamamen Katılıyorum) olmak üzere toplam 36 soru ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır.

Fraley, Waller ve Brennan (2000) bu alt boyutları belirtilen şekilde ifade etmektedir:

Kaygı: Bireyin bağlanma kurduğu kişinin duygularından ve bu duyguların karşılıklılığından tereddüt etme ve bağlanma bağı kurduğu kişi tarafından terk edilmekten korkma durumunu ifade eder.

Kaçınma: Bireyin bağlanma bağı kurduğu kişiyle duygu ve yakınlık paylaşımı konusunda ve bağlanma bağı kurduğu kişinin de bu yakınlık ve duygu paylaşımını arzulaması konusundaki rahatsızlık durumunu ifade eder (Brennan, Clark ve Shaver, 1998).

Ölçekte tek sayılı maddeler kaygı, çift sayılı maddeler kaçınma boyutlarını ölçmektedir. Toplam 14 madde (4, 8, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 26, 30, 32, 34, 36) ters kodlanmaktadır. Alt ölçeklerden alınan yüksek puanlar kişilerin yakın ilişkilerinde kaygı ve/veya kaçınma özelliklerinin de arttığına işaret etmektedir. Ölçekteki iki alt ölçeğin toplam puanları sürekli değişken olarak kullanılabildiği gibi, kümeleme analizi yöntemi ile katılımcılar 4 bağlanma stilinden (güvenli, kaçınan, saplantılı, korkulu) birine dahil edilebilirler. Buna göre; kaygı ve kaçınma puanları düşük olanlar “Güvenli”, kaçınma puanı yüksek kaygı puanı düşük olanlar “Kaçınan”, kaygı puanı yüksek kaçınma puanı düşük olanlar “Saplantılı” ve hem kaygı hem de kaçınma puanı yüksek olanlar ise “Korkulu” bağlanma stiline sahip olarak değerlendirilebilirler.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II'nin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafından yapılmıştır. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri YİYE- II' nin “Kaygı” ve “Kaçınma” olmak üzere 2 faktörlü yapısı olduğunu doğrulamıştır. Ölçeğin geçerliğine yönelik analizler “Kaygı” boyutunun özsaygı (-.32), onaylanmama kaygısı (.55), ayrılık kaygısı (.34), başkalarını memnun etme (.44) ve ilişki tatmini (-.23) ile ilişkili olduğunu, “Kaçınma” boyutunun da özsaygı (-.19), ilişki tatmini (-.49), yalnızlıktan hoşlanma (.15), onaylanmama kaygısı (.17), ve ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Altı hafta arayla yapılan test- tekrar test güvenirliği kaygı alt boyutu için .82, kaçınma alt boyutu için .81 olarak bulunmuştur.

Bu çalışmada ölçeğin kaçınma boyutu için Cronbach alfa katsayısı .90; kaygı boyutu için Cronbach alfa katsayısı .85 olarak belirtilmiştir.

2.3. İşlem

Tez çalışması olarak yürütülen bu araştırmada öncelikle Ufuk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan onay alınmıştır. Ardından İstanbul'da bulunan 6 özel okulda araştırma yürütülmüştür.

Çalışma, anket çalışması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Anketler okul aracılığıyla evlere gönderilerek annelere ulaştırılmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan annelere öncelikle Bilgilendirilmiş Onam Formu verilerek araştırma hakkında bilgi verilerek onayları alınmıştır. Kişisel Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği, Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği ve Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği annelere bireysel olarak uygulanmıştır. Uygulamaya ilişkin yönerge her ölçeğin başında bulunmaktadır. Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir. Ölçeklerin uygulama süresi yaklaşık 50-60 dakika arasında değişmiştir.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırma verilerinin çok değişkenli istatistiksel analizlerle ilgili önermeleri karşılayıp karşılamadıkları analiz öncesinde kontrol edilmiştir. Tek ve çok değişkenli aşırı değerler, normallik, doğrusallık, varyansların aynılığı, tekli bağlantı ve çoklu bağlantı sayıltıları açısından veriler kontrol edilerek analize uygunluğu sağlanmıştır.

Kullanılan ölçeklerden elde edilen puanların dağılımlarının normal dağılıma uyup uymadıkları, eğiklik/basıklık değerlerinin ± 2 aralığında olup olmadığı incelenerek değerlendirilmiştir. Yapılan tekli değişken uç değer analizleri ile, Yakın ilişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YIYE), Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği (CDDO), Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği (YDOOKO / OOK), Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği (ODBCO) ile alt-ölçek puanlarının dağılımları yatıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) açısından incelendiğinde problem teşkil etmedikleri ve tüm dağılımların ± 1 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Yalnızca Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği Cezalandırıcı Tutumlar (ODBCO CT) alt-ölçeğinde problem görülmüş, bu sebeple ilgili alt-ölçek logaritmik transformasyon yöntemiyle dönüştürülerek normallik sağlanmıştır.

Araştırma verileri SPSS 28 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle Yakın ilişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YIYE), Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği (CDDO), Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği (YDOOKO / OOK), Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği (ODBCO) ile alt-ölçek puanlarının betimsel istatistikleri, sonrasında ise demografik verilerle araştırma ölçek verileri arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile sunulmuştur. İki uçlu demografik verilerin araştırma verileri ile ilişkileri bağımsız değişkenler t-test ile, üç-yönlü demografik verilerin araştırma verileri ile ilişkileri tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiştir. Araştırmanın temel hipotezleri olan aracı etki modelleri, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordama gücünü değerlendiren SPSS Hayes PROCESS Makro v.4.2 (Mediation - Model 4) ile test edilmiştir.

3.1. Araştırma Değişkenlerine Dair Betimleyici Bulgular

Araştırma istatistiklerine dair ortalama değerler ile standart sapma değerleri, minimum ve maksimum puan değerleriyle birlikte Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 4.
Araştırma Değişkenlerine Dair Betimsel Veriler

	$\bar{X}$	SS	Maksimum	Minimum
CDDO-KO	19	52	30.93	5.55
CDDO-DD	13	30	22.01	3.51
YDOOKO	18	43	34.94	17.94
YIYE-KY	1.17	4.94	2.91	0.73
YIYE-KC	1	5.67	2.66	1.02
ODBCO-AT	1.58	4.92	3.81	0.78
ODBCO-SOT	1	3.5	1.88	0.54
ODBCO-DOT	1	3.75	1.77	0.59
ODBCO-DCI	1	4.5	1.95	0.68
ODBCO-CT	1.83	5	4.26	0.63
ODBCO-UT	2.58	5	3.77	0.46

ÇDDO: Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği, KO: Kaygı-Olumsuzluk alt-boyutu, DD: Duygu düzenleme alt-boyutu, YDOOKO: Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği, YIYE: Yakın ilişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, KY: Kaygı alt-boyutu, KC: Kaçınma alt-boyutu, ODBCO: Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği, AT: Azaltıcı Tepkiler, SOT: Sorun Odaklı Tepkiler, DOT: Duygu Odaklı Tepkiler, DCI: Dışavurumcu Cesaretlendirme İfadeleri, CT: Cezalandırıcı Tepkiler, UT: Üzüntü Tepkileri

3.2. Araştırma Değişkenlerinin Birbiri İle İlişkileri

Araştırmada kullanılan ölçekler, alt-ölçekler ile demografik verilerin aralarındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 4’te sunulmuştur. Buna göre; demografik değişkenler ile bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmamıştır ($p>.05$).

Değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında; Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği (YDOOKO) ile ÇDDO Kaygı-Olumsuzluk (KO) alt-boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ($r=.31$, $p<.05$), ÇDDO Duygu Düzenleme (DD) alt-boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif ($r=-.23$, $p<.01$), düşük düzeyde ilişkiler görülmüştür.

Değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında, ebeveynin kaygılın bağlanma düzeyi (YIYE KG) ve kaçınan bağlanma düzeyi (YIYE KÇ) arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı, orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.31, p<.01$).

Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında; Çocuğun okul öncesi kaygı düzeyi (YDOOKO) ile annenin kaygılı bağlanma (YIYE KG) ($r=-.42, p<.01$) ve kaçınan bağlanma (YIYE KÇ) düzeyleri ($r=-.25, p<.01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler saptanmıştır. Ayrıca annenin kaygılı bağlanması (YIYE KG) ile çocuğun duygu düzenleme olumsuzluk-kararsızlık (CDD KO) ($r=.20, p<.05$) alt boyutu arasında pozitif, ve duygu düzenleme (CDD DD) ($r=-.20, p<.01$) alt-boyutu arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ilişkiler görülmüştür.

Tablo 5.
Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri ile Korelasyonel İlişkisi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1. Ç.Yaş	1																
2. A.Yaş	0.08	1															
3. B.Yaş	0.05	0.74**	1														
4. Doğum Yaşı	-0.10	0.96**	0.68**	1													
5. Çocuk Sayısı	0.16*	0.18*	0.35**	0.09	1												
6. Kreş Süresi	0.48**	0.14	0.03	0.05	-0.09	1											
7. CDDO-KO	-0.08	-0.07	-0.07	-0.05	0.07	-0.08	1										
8. CDDO-DD	0.12	-0.09	0.02	-0.13	0.03	0.12	-0.08	1									
9. YDOOKO	-0.01	0.05	-0.02	-0.01	0.01	0.04	0.31**	-0.23**	1								
10. YIYE-KG	-0.06	0.08	0.03	0.15	0.08	-0.14	0.20**	-0.20**	0.42**	1							
11. YIYE-KÇ	0.08	-0.02	0.11	0.05	0.03	-0.03	0.12	-0.08	0.25**	.31**	1						
12. ODBCO-AT	-0.08	-0.03	-0.17*	-0.06	-0.23**	0.10	-0.01	0.15	-0.01	0.06	-0.25**	1					
13. ODBCO-SOT	0.01	0.03	-0.01	-0.01	-0.06	-0.16*	0.20**	-0.35**	0.18*	.20**	0.24**	0.13	1				
14. ODBCO-DOT	-0.04	0.02	-0.06	-0.04	-0.11	-0.05	0.10	-0.23**	0.16*	0.12	0.13	0.19*	0.75**	1			
15. ODBCO-DCI	0.13	0.05	0.10	-0.02	0.00	0.03	0.10	-0.13	0.20**	.17*	0.31**	-0.12	0.54**	0.40**	1		
16. ODBCO-CT	-0.15	0.08	0.01	0.07	-0.09	0.03	-0.14	0.17*	-0.09	-0.02	-0.35**	0.67**	-0.09	-0.10	-0.19*	1	
17. ODBCO-UT	-0.04	0.059	-0.05	0.071	0.02	0.11	-0.13	0.17*	-0.03	0.04	-0.26**	0.28**	-0.29**	-0.27**	-0.21**	0.44**	1

NOT: ÇDDO: Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği, KO: Kaygı-Olumsuzluk alt-boyutu, DD: Duygu düzenleme alt-boyutu, YDOOKO: Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği, YIYE: Yakın ilişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, KG: Kaygı alt-boyutu, KÇ: Kaçınma alt-boyutu, ODBCO: Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği, AT: Azaltıcı Tepkiler, SOT: Sorun Odaklı Tepkiler, DOT: Duygu Odaklı Tepkiler, DCI: Dışavurumcu Cesaretlendirme İfadeleri, CT: Cezalandırıcı Tepkiler, UT: Üzüntü Tepkileri

*p<.05, **p<.01

3.3. İki Düzeyli Kategorik Demografik Değişkenlerin Araştırma Değişkenlerine Yönelik Farkları

Değişkenlere ilişkin veri dağılımının normallik varsayımının test edilmesinde Kolmogorov-Smirnov testi, varyansların homojenliğinin test edilmesinde ise Levene testi kullanılmıştır. Değişkenlerin normal dağıldığı ($p > .05$); varyansların da homojen olduğu ($p > .05$) belirlenmiştir. İlgili istatistiğin belirtilen değişkenlerle ilişkili varsayımları böylece test edildikten sonra verilere bağımsız gruplar için t-test uygulanmıştır.

3.3.1. Çocuk Cinsiyeti Farklarına Yönelik t-test Bulguları

Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeğine ait 2, Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeğine ait 3, Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeğine (ODBCO) ait 6 altölçek puanı üzerinde çocuğun cinsiyetinin etkisi bağımsız gruplar için t-test ile test edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 6.
Araştırma Değişkenlerinin Çocukların Cinsiyetlerine Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar İçin t Test Sonuçları

	Kız (n=88)		Erkek (n=85)		t	Fark
	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	ss		
CDDO KO	30.70	5.41	31.16	5.72	-0.544	AD
CDDO DD	22.32	3.31	21.68	3.70	1.192	AD
YDOOKO	35.67	19.84	34.19	15.81	0.542	AD
YIYE KG	2.90	0.75	2.92	0.72	-0.214	AD
YIYE KC	2.74	1.07	2.58	0.97	1.006	AD
ODBCO AT	3.80	0.79	3.82	0.79	-0.163	AD
ODBCO SOT	1.82	0.50	1.94	0.57	-1.541	AD
ODBCO DOT	1.71	0.52	1.83	0.66	-1.432	AD
ODBCO DCI	1.96	0.72	1.94	0.65	0.136	AD
ODBCO CT	4.31	0.62	4.22	0.63	0.917	AD
ODBCO UT	3.83	0.49	3.70	0.41	1.837*	K>E

*p<.05, **p<.01

Analiz sonuçlarından yalnızca; araştırma değişkenlerinden yalnızca Olumsuz Duygularla Başa Çıkma Ölçeği- Üzüntü Tepkileri (ODBCO UT) alt boyutu cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiş olup; kız çocuklarının ODBCO UT puanlarının erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($t(2171) = 1.837$, $p < .5$). UT puanlarının yüksek olması üzüntü tepkilerinin daha az verildiği anlamına gelmektedir. Ek olarak; okul öncesi kaygı düzeyleri (YDOOKO) cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlılığa yakın seyretmekte olup, kız çocuklarının okul öncesi kaygı düzeylerinin erkek çocuklara göre kısmi olarak daha yüksek olduğu söylenebilir ($t(2171) = 0.542$, $p = .7$). Diğer değişkenlerin cinsiyete göre farklılık gösterdiği görülmemiştir ($p > .05$).

3.3.2. Anne Çalışma Durumu Farklarına Yönelik t-test Bulguları

Annenin çalışıp çalışmama durumuna göre araştırma değişkenlerinin farklılık gösterip göstermediği bağımsız değişkenler t-testi ile test edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre, araştırma değişkenlerinin annenin çalışma durumuna göre farklılık gösterdiği görülmemiştir ($p > .05$).

Tablo 7.
Araştırma Değişkenlerinin Annelerin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Çalışmıyor (n=66)		Çalışıyor (n=107)		<i>t</i>	<i>Fark</i>
	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	ss		
CDDO KO	31.24	6.06	30.74	5.24	0.579	AD
CDDO DD	21.76	3.80	22.16	3.33	-0.729	AD
YDOOKO	36.92	17.12	33.72	18.40	1.143	AD
YIYE KG	3.05	0.80	2.83	0.68	1.906	AD
YIYE KC	2.81	0.94	2.57	1.06	1.531	AD
ODBCO AT	3.70	0.81	3.88	0.76	-1.444	AD
ODBCO SOT	1.92	0.56	1.85	0.52	0.818	AD
ODBCO DOT	1.73	0.66	1.80	0.55	-0.744	AD
ODBCO DCI	1.99	0.64	1.93	0.71	0.557	AD
ODBCO CT	4.20	0.68	4.30	0.59	-1.045	AD
ODBCO UT	3.69	0.49	3.81	0.43	-1.672	AD

* $p < .05$, ** $p < .01$

3.4. İki Düzeyden Fazla Kategorik Demografik Değişkenlerin Araştırma Değişkenlerine Yönelik Farklarına İlişkin Tek Yönlü Anova Bulguları

Araştırma değişkenlerinin çocuğun doğum sırası ve annenin eğitim durumu gibi ikiden fazla düzeyde kategorik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği, tek yönlü varyans analizleri ile incelenmiştir.

3.4.1. Anne Eğitim Düzeyinin Araştırma Değişkenlerine Yönelik Farklarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Annelerin ilk/ortaokul, lise/ön lisans veya lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip olmalarına göre araştırma değişkenlerinin farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ile test edilmiş ve analiz sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 8.
Araştırma Değişkenlerinin Annelerin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

	İlk/ ortaokul		Lise/ Ön Lisans		Lisans ve üzeri		<i>F</i>	<i>Fark</i>
	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}$	ss		
CDDO KO	30.05	5.94	31.63	5.24	30.77	5.64	0.721	AD
CDDO DD	21.50	4.10	21.61	3.70	22.32	3.27	0.955	AD
YDOOKO	32.09	16.42	37.63	17.30	34.20	18.56	0.934	AD
YIYE KG	2.86	0.86	2.90	0.77	2.93	0.69	0.102	AD
YIYE KC	2.63	0.90	2.83	0.93	2.59	1.09	0.958	AD
ODBCO AT	3.38	0.78	3.70	0.79	3.96	0.74	3.016	AD
ODBCOSOT	1.83	0.53	2.01	0.59	1.82	0.50	2.249	AD
ODBCODOT	1.73	0.53	1.78	0.74	1.77	0.53	0.052	AD
ODBCODCI	2.03	0.66	2.07	0.69	1.87	0.68	1.57	AD
ODBCO CT	4.02	0.60	4.19	0.66	4.35	0.60	3.178*	AD
ODBCO UT	3.74	0.41	3.73	0.43	3.79	0.48	0.37	AD

1:ilk/ortaokul, 2: lise/önlisans, 3: lisans ve üzeri

*p<.05, **p<.01

Analiz sonuçlarına göre, yalnızca ODBCO Cezalandırıcı Tepkiler alt boyutunda annenin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür ($F(2,169) = 3.178$, $p<.05$). İlk/ortaokul mezunu annelerin, lise- ön lisans mezunu anneler (Ortlise-önlisans = 4.19>Ortilk/ortaokul = 4.02) ve lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip

annelerden (Ortlisans ve üzeri = 4.35>Ortilk/ortaokul = 4.02) daha yüksek ODBCO - Cezalandırıcı Tepki puanı aldıkları bulunmuştur ; lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip anneler ve lise-ön lisans mezunu anneler arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır (ODBCO–CT Alt Ölçeği’nden alınan yüksek puan daha düşük cezalandırma tepkilerine işaret etmektedir). Buna göre lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip olan annelerin çocuklarının ODBCO CT puanlarının, ilk/ortaokul mezunu annelerin çocuklarından daha yüksek olduğu görülmüştür.

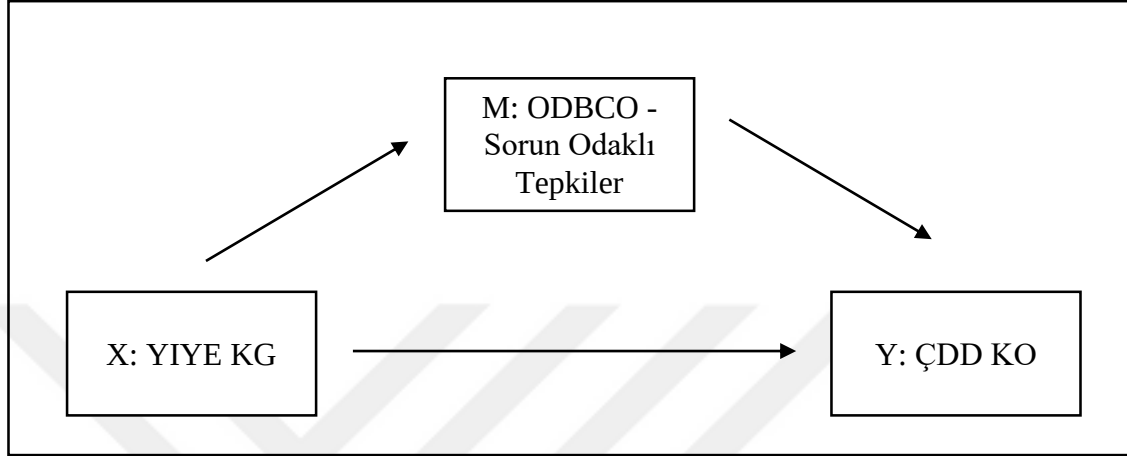
3.5. Okul Öncesi Kaygı ve Çocukların Duygularını Değerlendirmenin Yordanmasına İlişkin Regresyon Bulguları

Modeller için değişkenler arasındaki ilişkiler incelenerek gerekli önermelerin sağlandığı altı model olduğu görülmüştür. Bu modellerden ilk ikisi ile çocuklarda duygu düzenleme becerileri kararsızlık-olumsuzluk ve duygu düzenleme alt-boyutları (CDD DD ve CDD KO) ile ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi (YIYE KG) ilişkisinde ODBCO sorun odaklı tepkilerin (ODBCO SOT) aracı rolü, sonraki ikisi ile okul öncesi kaygı düzeyi (YDOOKO/OOK) ile ebeveynin kaygılı ve kaçınan bağlanma düzeyleri (YIYE KG ve YIYE KÇ) ilişkisinde ODBCO sorun odaklı tepkilerin (ODBCO SOT) aracı rolü, son iki model ile de okul öncesi kaygı düzeyi (YDOOKO/OOK) ile ebeveynin kaygılı ve kaçınan bağlanma düzeyleri (YIYE KG ve YIYE KÇ) ilişkisinde ODBCO dışavurumcu cesaretlendirme ifadelerinin (ODBCO DCİ) aracı rolü incelenmiştir. Analizler SPSS Hayes PROCESS v.4.2 (Model 4) ile test edilmiş; bağımlı değişkenler modele Y, bağımsız değişkenler X, aracı değişkenler ise M olarak girilmiş ve ilgili şemalarda gösterilmiştir.

3.5.1. ÇDD ile YIYE İlişkisinde ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

Ebeveynlerin kaygılı bağlanma düzeyi (YIYE KG) ile çocuklarda duygu düzenleme becerileri kararsızlık-olumsuzluk alt boyutu (CDD KO) arasındaki ilişkide ODBCO -Sorun Odaklı Tepkilerin (ODBCO SOT) aracı etkisinin analizinde SPSS PROCESS Makrosu 4. Model kullanılmıştır. X bağımsız değişkeni olarak Ebeveynin kaygılı bağlanma puanı, Y bağımlı değişkeni çocuklarda duygu düzenleme becerileri kararsızlık-olumsuzluk alt boyut puanı, M aracı değişkeni olarak ODBCO -Sorun Odaklı Tepkiler puanı modele girilmiştir. Analizin şeması Şekil 1’de sunulmuştur.

Aracılık rolü analizi için 3 koşul bulunmakta; bunlar bağımsız değişkenin aracı değişkeni ve bağımlı değişkeni yordaması ile bağımsız ve aracı değişkenlerin bağımlı değişkeni yordaması olarak belirtilmektedir (Baron ve Kenny, 1986). SPSS Process Makro Model 4 Aracı rolü analizi, bu üç aşamayı birlikte test etmeye imkân tanımaktadır. İlgili analizin detayları Tablo 8’de sunulmuştur.

Şekil 2. Ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi ile çocuklarda duygu düzenleme becerileri kararsızlık-olumsuzluk alt boyutu arasındaki ilişkide ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin aracı etkisi modeli.

Tablo 9.
ÇDD KO ile YIYE KG İlişkisinde ODBCO -Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolü

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	<i>B</i>	<i>Std. Hata B</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
ODBCO Sorun Odaklı Tepkiler	Sabit	1.46	0.16		8.90	0.000
	YIYE KG	0.14	0.05	0.20	2.62	0.010
$R^2: .04, F(1,171)=6.88, p=.01$						
CDD KO	Sabit	24.01	2.04		11.78	0.000
	YIYE KG	1.27	0.57	0.17	2.21	0.028
	ODBCO-SOT	1.71	0.78	0.17	2.19	0.030
$R^2: .07, F(2,170)=6.03, p=.003$						
CDD KO	Sabit	26.52	1.70		15.57	0.000
	YIYE KG	1.51	0.20	0.20	2.67	0.008
$R^2: .04, F(1,171)= 7.12, p=.010$						

Analiz bulgularına göre ilk aşama istatistiksel olarak anlamlı olarak görülmüştür ($F(1,171) = 6,8834, p<.05$) ve ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi (YIYE KG) ODBCO Sorun Odaklı Tepkiler puanına dair varyansın %3’ünü açıklamaktadır. Ebeveynin kaygılı

bağlanma düzeyi (YIYE KG) aracı değişken olan ODBCO Sorun Odaklı Tepkiler puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır ($\beta=297$, $t=2.6236$, $p<.05$). Analizin ikinci aşamasında, bağımlı değişken olan çocukların duygu düzenleme kararsızlık-olumsuzluk alt boyutu puanlarını (CDD KO), bağımsız değişken olan YIYE KG ve aracı değişken olan ODBCO SOT puanları anlamlı olarak yordamakta ($F(2.170)=6.0312$, $p<.01$); ve varyansın %7'si modele dahil edilen değişkenler tarafından açıklanmaktadır. Analizin üçüncü aşamasında, bağımsız değişken olan YIYE KG puanlarının, bağımlı değişken olan CDD KO puanına, ODBCO SOT puanlarının aracı rolü olmadan, doğrudan etkisi incelenmiş olup modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(1.171) = 7.1187$, $p=.01$) ve toplam varyansın %4'ünü açıkladığı görülmüştür.

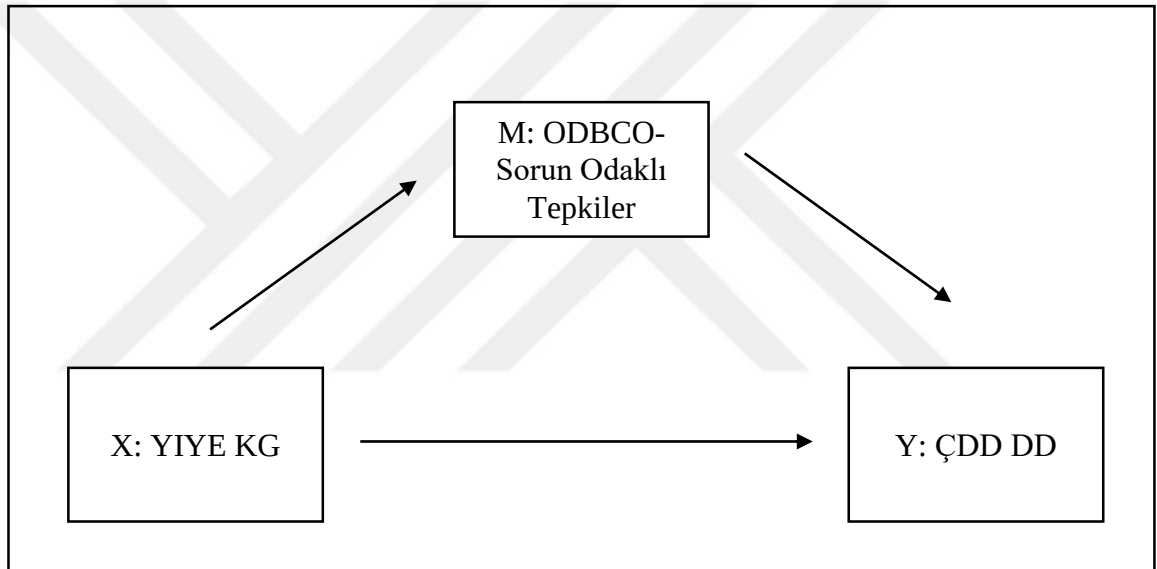
Tablo 10.
ÇDD KO ile YIYE KG İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Ebeveynin Kaygılı Bağlanmasının ÇDD KO Üzerindeki Toplam Etkisi					
Etki	Std. Hata B	t	p	LLCI	ULCI
1.51	0.57	2.67	0.008	0.39	2.63
Ebeveynin Kaygılı Bağlanmasının ÇDD KO Üzerindeki Doğrudan Etkisi					
Etki	B'nin Standart Hatası	t	p	LLCI	ULCI
1.27	0.57	2.21	0.028	0.14	2.40
Ebeveynin Kaygılı Bağlanmasının ÇDD KO Üzerindeki Dolaylı (Aracı) Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
0.25	0.18	-.019		0.68	
YIYE KG'nin ÇDD KO Üzerindeki Tam Standardize Dolaylı Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
0.03	0.02	.002		0.09	

ÇDD KO ile YIYE KG arasındaki ilişkide toplam, doğrudan ve dolaylı etkiler Tablo 8'de gösterilmiş olup, analizin en önemli sonuçlarını belirtmektedir. Buna göre YIYE KG puanlarının (X), aracı değişken olan ODBCO SOT (M) vasıtasıyla ile ÇDD KO (Y) üzerindeki etkisi yorumlanabilmektedir. Tabloda öncelikle önceki tabloda da yer alan YIYE KG puanlarının ÇDD KO puanları üzerinde doğrudan ve toplam etkilerine yer verilmiştir. Tablonun ikinci bölümünde alan YIYE KG puanlarının ÇDD KO üzerinde dolaylı etkisinin olup olmadığı elde edilen güven aralıkları ile raporlanmıştır. Tabloda BootLLCI ve BootULCI değerleriyle belirtilmiş olan güvenlik aralıklarında 0 değerinin yer almasıyla istatistiksel anlamlılık bulunamadığı gözlemlenmiştir (Hayes, 2018).

Dolayısıyla ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi (YIYE KG) ile çocukların duygu düzenleme becerileri olumsuzluk-kararsızlık alt-boyutu (CDD KO) arasındaki ilişkide, ODBCO Sorun Odaklı Tepkilerin (ODBCO-SOT) aracı etkisi görülmemiştir.

İkinci modelde (Şekil 2), ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi (YIYE KG) ile çocuklarda duygu düzenleme becerileri duygu düzenleme (CDD DD) alt boyutu arasındaki ilişkide ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin (ODBCO SOT) aracı rolü incelenmiştir. Aracılık rolü analizi için 3 koşul bulunmakta; bunlar bağımsız değişkenin aracı değişkeni ve bağımlı değişkeni yordaması ile bağımsız ve aracı değişkenin bağımlı değişkeni yordaması olarak belirtilmektedir İlgili üç analizin detayları Tablo 10’da sunulmuştur.

Şekil 3. Ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi ile çocuklarda duygu düzenleme becerileri duygu düzenleme alt boyutu arasındaki ilişkide ODBCO -Sorun Odaklı Tepkilerin aracı etkisi modeli.

Analiz bulgularına göre ilk aşamanın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($F(1,171)=6.8834$, $p<.05$) ve ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi (YIYE KG) ODBCO Sorun Odaklı Tepkiler puanına dair varyansın %4’ünü açıklamaktadır. Bağımsız değişken olan ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi, aracı değişken olan ODBCO Sorun Odaklı Tepkiler puanını anlamlı bir şekilde yordamaktadır ($\beta=.1967$, $t=2.6236$, $p<.05$). Buna göre, her 1 birim ebeveyn kaygılı bağlanma puanı artışı için, sorun odaklı tepkilerin puanının 0,1436 oranında arttığı söylenebilmektedir (Tablo 10). Sorun odaklı tepkilerin puanındaki artış sorun odaklı tepkilerin daha az kullanıldığı anlamına gelmektedir.

Analizin ikinci aşamasında, bağımlı değişken olan çocukların duygu düzenleme duygu düzenleme alt boyutu puanlarını (CDD DD), bağımsız değişken olan YIYE KG ve aracı değişken olan ODBCO SOT puanlarını anlamlı olarak yordadığı ($F(2,170)=6.0312$, $p<.01$) ve varyansın %7'si modele dahil edilen değişkenler tarafından açıklandığı görülmüştür. Değişkenler arasında ilişkiler daha detaylı olarak incelendiğinde, aracı değişken olan ODBCO SOT puanları, bağımlı değişken olan CDD DD puanlarının istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde yordamakta olduğu görülmüştür ($\beta=-.328$, $t=-4.529$, $p<.01$). Buna göre, her 1 birim sorun odaklı tepki puanı artışı için, CDD duygu düzenleme puanında 2.15 birim düşüşten söz edilebilir. Ayrıca bağımsız değişken olan YIYE KG puanlarının CDD DD puanlarını istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde yordamaya yaklaştığı görülmüştür ($\beta=-.131$, $t=-1.8049$, $p<0.1$).

Tablo 11.
ÇDD DD ile YIYE KG ilişkisinde ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolü

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Std. Hata B	β	t	p
ODBCO Sorun Odaklı Tepkiler	Sabit	1.46	.16		8.90	0.00
	YIYE KG	.14	.05	0.20	2.62	.01
$R^2: .04$, $F(1,171)=6.88$, $p=0.01$						
CDD DD	Sabit	27.88	1.24		22.56	0.00
	YIYE KG	-.63	.35	-.13	-1.80	0.07
	ODBCO-SOT	-2.15	.48	-.33	-4.53	0.00
$R^2: .14$, $F(2,170)=14.04$, $p=0.00$						
CDD DD	Sabit	24.73	1.08		22.93	0.00
	YIYE KG	-.94	.36	-.20	-2.60	.01
$R^2: .04$, $F(1,171)=6.79$, $p=0.01$						

Analizin üçüncü aşamasında, bağımsız değişken olan YIYE KG puanlarının, bağımlı değişken olan CDD DD Puanına, ODBCO SOT puanlarının aracı rolü olmadan, doğrudan etkisi incelenmiş olup modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(1,171)=7.1187$, $p=.01$) ve toplam varyansın %4'ünü açıkladığı görülmüştür. Buna göre; bağımsız değişken olan YIYE KG puanları, bağımlı değişken olan ÇDD DD puanlarını istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde yordamaktadır ($\beta=-.195$, $t=-2.6049$, $p<.05$). YIYE KG puanındaki her 1 birim artışı için, 0,94 birim CDD duygu düzenleme puan düşüşünden söz edilmektedir.

ÇDD DD ile YİYE KG arasındaki ilişkide toplam, doğrudan ve dolaylı etkiler Tablo 10'da gösterilmiş olup, analizin en önemli sonuçlarını belirtmektedir. Buna göre YİYE KG puanlarının (X), aracı değişken olan ODBCO SOT (M) vasıtasıyla ile ÇDD DD (Y) üzerindeki etkisi yorumlanabilmektedir. Tabloda öncelikle önceki tabloda da yer alan YİYE KG puanlarının ÇDD DD puanları üzerinde doğrudan ve toplam etkilerine yer verilmiştir. Tablonun ikinci bölümünde alan YİYE KG puanlarının ÇDD DD üzerinde dolaylı etkisinin olup olmadığı elde edilen BootLLCI ve BootULCI olarak belirtilen güven aralıkları ile raporlanmıştır.

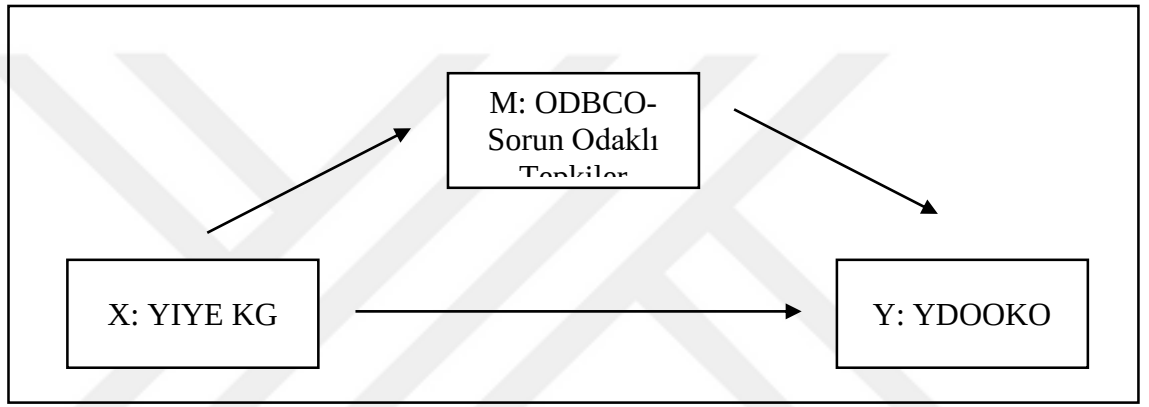
Tablo 12.
ÇDD DD ile YİYE KG İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Ebeveynin Kaygılı Bağlanması ÇDD DD Üzerindeki Toplam Etkisi					
Etki	Std. Hata B	t	p	LLCI	ULCI
-0.94	0.36	-2.60	0.01	-1.64	-0.23
Ebeveynin Kaygılı Bağlanması ÇDD DD Üzerindeki Doğrudan Etkisi					
Etki	Std. Hata B	t	p	LLCI	ULCI
-0.63	0.35	-1.80	0.072	-1.31	.06
Ebeveynin Kaygılı Bağlanması ÇDD DD Üzerindeki Dolaylı (Aracı)Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
-0.31	0.17	-0.67		-0.02	
YIYE KG'nin ÇDD DD Üzerindeki Tam Standardize Dolaylı Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
-0.06	0.03	-0.13		-0.01	

Ebeveynin kaygılı bağlanması (YİYE KG), çocuğun kaygı düzeyinde duygu düzenleme becerileri (CDD DD) üzerine olan toplam etkisi -0.94 olarak bulunmuştur ($t=-2.6049$, $p<.05$, %95 CI [-1.65, -0.23], buna göre toplam etkinin düşük ve negatif yönlü olduğu söylenebilir. Ebeveynin kaygılı bağlanması (YİYE KG), çocuğun kaygı düzeyinde duygu düzenleme becerileri (CDD DD) üzerindeki doğrudan etkisine bakıldığında -0.6264 olan etki değerinin orta düzeyde ve negatif yönde olduğu söylenebilmektedir ($t=-1.8049$, $p<0.1$, %95 CI [-1,31 , 0.06]. Son olarak, dolaylı etkiye bakılmış ve ebeveynin kaygılı bağlama düzeyi (YİYE KG) ile çocukların kaygı düzeyinde duygu düzenleme becerileri (CDD DD) arasındaki ilişkide Sorun Odaklı Tepkilerin (ODBCO SOT) aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür; ($\beta=-0.0646$, %95 CI [-.133, -.005]). Tabloda BootLLCI ve BootULCI değerleriyle

belirtilmiş olan güvenlik aralıklarında 0 değerinin yer almamasıyla aracı modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlemlenmiştir (Hayes, 2018). Dolayısıyla Sorun Odaklı Tepkilerin (ODBCO SOT), ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi (YIYE KG) ile çocukların kaygı düzeyinde duygu düzenleme becerileri (CDD DD) arasındaki ilişkiye aracılık ettiği; aracı etkinin düşük düzeyde ve negatif yönde olduğu söylenebilmektedir. Sorun odaklı tepkiler puanının yüksekliği sorun odaklı tepkilerin daha az verilmiş olduğuna işaret etmektedir.

3.5.2. YDOOKO ile YIYE İlişkisinde ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

Şekil 4. Ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi ile çocukların okul öncesi kaygı düzeyi arasındaki ilişkide ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin aracı etkisi modeli.

Üçüncü modelde, ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi (YIYE KG) ile çocukların yeniden düzenlenen okul öncesi kaygı düzeyi (YDOOKO) arasındaki ilişkide ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin (ODBCO SOT) aracı etkisi araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 12 ve 13’te sunulmuştur.

Sonuçlara göre, YIYE KG puanları aracı değişken olan ODBCO SOT puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır ($F(1,171)=6.8834, p<.05$) ve ODBCO SOT varyansının %3’ünü açıklamaktadır. YIYE KG ve ODBCO SOT puanları da YDOOKO puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta ($F(2,170)=18.9081, p<.01$) ve YDOOKO varyansının %18’ini açıklamaktadır. YIYE KG puanları, bağımlı değişken olan YDOOKO puanını ise istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta ($F(1,171)=35.6225, p<.01$) ve YDOOKO puan varyansının %17’sini açıklamaktadır.

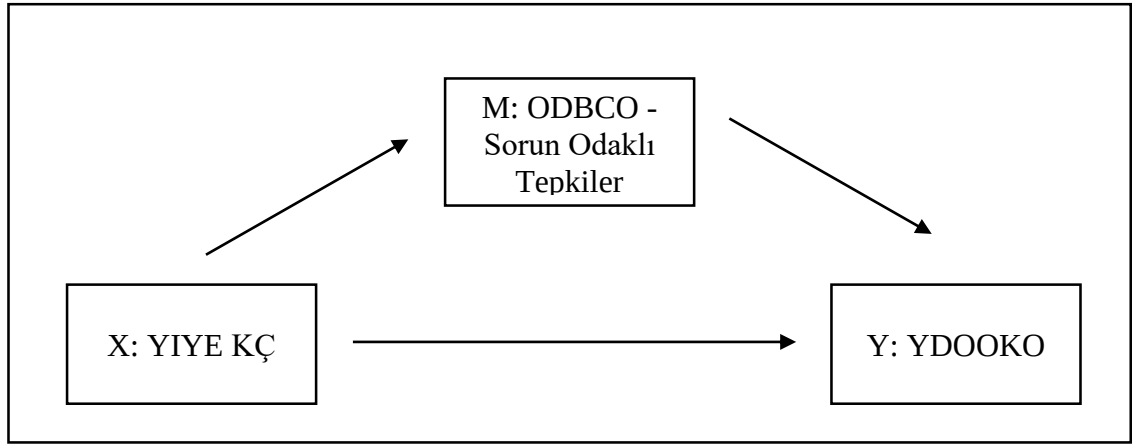
Tablo 13.
YDOOKO ile YİYE KG İlişkisinde ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolü

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	<i>B</i>	<i>Std. Hata B</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
ODBCO Sorun Odaklı Tepkiler	Sabit	1.46	0.16		8.90	0.00
	YİYE KG	0.14	0.05	0.20	2.62	0.01
$R^2: .04, F(1,171)=6.88, p=0.01$						
Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Düzeyi	Sabit	0.48	6.16		0.08	0.94
	YİYE KG	9.68	1.73	0.40	5.59	0.00
	ODBCO-SOT	3.34	2.37	0.10	1.41	0.16
$R^2: .18, F(2,170)=18.91, p=0.00$						
Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Düzeyi	Sabit	5.37	5.11		1.05	0.30
	YİYE KG	10.16	1.70	0.42	5.97	0.00
$R^2: .17, F(1,171)=35.6225, p=0.00$						

YDOOKO ile YİYE KG arasındaki ilişkide toplam, doğrudan ve dolaylı etkiler Tablo 13’de gösterilmiş olup, buna göre YİYE KG puanlarının (X), aracı değişken olan ODBCO SOT (M) vasıtasıyla ile YDOOKO (Y) üzerindeki etkisi yorumlanabilmektedir. Tabloda BootLLCI ve BootULCI değerleriyle belirtilmiş olan güvenlik aralıklarında 0 değerinin yer almasıyla aracı etkinin istatistiksel anlamlılık bulunamadığı gözlemlenmiş olup; ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi (YİYE KG) ile çocukların kaygı düzeyleri (YDOOKO) arasındaki ilişkide, ODBCO Sorun Odaklı Tepkilerin aracı etkisi görülmemiştir.

Tablo 14.
YDOOKO ile YİYE KG İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Ebeveynin Kaygılı Bağlanmasının YDOOKO Üzerindeki Toplam Etkisi					
Etki	Std. Hata B	t	p	LLCI	ULCI
10.1566	1.7017	5.9685	0	6.7975	13.5156
Ebeveynin Kaygılı Bağlanmasının YDOOKO Üzerindeki Doğrudan Etkisi					
Etki	Std. Hata B	t	p	LLCI	ULCI
9.6766	1.7306	5.5914	0	6.2603	13.0928
Ebeveynin Kaygılı Bağlanmasının YDOOKO Üzerindeki Dolaylı (Aracı) Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
0.48	0.4425	-0.1576		1.5605	
YIYE KG'nin YDOOKO Üzerindeki Tam Standardize Dolaylı Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
0.0196	0.0181	-0.0063		0.0633	

Şekil 5. Ebeveynin kaçınan bağlanma düzeyi ile çocukların okul öncesi kaygı düzeyi arasındaki ilişkide ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin aracı etkisi modeli.

Dördüncü modelde, ebeveynin kaçınan bağlanma düzeyi (YIYE KÇ) ile çocukların yeniden düzenlenen okul öncesi kaygı düzeyi (YDOOKO) arasındaki ilişkide ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin (ODBCO SOT) aracı etkisi araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 14 ve 15’de sunulmuştur. Sonuçlara göre, YIYE KÇ puanları aracı değişken olan ODBCO SOT puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır ($F(1,171)=10.2540$, $p<.05$) ve ODBCO SOT varyansının %6’sını açıklamaktadır. YIYE KÇ ve ODBCO SOT puanları da YDOOKO puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta ($F(2,170)= 6.9996$, $p<.01$) ve YDOOKO varyansının %8’ini açıklamaktadır. YIYE KÇ puanları, bağımlı değişken olan YDOOKO puanını ise istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta ($F(1,171)=11.1344$, $p<.01$) ve YDOOKO puan varyansının %6’sını açıklamaktadır.

Tablo 15.
YDOOKO ile YIYE KÇ ilişkisinde ODBCO-Sorun Odaklı Tepkilerin Aracı Rolü

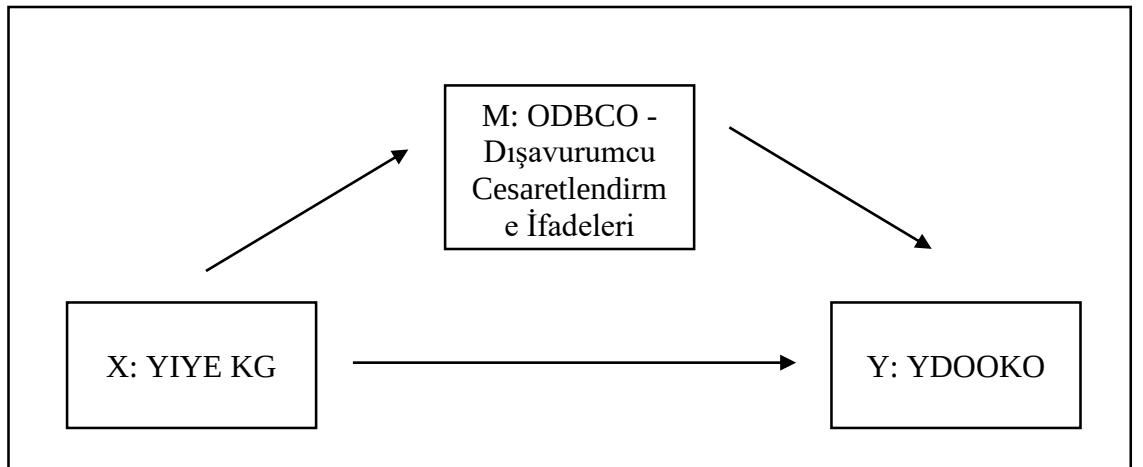
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Std. Hata B	β	t	p
ODBCO Sorun Odaklı Tepkiler	Sabit	1.55	0.12		13.95	0.000
	YIYE KÇ	0.13	0.04	0.24	3.20	0.002
$R^2: .057$, $F(1,171)=10.25$, $p=.002$						
Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Düzeyi	Sabit	16.85	5.40		3.12	0.002
	YIYE KÇ	3.82	1.33	0.22	2.86	0.005
	ODBCO-SOT	4.22	2.54	0.13	1.66	0.099
$R^2: .0761$, $F(2,170)=6.999$, $p=.001$						
Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Düzeyi	Sabit	23.3811	3.7095		6.3031	0
	YIYE KÇ	4.3412	1.301	.2473	3.3368	.001
$R^2: .0611$, $F(1,171)=11.1344$, $p=.001$						

YDOOKO ile YİYE KÇ arasındaki ilişkide toplam, doğrudan ve dolaylı etkiler Tablo 13’de gösterilmiş olup, buna göre YİYE KÇ puanlarının (X), aracı değişken olan ODBCO SOT (M) vasıtasıyla ile YDOOKO (Y) üzerindeki etkisi yorumlanabilmektedir. Tabloda BootLLCI ve BootULCI değerleriyle belirtilmiş olan güvenlik aralıklarında 0 değerinin yer almasıyla aracı etkinin istatistiksel anlamlılık bulunamadığı gözlemlenmiş olup; ebeveynin kaçınan bağlanma düzeyi (YİYE KÇ) ile çocukların kaygı düzeyleri (YDOOKO) arasındaki ilişkide, ODBCO Sorun Odaklı Tepkilerin (ODBCO-SOT) aracı etkisi görülmemiştir.

Tablo 16.
YDOOKO ile YİYE KÇ İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Ebeveynin Kaçınan Bağlanmasının YDOOKO Üzerindeki Toplam Etkisi					
Etki	Std. Hata B	t	p	LLCI	ULCI
4.3412	1.301	3.3368	.001	1.7731	6.9092
Ebeveynin Kaçınan Bağlanmasının YDOOKO Üzerindeki Doğrudan Etkisi					
Etki	Std. Hata B	t	p	LLCI	ULCI
3.8154	1.3326	2.8631	.0047	1.1848	6.4461
Ebeveynin Kaçınan Bağlanmasının YDOOKO Üzerindeki Dolaylı (Aracı)Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
.5257	.373	-.1053		1.3477	
YIYE KÇ'nin YDOOKO Üzerindeki Tam Standardize Dolaylı Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
.0299	.0213	-0,006		0,077	

3.5.3. YDOOKO ile YİYE İlişkisinde ODBCO-Dışavurumcu Cesaretlendirme İfadelerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulgular

Şekil 6. Ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi ile çocukların okul öncesi kaygı düzeyi arasındaki ilişkide ODBCO- Dışavurumcu Cesaretlendirme İfadelerin aracı etkisi mode

Beşinci modelde, ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi (YIYE KG) ile çocukların okul öncesi kaygı düzeyi (YDOOKO) arasındaki ilişkide ODBCO- Dışavurumcu Cesaretlendirme İfadelerinin (ODBCO DCİ) aracı etkisi araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 16 ve 17’de sunulmuştur. Sonuçlara göre, YIYE KG puanları aracı değişken olan ODBCO SOT puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır ($F(1,171)=4.9164, p<.05$) ve ODBCO DCİ varyansının %3’ünü açıklamaktadır. YIYE KG ve ODBCO DCİ puanları da YDOOKO puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta ($F(2,170)=20.0181, p<.01$) ve YDOOKO varyansının %19’unu açıklamaktadır. YIYE KG puanları, bağımlı değişken olan YDOOKO puanını ise istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta ($F(1,171)=35.6225, p<.01$) ve OOK puan varyansının %17’sini açıklamaktadır.

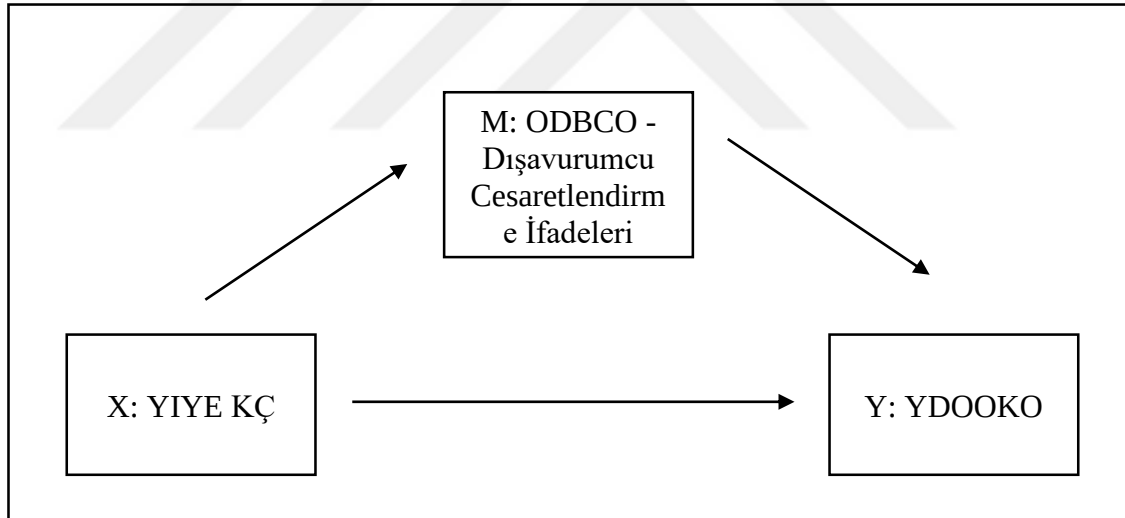
YDOOKO ile YIYE KG arasındaki ilişkide toplam, doğrudan ve dolaylı etkiler Tablo 17’de gösterilmiş olup, buna göre YIYE KG puanlarının (X), aracı değişken olan ODBCO DCİ (M) vasıtasıyla ile YDOOKO (Y) üzerindeki etkisi yorumlanabilmektedir. Tabloda BootLLCI ve BootULCI değerleriyle belirtilmiş olan güvenlik aralıklarında 0 değerinin yer almasıyla aracı etkinin istatistiksel anlamlılık bulunamadığı gözlemlenmiş olup; ebeveynin kaygılı bağlanma düzeyi (YIYE KG) ile çocukların kaygı düzeyleri (YDOOKO) arasındaki ilişkide, ODBCO Dışavurumcu Cesaret İfadelerinin (ODBCO - DCİ) aracı etkisi görülmemiştir.

Tablo 17.
YDOOKO ile YIYE KG İlişkisinde ODBCO-Dışavurumcu Cesaret İfadelerinin Aracı Rolü

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	<i>B</i>	<i>Std. Hata B</i>	<i>B</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ODBCO DCİ	Sabit	1.50	0.21		7.10	0.000
	YIYE KG	0.16	0.07	0.17	2.22	0.028
$R^2: .03, F(1,171)=4,9164, p=.028$						
Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Düzeyi	Sabit	-0.01	5.77		-0.01	0.998
	YIYE KG	9.60	1.71	0.39	5.606	
	ODBCO-DCİ	3.59	1.84	0.14	1.96	0.052
$R^2: .19, F(2,170)=20.02, p=0.000$						
Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Düzeyi	Sabit	5.37	5.11		1.05	0.295
	YIYE KG	10.16	1.70	0.42	5.97	0.000
$R^2: .17, F(1,171)=35.63, p=0.000$						

Tablo 18.
YDOOKO ile YİYE KG İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Ebeveynin Kaygılı Bağlanmasının YDOOKO Üzerindeki Toplam Etkisi					
Etki	Std. Hata B	t	P	LLCI	ULCI
10.16	1.70	5.97	0.000	6.80	13.52
Ebeveynin Kaygılı Bağlanmasının YDOOKO Üzerindeki Doğrudan Etkisi					
Etki	Std. Hata B	t	P	LLCI	ULCI
9.60	1.71	5.61	0.000	6.22	12.98
Ebeveynin Kaygılı Bağlanmasının YDOOKO Üzerindeki Dolaylı (Aracı)Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
0.56	0.40	-0.0099		1.53	
YIYE KG'nin YDOOKO Üzerindeki Tam Standardize Dolaylı Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
0.02	0.02	-0.0004		0.06	

Şekil 7. Ebeveynin kaçınan bağlanma düzeyi ile çocukların okul öncesi kaygı düzeyi arasındaki ilişkide ODBCO- Dışavurumcu Cesaretlendirme İfadelerin aracı etkisi modeli.

Altıncı modelde, ebeveynin kaçınan bağlanma düzeyi (YİYE KÇ) ile çocukların okul öncesi kaygı düzeyi (YDOOKO) arasındaki ilişkide ODBCO- Dışavurumcu Cesaretlendirme İfadelerin (ODBCO DCİ) aracı etkisi araştırılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 18 ve 19’da sunulmuştur. Sonuçlara göre, YİYE KÇ puanları aracı değişken olan ODBCO DCİ puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır ($F(1,171)= 18.2919, p<.01$) ve ODBCO DCİ varyansının %10’unu

açıklamaktadır. YİYE KÇ ve ODBCO DCİ puanları da YDOOKO puanlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta ($F(2,170)= 7.2506, p<.01$) ve OOK varyansının %8'ini açıklamaktadır. YİYE KÇ puanları, bağımlı değişken olan YDOOKO puanını ise istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta ($F(1,171)=11.1344, p<.01$) ve YDOOKO puan varyansının %6'sını açıklamaktadır.

YDOOKO ile YİYE KÇ arasındaki ilişkide toplam, doğrudan ve dolaylı etkiler Tablo 19'da gösterilmiş olup, buna göre YİYE KÇ puanlarının (X), aracı değişken olan ODBCO DCİ (M) vasıtasıyla ile YDOOKO (Y) üzerindeki etkisi yorumlanabilmektedir. Tabloda BootLLCI ve BootULCI değerleriyle belirtilmiş olan güvenlik aralıklarında 0 değerinin yer almasıyla aracı etkinin istatistiksel anlamlılık bulunamadığı gözlemlenmiş olup; ebeveynin kaçınan bağlanma düzeyi (YİYE KÇ) ile çocukların kaygı düzeyleri (YDOOKO) arasındaki ilişkide, ODBCO Dışavurumcu Cesaret İfadelerinin (ODBCO-DCİ) aracı etkisi görülmemiştir.

Tablo 19.
YDOOKO ile YİYE KÇ ilişkisinde ODBCO-Dışavurumcu Cesaret İfadelerinin Aracı Rolü

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	<i>B</i>	<i>Std. Hata B</i>	<i>B</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ODBCO DCİ	Sabit	1.40	0.14		10.08	0.000
	YİYE KÇ	0.21	0.05	0.311	4.28	0.000
$R^2: .10, F(1,171)=18.29, p=0.000$						
Yeniden	Sabit	18.28	4.65		3.93	0.001
Düzenlenen	YİYE KÇ	3.58	1.36	0.204	2.63	0.009
Okul Öncesi	ODBCO-					
Kaygı Düzeyi	DCİ	3.65	2.03	0.139	1.80	0.074
$R^2: .08, F(2,170) =7.25, p=.001$						
Yeniden	Sabit	23.38	3.71		6.30	0.000
Düzenlenen						
Okul Öncesi						
Kaygı Düzeyi	YİYE KÇ	4.34	1.30	0.2473	3.34	0.001
$R^2: .06, F(1,171)=11.134, p=.001$						

Tablo 20.
YDOOKO ile YİYE KÇ İlişkisinde Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Ebeveynin Kaçınan Bağlanması YDOOKO Üzerindeki Toplam Etkisi					
Etki	Std. Hata B	t	p	LLCI	ULCI
4.34	1.30	3.34	0.001	1,77	6,91
Ebeveynin Kaçınan Bağlanması YDOOKO Üzerindeki Doğrudan Etkisi					
Etki	Std. Hata B	t	p	LLCI	ULCI
3.58	1.36	2.63	0.009	0,90	6,27
Ebeveynin Kaçınan Bağlanması YDOOKO Üzerindeki Dolaylı (Aracı) Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
0.76	0.43	0.0007		1.7057	
YIYE KÇ'nin YDOOKO Üzerindeki Tam Standardize Dolaylı Etkisi					
Etki	BootSE	BootLLCI		BootULCI	
0.04	0.02	0.000		0.0974	

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 3-6 yaş çocukların anneleriyle gerçekleştirilen bu çalışmada; annenin bağlanmada kaygı ve kaçınma düzeyinin çocuğun kaygı düzeyi ve duygu düzenleme becerileri ile ilişkisi ve bu ilişkide annenin çocuğuna yönelik duygusal ve davranışsal tepkileri oluşturulan model kapsamında test edilmiştir. Bu bölümde, model kapsamında çıkan sonuçlar literatür ışığında tartışılmıştır.

4.1. Cinsiyet ve Çocuğun Yaşının Okul Öncesi Çocuklukta Kaygı Düzeyi ve Duygu Düzenleme Becerileri ile İlişkisi

Literatürde kız çocuklarının kaygı puan ortalamalarının oğlan çocuklarından yüksek olduğunu belirleyen birçok çalışma bulunmaktadır (Bora ve Ünüvar, 2020; Bouldin ve Pratt, 1998; Muris, Schmidt ve Merckelbach, 2000; Nauta ve ark., 2004; Paulus ve ark., 2015; Raadal, ve ark., 1995; Schneider, Arch, Landy ve Hankin, 2016; Spence, 1998; Wichstrøm, ve ark., 2011). Alisinanoğlu ve Ulutaş (2003) ilköğretime devam eden öğrencilerin kaygı düzeyleri üzerine yaptığı çalışmada, kız çocuklarının oğlan çocuklarına kıyasla kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu raporlamaktadır. Paulus ve arkadaşları (2015) okul öncesi dönemdeki çocuklarla yaptıkları çalışmalarında yine kız çocuklarının kaygı düzeylerinin; oğlan çocukların kaygı düzeyinden daha yüksek bulunduğunu; cinsiyet ile kaygı düzeyi arasındaki ilişkinin okul öncesi dönemlerden itibaren gelişmeye başladığını belirtmektedirler. Bu bulgular, sunulan araştırma bulgusu ile de tutarlıdır. Kız çocuklarının okul öncesi kaygı düzeyi; oğlan çocuklara göre kısmi olarak daha yüksek bulunmuştur.

Yurdakul, Beyazıt ve Ayhan'ın (2021) okul öncesi dönemdeki çocuklarla yaptığı çalışmada duygu düzenleme becerileri bağlamında cinsiyet farkı bulunmamıştır. Bosquet ve Egeland'ın (2006) ebeveynler ve çocuklar üzerine yaptığı boylamsal çalışmalarında okul öncesi dönemdeki kız ve oğlan çocuklarının duygu düzenleme becerisi bakımından cinsiyet farkı bulunmamıştır. Bu bulgular ile tutarlı olarak mevcut araştırmada da okul öncesi dönemde duygu düzenleme becerisinde cinsiyet farkı bulunmamıştır.

Ancak okul dönemindeki yaş grubunda duygu düzenleme becerilerinde cinsiyet farklılıkları gözlenmeye başlanmıştır (Essau, Muris ve Mederer, 2002; Nauta ve ark.,

2004; Wichstrøm ve ark., 2011). Gelişimsel yaklaşımlara göre, okul döneminde gözlemlenmeye başlanan bu cinsiyet farklarını sosyalleşme sürecinde ortaya çıkabilmektedir. Sosyal etkiler, çocukların duygularını anlama ve değerlendirme, duygu düzenleme stratejileri hakkında bilgi edinme, duyguları düzenlemede kültürel ve toplumsal cinsiyet beklentilerini edinme açısından etkili olduğu literatür bulguları arasındandır (Calkins ve Hills, 2007; Nolen- Hoeksema ve Aldao, 2011; Thompson ve Meyer, 2007; Yurdakul, Beyazıt ve Ayhan, 2021).

Bu araştırmada duygu düzenleme becerilerinin ile yaş gruplarına göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

4.2. Anne Eğitimi: Çocuğun Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Düzeyi Farkları

Bu araştırmada annenin, çocuğun olumsuz duygularını ele alırken tercih ettiği yöntemlerden birinin eğitim düzeyine göre farklılaştığı bulunmuştur. Bu farklılık cezalandırma (Örn; “Çocuğuma ağlamayı bırakmasını yoksa bir süre için bisiklete binmesine izin verilmeyeceğini söylerim”) tepkisi alt boyutunda görülmektedir. Buna göre ilk/ortaokul mezunu anneler, lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip annelerden daha fazla cezalandırma tepkilerine başvurmaktadır. İlgili alan yazın dikkate alındığında eğitim düzeyi düşük annelerin; eğitim düzeyi yüksek annelerden daha fazla cezalandırma tepkilerine başvurdukları ortaya konmaktadır (Chaplin, Casey, Sinha ve Mayes, 2010; Yeşildaş, 2018) bu araştırmadaki bulgu alan yazın ile tutarlıdır.

Annenin eğitim düzeyi ve ebeveynlik stresi hakkındaki literatüre bakıldığında annenin eğitim seviyesi arttıkça stres seviyesinin azaldığı yönünde bulgular bulunmaktadır (Anderson, 2008; Cappa, Begle, Conger, Dumas ve Conger, 2011; Parkes, Sweeting ve Wight, 2015). Annelerin stres seviyesinin yüksek olması, duygularını regüle etmekte zorlanmaları ve çocukların negatif duyguları karşılaştıklarında daha yüksek seviyede öfkelenmeleri şeklinde kendini gösterebilir. Bu ebeveynler çocukları olumsuz duygulanım içindeyken onları destekleme konusunda güçlük yaşayabilmektedir ve cezalandırma (Örn; “Ona kendine gelmesini yoksa yapmaktan hoşlandığı bir şeye izin verilmeyeceğini söylerim”) ve/veya minimize etme/azaltma (Örn; “Ona iğne olmayı bu kadar büyük bir mesele haline getirmemesini söylerim”) yoluyla çocuklarının negatif duygularını kontrol altına almaya çalışmaları muhtemel olmaktadır (Fabes, Eisenberg ve Eisenbud, 1993; Gottman, 1997; Nelson, O'Brien, Blankson ve Calkins, 2009). Bu

bulguların yanı sıra Fabes ve arkadaşlarının (2002) çalışmalarında lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarının negatif duygularını ifade etmeleri için, ilk/ortaokul mezunun annelere kıyasla daha fazla cesaretlendirdikleri rapor edilmiştir.

Kalil, Ryan ve Corey'nin (2012) yaptığı boylamsal çalışmada ise lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip annelerin, çocuklarının ev dışındaki hayatını planlama, organize etme ve denetleme konusunda daha fazla sorumluluk aldıkları ancak daha düşük eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarıyla daha uzun süre vakit geçirdikleri belirtilmektedir. geçirdikleri sürenin uzamasının annenin duygusal kaynaklarının yetersiz kalmasına sebebiyet verdiği ve duygusal kaynaklarının yetersiz oluşu sebebiyle daha fazla küçültme ve cezalandırma tepkilerini kullandıkları düşünülmüştür.

4.3. Çocuğun Cinsiyetine Göre Annenin Çocuğun Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Düzeyi Farkları

Annelerin çocuklarının olumsuz duygularıyla baş etme düzeylerinde cinsiyete göre de farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre annelerin erkek çocuklarına verdikleri üzüntü tepkileri kız çocuklarından daha fazla olduğu bulunmuştur. Üzüntü tepkileri, çocuğun olumsuz duygularının ebeveynde olumsuz duygulanım yaratmasını içerdiği gibi çocuğun yaşadığı olumsuz duygulanıma aktif bir tepki veya cevap vermemeyi de içermektedir. Malatesta ve Haviland (1982) annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının kız ve oğlan çocuklarında farklılaştığını; oğlan çocuklarının duygu ifadelerine kız çocuklarından daha fazla üzüntü tepkisi verdiklerini belirtmiştir. Bu bulgularla tutarlı olarak Chaplin, Casey, Sinha ve Mayes (2010)'ın araştırmalarında oğlan çocuklarının üzüntü ve kaygı duygularının ifadesine; kız çocuklarının üzüntü ve kaygı duygularının ifadesine kıyasla daha az destekleyici yanıt aldıkları; kızların üzüntü ve kaygısının erkeklerden daha fazla desteklenmeye ve ödüllendirilmeye eğilimli olduğu bulunmuştur.

Ebeveynlerin çocuklarının duygularına verdiği tepkinin cinsiyetlerine göre değiştiğini belirten bir başka araştırma da Birnbaum ve Croll'un (1984) araştırmasıdır. Bu araştırmaya göre ebeveynlerin, erkek çocuklarının üzüntü, korku gibi olumsuz duygularını daha fazla kontrol etmesi yönünde beklentileri olduğu belirtilmektedir. Bu bulgulara paralel olarak Garside ve Klimes-Dougan (2002) çocuklarda olumsuz duygu sosyalleşmesinde cinsiyet farklılıklarını araştırdıkları çalışmalarında; korku ve üzüntü

duygularını ifade etmede annelerin, kız çocuklarının oğlan çocuklarına oranla daha fazla cesaretlendirdikleri tespit edilmiştir.

Bütün bu bulguların yanı sıra, Dunn, Bretherton ve Munn'un (1987) çocukların duygu durumlarını sözel olarak ifade edebilme becerilerini inceledikleri çalışmalarında annelerin kız çocuklarıyla; oğlan çocuklarına kıyasla daha fazla özellikle negatif duygular konusunda daha fazla konuştukları bulunmuştur. Ebeveynlerin çocukların duygularına dair stereotiplerinin incelendiği bir başka çalışmada ise ebeveynlerin kız çocuklarının oğlan çocuklarına kıyasla üzüntü ve korkuyu daha yoğun deneyimlediklerine inandıkları rapor edilmiştir (Birnbaum ve Croll, 1984). Bu bulgunun, oğlan çocuklarının olumsuz duygularını dışavurumunun annede yarattığı üzüntü ve stres tepkilerine dair mevcut araştırma bulgusunu açıklayabileceği düşünülmektedir.

4.4. Annenin Bağlanma Modeli ve Çocuklarda Duygu Düzenleme Becerileri İlişkisinde Çocuğun Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Düzeyinin Aracı Rolü

Mevcut çalışma bulgusu annelerin kaygılı bağlanma modeli ve çocuklarının olumlu duygu düzenleme stratejileri kullanmaları arasındaki negatif yönlü ilişkide çocuğun olumsuz duygularını değerlendirmede sorun odaklı tepkilerin aracı rolüne işaret etmektedir. Bu bulguya göre kaygılı bağlanma stiline sahip annelerin çocuklarının daha az olumlu duygu düzenleme stratejileri kullandıkları ve bu ilişkide annelerin sorun odaklı tepkileri daha az vermesinin aracı rolde olduğu anlaşılmaktadır. Çocukların bakım verenleriyle kurdukları ilişkiyle duyguları ve duygu düzenleme stratejilerini öğrendikleri düşünüldüğünde, kaygılı bağlanma modeline sahip ebeveynlerin çocuklarının olumlu duygu düzenleme stratejilerini daha az kullanmalarının literatüre uygun bir bulgu olduğu düşünülmektedir.

Jones, Eisenberg, Fabes ve MacKinnon'ın (2002) okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal işlevsellikleri ve ebeveynlerin çocukların olumsuz duygularıyla baş etme düzeyi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, ebeveynin sorun odaklı tepkisi ile çocuğun okuldaki yüksek duygusal işlevselliği arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Duygu düzenleme becerileri çocuğun sosyal ilişkilerini devam ettirme konusunda oldukça önemli bir faktördür. Sosyalizasyon süreciyle birlikte çocuk hangi duygu düzenleme stratejilerini kullandığını, ebeveynlerin yanıtlarını etkilediğini fark etmektedirler (Saarni, 1990).

Sher-Censor, Gur-Yaish, Shiff ve Harel-Zeira'nın (2015) annelerin bağlanma stili ve çocuklarını içeren stresli olay senaryolarına verdikleri tepkiler arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, kaygılı bağlanma stiline sahip annelerin daha az efektif baş etme yöntemleri kullandıkları; daha fazla uzaklaşma stratejisine baş vurdukları ve daha az duygu odaklı yanıtlar verdikleri bulunmuştur. Sorun odaklı tepkiler annenin çocuğunun karşılaştığı problem karşısında onu çözüm üretmeye teşvik etmesini içerdiği göz önünde bulundurulduğunda, çözüm üretmenin sorun hakkında düşünmek gibi bilişsel bir süreci içermesi gerekmektedir. Kaygılı bağlanma stiline sahip annelerin ise sorundan ve çocuktan uzaklaşma stratejisini kullanmaları bu bilişsel süreci engelleyebileceği düşünülmektedir.

Bağlanmada kaygı boyutunun önemli özelliklerinden birinin sorunlar üzerine negatif duygusal tepkileri olduğundan daha yoğun algılamak, olduğu belirtilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Buna göre kaygılı annelerin çocuğun negatif duygusunu olduğundan daha yoğun algılamasının, olumsuz duygulanımına sebebiyet veren soruna/olaya odaklanmasını güçleştirdiği düşünülebilir. Ayrıca kaygılı bağlanmış anneler için çocuklarının o sırada hissetmekte oldukları duygularına odaklanmak duygusal rahatsızlık yaratabilir ve bundan dolayı sorun odaklı yaklaşım tercih etmek onlar için zorlayıcı olabilir.

Özetle; annenin çocuğunun duygularını fark etme, müdahale etme şekli anne-çocuk ilişkisi bağlamında incelendiğinde, annenin bağlanma stili belirleyici olmaktadır. Annenin bakımveren duyarlılığı ve duyguları ele alış tarzı bağlanma stiline göre şekillenmektedir (Bowlby, 1973; Wolff ve IJzendoorn, 1997). Bu önergeler, bu çalışmanın; kaygılı bağlanma stiline sahip olan annelerin çocuklarının duygularını düzenlemede zorluk yaşadıkları bulgusuyla desteklenmiştir.

4.5. Okul Öncesi Çocuklukta Kaygı Düzeyi ve Duygu Düzenleme Becerileri:

Annenin Bağlanma Stili ve Çocuğuna Yönelik Duygu ve Davranışları

Bu çalışmada, annelerin bağlanmada kaygı ve kaçınma düzeylerinin çocuklarına yönelik duygu ve davranışlarındaki rolü; aynı zamanda çocuğunun duygularını ele almada kullandığı stratejiler ve davranışları açısından değerlendirmesi yapılmıştır.

Alan yazında annenin bağlanma stili ile çocuğunun bağlanma stilinin benzer olduğuna dair pek çok çalışma bulunmaktadır (Bringle ve Bagby, 1992; Lippe, Eilertsen,

Hartmann ve Kille, 2010; Ruppert, 2011; Cozolino, 2014). Bu çalışmalara göre ebeveynler kendi ebeveynleriyle geliştirdikleri içsel çalışma modelini kendi çocuklarına aktarmaktadırlar. Van Ijzendoor (1995) bağlanmanın kuşaklararası geçişini araştıran daha önceki çalışmaları incelediği meta analiz çalışmasında bağlanma örüntüsünün anne babalardan çocuklara büyük oranda aynı kalarak aktarılmaktadır. Bazı araştırmacılar ise buna farklı bir bakış açısı getirerek; ebeveynin bağlanma biçiminin kendi anne-babalık davranışlarını etkilediği ve bu davranışların çocukların bağlanma stillerini etkilediği görüşünü belirtmişlerdir (Steele ve Steele, 1994; Güngör, 2000).

Bunu belirlemek adına annelerin bağlanma düzeyleri, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II ile ele alınmıştır. Eşlerine yönelik bağlanmada kaygı düzeyi yüksek olan kadınlar, eşlerine duygularını gösterdiğinde onun aynı şeyi hissetmeyeceği konusunda endişe duymakta, eşlerinin sevgisini kaybetmekten korkmakta, eşlerinin onları sevmediği kaygısına kapılmakta olan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Eşlerine yönelik bağlanmada kaçınma düzeyi yüksek olan kadınlar, eşleriyle yakınlaşmakta güçlük çekmekte, eşleri çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duymakta, eşlerine açılma; duygu ve düşüncelerini onunla paylaşma konusunda rahat hissetmemekte olan kişiler olarak tanımlanmaktadır (Fraley, Waller ve Brennan, 2000).

Annenin çocuğuna yönelik duygu ve davranışları ise Aile Tutum ve Davranışları ölçeği ile ele alınmıştır. Annenin çocuğunun negatif duygularıyla baş etme tarzı 6 alt boyutta incelenmiştir. Birincisi sorun odaklı tepkiler alt boyutudur. Annenin çocuğun negatif duygu durumuna neden olan problemi çözmesinde yardımcı olmayı, bu problem karşısında çözüm bulmasını teşvik etmeyi içerir. Örneğin çocuk iğneden korktuğu ve ağladığı sırada anne çocuğuna ne yaparsa iğnenin daha az acıtacağını anlatır; ona gevşer ve derin nefes alırsa daha az acıtacağı gibi yöntemleri kullanması için cesaretlendirir. İkinci alt boyut duygu odaklı tepkilerdir. Annenin çocuğu hissettiği negatif duygular karşısında onu rahatlatmaya çalışmasını içerir. Örneğin arkadaşlarıyla bir grup aktivitesinde hata yaptığı için çok utanmış ve ağlamak üzere görünüyorsa anne çocuğu rahatlatıp, dikkatini ona keyif verecek şeylere çekerek daha iyi hissetmesini sağlamaya çalışır. Üçüncü alt boyut dışavurumcu cesaretlendirme ifadeleridir. Bu boyut ebeveynlerin çocuğun hissettiği negatif duygularını kabul etmesini ve bu duyguları ifade etmek için onu cesaretlendirmesini içerir. Örneğin çocuk bir arkadaşından beğenmediği bir doğum günü hediyesi aldığı için hayal kırıklığına uğramış gözüküyordur. Anne burada çocuğunu hissettiği hayal kırıklığını ifade etmesi için onu teşvik eder ve bunun için alan

yaratır. Dördüncü alt boyut minimize edici/ azaltıcı tepkilerdir. Bu boyut annenin çocuğun hissettiği duygunun ciddiyetinin azaltmayı; yaşadığı problemi ve buna verdiği tepkiyi önemsizleştirmeyi içerir. Örneğin çocuk parktayken diğer çocuklar oyunlarına katılmasına izin vermediği için ağlamak üzere görünüyorsa anne çocuğa bu konuyla ilgili bebekçe davrandığını söyler veya çocuk bisikletten düşüp onu kırar ve sonra da üzülüp ağlarsa anne ona aşırı tepki gösterdiğini o kadar da önemli bir olay olmadığını söyler. Beşinci alt boyut cezalandırıcı tepkilerdir. Çocuğun negatif duygularını kontrol altına almak adına sözel veya fiziksel ceza kullanmasını içerir. Anne çocuğun duygu durumunu cezalandırmaktadır. Örneğin çocuk hastalandığı için arkadaşının doğum günü partisine gidemez ve bundan dolayı öfkeli olursa anne sakinleşmesi için odaya gönderir. Çocuk televizyonda bir korku filmi seyrettikten sonra panik içinde ve uyku uyuyamıyorsa, anne çocuğa yatağa gitmesini yoksa bundan sonra bir şey izlemesine izin verilmeyeceğini söyler. Son alt boyut ise üzüntü tepkileridir. Bu boyut ebeveynlerin çocuğun yaşadığı stresli durumlarda, çocuğun duyguları ve içinde bulunduğu durum yerine kendi duygularına odaklanmalarını içerir. Örneğin çocuk etrafında yabancılar olduğunda devamlı utanıyor ve korkuyorsa ve gözyaşları içinde yatak odasında oturmak istiyorsa anne çocuğun hisleri yüzünden kendini sıkıntılı hisseder ve çocuğun tepkilerinden rahatsızlık duyar, çocuğun duyguları yerine kendi duygularına odaklanır Fabes, Eisenberg ve Bernzweig, 1990; Fabes, Poulin, Eisenberg ve Madden-Derich, 2002).

Bu çalışmada çocuğa yönelik değişkenler okul öncesi dönemde kaygı belirtileri ve duygu düzenleme becerileri olarak ele alınmıştır. Okul öncesi dönemde kaygı, endişeli olmayı bırakmakta zorlanma, aklındaki görüntü ve/veya düşüncelerden rahatsız olma, bir şeyi iyi yapıp yapmadığı hakkında endişeli olma, endişe kaynaklı huzursuzluk, bir şeyi iyi yapıp yapmadığını durmadan kontrol etme gibi durumlar yaşama ve yüzmekten, doktor veya dişçilerden, karanlıktan, güçlü seslerden, bir grup veya sınıf karşısında konuşmaktan, büyük hayvanlardan korkma olarak tanımlanmıştır.

Duygu düzenleme becerileri ise, koyulan sınırlara nasıl tepki verdiği, duygularını nasıl ifade ettiği, dürtüleriyle nasıl başa çıktığı, üzüntülü, sıkıntılı veya korkutucu durumlara nasıl tepkiler verdiği, yaşatlarının müdahalelerine ve yaklaşımlarına nasıl tepki verdiği, başkalarıyla empati kurup kurmadığı, hoşuna giden bir şeye ulaşmayı erteleme becerisi ele alınarak değerlendirilmiştir.

SONUÇ

Yapılan çalışmada anne çocuk bağının dinamikleri; çocukluk döneminde duygu düzenleme becerilerinin gelişimi ve kaygı düzeyinde ebeveyn tutumlarının kritik rolü, bu tutumların da bakım verenin duygusal kaynakları olan bağlanma stili vb. özelliklerinden nasıl etkilendiği test edilmiştir. Bu çalışmada bağlanmanın nesiller arası aktarımı sonucu okul öncesi çocukluk döneminde, kaygı düzeyi ve duygu düzenleme becerilerinde annenin rolünün belirleyiciliği bir kez daha vurgulamaktadır.

Çocuklarda kaygı ve duygu düzenleme becerilerini etkileyen etkenleri inceleyen bu çalışma anne-çocuk bağlanma ilişkisinin temel dinamiklerinin önemine işaret etmektedir. Bu etkenlerin farkındalığı erken dönem müdahaleler için önemli kazanımlar sağlayabilir.

Alan yazındaki çalışmalarla tutarlı çıkmayan sonuçlar oldukça önemli veri sunmaktadır ve ölçeklerin maddelerinin anlaşılabilirliğinin tekrar değerlendirilmesi gerektiğine işaret ediyor olabilir. Bu veriler önleyici programlar üzerine çalışılırken göz önünde bulundurulabilir. Bu konudaki eğitim ve danışmanlık hizmetleri annenin kendi bağlanma ilişkisinin çocuk üzerindeki etkisi hakkında duyarlılık programları hazırlanabilir. Ghanbari ve arkadaşlarının (2018) 3 ay süren bağlanma temelli ebeveynlik eğitiminin okul öncesi dönemdeki çocukların kaygı seviyesi üzerindeki etkililiğinin incelendiği çalışmada; deney grubunun genel ve sosyal kaygı seviyelerinde kontrol grubuna göre azalma gözlemlendiği belirtilmiştir. Devamında duygusal ve bilişsel düzeyde anneyle devam ettirilecek, ulaşılabilir terapötik müdahalelere yönlendirme sağlanabilir (Deans, 2018). Okul öncesi eğitim kurumlarında da duyarlılık eğitimleri verilebilir, bu sayede okuldaki tarama ve müdahale programlarında risk grubundaki öğrencilerin tespiti ve çocuğun duygu düzenleme becerilerinde kazanım kolaylaşabilir. Anticich ve arkadaşlarının (2013) *Fun FRIENDS* isimli okul öncesi dönemdeki çocuklarda öğretmenler ve okulların psikolojik danışma birimleri tarafından aktarılan 12 ay süren ebeveyn-çocuk kaygı önleme programının etkililiğinin incelendiği çalışmalarında, çocukların duygu düzenleme becerileri ve davranış problemlerinde; ebeveynlerde ise stres ve kaygı seviyesinde düşüş gözlemlendiği belirtilmiştir.

Öncelikle araştırma sadece İstanbul ili sınırlarında yapılmıştır. Örneklem sınırlı ve küçük bir gruptan oluşmaktadır. Sonuçların bir kısmı bağlanma kuramı ve alan

yazındaki çalışmalarla tutarlı sonuçlar verse de daha geniş bir örneklem ile daha tutarlı ve genellenebilir sonuçlara ulaşılabilir.

Önemli bir sınırlılık, çocukla ilgili tüm ölçümlerin anneden alınmış olmasıdır. Bu ölçümlerde baba yerine anne; karıştırıcı faktörleri kontrol edebilmek ve birincil bağlanma figürünün anne olması düşünülerek katılımına karar verilmiştir. Bağlanma alan yazını incelendiğinde özellikle okul öncesi dönemde çocuklar için birincil bağlanma figürünün anneler olduğu belirtilmiştir. Yine bu bilgiler göz önünde bulundurularak yaş aralığı, 3-6 yaş aralığındaki çocuklar ile sınırlandırılmıştır. İleriye yönelik çalışmalarda babaların da rollerinin araştırılması önemli olacaktır. Aynı zamanda bu bağlamda boylamsal çalışmaların yapılması araştırmadaki değişkenlerin zamana bağlı değişimini gözlemlemek adına faydalı olacaktır. Okul öncesi bir kuruma devam etmekte olan çocukların kaygı düzeyi ve duygu düzenleme becerilerini, belirlemek adına anneden alınan ölçümlere ek olarak kurumdaki öğretmenin gözlemleri de faydalı olacaktır. Sonraki çalışmalarda çocukla ilgili ölçümler alınırken öğretmen gözlemine de başvurulabilir.

Annenin çocuğuna yönelik duygu ve davranışlarını etkileyebileceği göz önünde bulundurularak annenin stres düzeyi de ölçümlere katılabilir. Böylece stres düzeyinin çocuğun kaygı düzeyi, annenin çocuğun negatif duygularına nasıl tepki verdiği ve duygu düzenleme becerileri üzerindeki etkilerini gözlemlemek mümkün olabilir. Aynı zamanda annenin depresyon düzeyi de ölçümlere dahil edilebilir. Shaw ve arkadaşları (2006) depresyon tanısı olan annelerin çocuklarının korku ve üzüntü duygularını daha fazla görmezden geldikleri ve minimize ettikleri belirtilmiştir. Annenin kendi duygularıyla baş etme şekilleri de çocuklarının olumsuz duygularıyla baş etme şekillerini etkileyebileceğinden dolayı ölçümlere dahil edilebilir.

Son olarak bu çalışmanın eş zamanlı yapılmış olması dolayısıyla yalnızca iki yönlü ilişkisel çıkarımların yapılabileceğidir. Bu nedenle annenin kaygısı ile çocuğun duygu düzenleme becerisi ve kaygı düzeyi arasındaki ilişkinin tek yönlü olmadığı; kaygı düzeyi yüksek ve duygu düzenlemede sorun yaşayan bir çocuğun da annenin kaygısını artırabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Kaygı alan yazınına bakıldığında mizacın da kaygıyı etkileyen faktörlerden biri olabileceği belirtildiğinden ileride yapılacak çalışmalarda çocukların mizacı ile ilgili alınacak ölçümler bu ilişkiyi anlamada faydalı olabilir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. (1964) Patterns of attachment behavior shown by the infant in interaction with his mother. *Merrill-Palmer Quarterly*, 10, 51-58.
- Ainsworth, M.D. (1967). *Infancy in Uganda: infant care and the growth of love*. Oxford, England: Johns Hopkins Press.
- Ainsworth, M. D. (1969). Attachment and expolatory behavior of one-year-olds in strange situation. *Determinants of infant behavior*, 111-136.
- Ainsworth, M. S. (1979). Infant–mother attachment. *American Psychologist*, 34(10), 932-937.
- Ainsworth, M. S., Bell, S. M. V. ve Stayton, D. (1971). *Individual differences in strange-situation behaviour of one-year olds*. In H. R. Schaffer (Ed.), *The origins of human social relations* (pp. 17–58). London: Academic Press.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Pufrernsofatfochment*. Hills- dale, NJ: Erlbaum. Cassidy, J. (1994). Emotion regulation: Influences of attachment relationships. *Monographs Of The Society For Research In Child Development*, 59(2-3), 228-249.
- Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2000). Çocukların denetim odağı ile annelerinin denetim odağı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, 3(1).
- Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2003). Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28(128), 65-71.
- Altan-Aytun, Ö., Yagmurlu, B. ve Yavuz, H. M. (2013). Turkish mothers' coping with children's negative emotions: A brief report. *Journal of Child and Family Studies*, 22, 437-443.
- Angold, A. (2004). E. Jane Costello, Helen L. Egger, *Phobic and Anxiety Disorders in Children and Adolescents: A Clinician's Guide to Effective Psychosocial and Pharmacological Interventions*, 61.
- Anderson, L. S. (2008). Predictors of parenting stress in a diverse sample of parents of early adolescents in high-risk communities. *Nursing research*, 57(5), 340-350.
- Anticich, S. A., Barrett, P. M., Silverman, W., Lacherez, P. ve Gillies, R. (2013). The prevention of childhood anxiety and promotion of resilience among preschool-aged children: A universal school based trial. *Advances in School Mental Health Promotion*, 6(2), 93-121.
- Balswick, J. ve Avertt, C. P. (1977). Differences in expressiveness: Gender, interpersonal orientation, and perceived parental expressiveness as contributing factors. *Journal of Marriage and the Family*, 39(1), 121-127.
- Bar-Haim, Y., Dan, O., Eshel, Y. ve Sagi-Schwartz, A. (2007). Predicting children's anxiety from early attachment relationships. *Journal of anxiety disorders*, 21(8), 1061-1068.

- Batum, P. ve Yagmurlu, B. (2007). What counts in externalizing behaviors? The contributions of emotion and behavior regulation. *Current Psychology: Developmental• Learning• Personality• Social*, 25, 272-294.
- Beesdo, K., Knappe, S. ve Pine, D. S. (2009). Anxiety and anxiety disorders in children and adolescents: developmental issues and implications for DSM-V. *Psychiatric Clinics*, 32(3), 483-524.
- Benjamin, R. S., Costello, E. J. ve Warren, M. (1990). Anxiety disorders in a pediatric sample. *Journal of Anxiety Disorders*, 4(4), 293-316.
- Benoit, D. ve Parker, K. C. (1994). Stability and transmission of attachment across three generations. *Child Development*, 65(5), 1444-1456.
- Birnbaum, D. W. ve Croll, W. L. (1984). The etiology of children's stereotypes about sex differences in emotionality. *Sex Roles*, 10(9/10), 677-691.
- Bora, A. ve Ünüvar, P. (2020). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların kaygıları ile ebeveynlerinin kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty*, 56, 345-361.
- Bosquet, M. ve Egeland, B. (2006). The development and maintenance of anxiety symptoms from infancy through adolescence in a longitudinal sample. *Development and Psychopathology*, 18(2), 517-550.
- Bouldin, P. ve Pratt, C. (1998). Utilizing parent report to investigate young children's fears: a modification of the Fear Survey Schedule for Children-II: A research note. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 39(2), 271-277.
- Bouthillier, D., Julien, D., Dubé, M., Bélanger, I. ve Hamelin, M. (2002). Predictive validity of adult attachment measures in relation to emotion regulation behaviors in marital interactions. *Journal of Adult Development*, 9 (4), 291-305.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to its mother. *International Journal of Psychoanalysis*, 39, 350-373.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Attachment*. John Bowlby. Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss, vol. II: Separation (Vol. 2)*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). By ethology out of psycho-analysis: an experiment in interbreeding.
- Bögels, S. M. ve Brechman-Toussaint, M. L. (2006). Family issues in child anxiety: Attachment, family functioning, parental rearing and beliefs. *Clinical Psychology Review*, 26(7), 834-856.
- Brennan, K. A., Clark, C. L. ve Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. *Attachment theory and close relationships*, 46, 76.

- Bringle, R. G. ve Bagby, G. J. (1992). Self-esteem and perceived quality of romantic and family relationships in young adults. *Journal of Research in Personality*, 26(4), 340-356.
- Brumariu, L. E., Kerns, K. A. ve Seibert, A. (2012). Mother-child attachment, emotion regulation, and anxiety symptoms in middle childhood. *Personal Relationships*, 19(3), 569-585.
- Bufferd, S. J., Dougherty, L. R., Carlson, G. A. ve Klein, D. N. (2011). Parent-reported mental health in preschoolers: findings using a diagnostic interview. *Comprehensive Psychiatry*, 52(4), 359-369.
- Bufferd, S. J., Dougherty, L. R. ve Olino, T. M. (2019). *Mapping the frequency and severity of anxiety behaviors in preschool-aged children*. *Journal of Anxiety Disorders*, 63, 9-17.
- Calkins, S. D. ve Hill, A. (2007). Caregiver influences on emerging emotion regulations; Biological and environmental transactions in early development. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 229-248). New York: The Guilford Press.
- Cappa, K. A., Begle, A. M., Conger, J. C., Dumas, J. E. ve Conger, A. J. (2011). Bidirectional relationships between parenting stress and child coping competence: Findings from the pace study. *Journal of child and family studies*, 20, 334-342.
- Carthy, T., Horesh, N., Apter, A. ve Gross, J. J. (2010). Patterns of emotional reactivity and regulation in children with anxiety disorders. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 32(1), 23-36.
- Cassidy, J. (1994). Emotion regulation: Influences of attachment relationships. *Monographs of the society for research in child development*, 59(2-3), 228-249.
- Cassidy, J. (2008). The nature of the child's ties.
- Chaplin, T. M., Casey, J., Sinha, R. ve Mayes, L. C. (2010). Gender differences in caregiver emotion socialization of low-income toddlers. *New directions for child and adolescent development*, 2010(128), 11-27.
- Cicchetti, D., Ackerman, B. P. ve Izard, C. E. (1995). Emotions and emotion regulation in developmental psychopathology. *Development and Psychopathology*, 7(1), 1-10.
- Cicchetti, D. ve Barnett, D. (1991). Attachment organization in maltreated preschoolers. *Development and psychopathology*, 3(4), 397-411.
- Clauss, J. A. ve Blackford, J. U. (2012). Behavioral inhibition and risk for developing social anxiety disorder: a meta-analytic study. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 51(10), 1066-1075.
- Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 810.

- Colonnesi, C., Draijer, E. M., Jan JM Stams, G., Van der Bruggen, C. O., Bögels, S. M. ve Noom, M. J. (2011). The relation between insecure attachment and child anxiety: A meta-analytic review. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 40(4), 630-645.
- Contreras, J. M., Kerns, K. A., Weimer, B. L., Gentzler, A. L. ve Tomich, P. L. (2000). Emotion regulation as a mediator of associations between mother–child attachment and peer relationships in middle childhood. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 111– 124.
- Cooper, M. L., Shaver, P. R. ve Collins, N. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *Journal of personality and social psychology*, 74(5), 1380.
- Costa, N. M. ve Weems, C. F. (2005). Maternal and child anxiety: Do attachment beliefs or children's perceptions of maternal control mediate their association?. *Social Development*, 14(4), 574-590.
- Costello, E. J., Egger, H. L. ve Angold, A. (2005). The developmental epidemiology of anxiety disorders: phenomenology, prevalence, and comorbidity. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*, 14(4), 631-648.
- Cozolino, L. (2014). *İnsan ilişkilerinin nörobilimi*, (Çeviren: Mirel Benveniste) İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Cronk, N. J., Slutske, W. S., Madden, P. A., Bucholz, K. K. ve Heath, A. C. (2004). Risk for separation anxiety disorder among girls: paternal absence, socioeconomic disadvantage, and genetic vulnerability. *Journal of Abnormal Psychology*, 113(2), 237.
- Crugnola, C. R., Tambelli, R., Spinelli, M., Gazzotti, S., Caprin, C. ve Albizzati, A. (2011). Attachment patterns and emotion regulation strategies in the second year. *Infant behavior and development*, 34(1), 136-151.
- Dallaire, D. H. ve Weinraub, M. (2007). Infant–mother attachment security and children's anxiety and aggression at first grade. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 28(5-6), 477-492.
- Deans, C. L. (2018). Maternal sensitivity, its relationship with child outcomes, and interventions that address it: A systematic literature review. *Early child development and care*.
- Deater-Deckard, K., Scarr, S., McCartney, K. ve Eisenberg, M. (1994). Paternal separation anxiety: Relationships with parenting stress, child-rearing attitudes, and maternal anxieties. *Psychological Science*, 5(6), 341-346.
- Degnan, K. A., Almas, A. N. ve Fox, N. A. (2010). Temperament and the environment in the etiology of childhood anxiety. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(4), 497-517.
- Denham, S. A., Mitchell-Copeland, J., Strandberg, K., Auerbach, S. ve Blair, K. (1997). Parental contributions to preschoolers' emotional competence: Direct and indirect effects. *Motivation and Emotion*, 21(1), 65-86.

- Dougherty, L. R., Tolep, M. R., Bufferd, S. J., Olino, T. M., Dyson, M., Traditi, J. ve Klein, D. N. (2013). Preschool anxiety disorders: Comprehensive assessment of clinical, demographic, temperamental, familial, and life stress correlates. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 42(5), 577-589.
- Dunn, J., Bretherton, I. ve Munn, P. (1987). Conversations about feeling states between mothers and their young children. *Developmental psychology*, 23(1), 132.
- Edelstein, R. S., Alexander, K. W., Shaver, P. R., Schaaf, J. M., Quas, J. A., Lovas, G. S. ve Goodman, G. S. (2004). Adult attachment style and parental responsiveness during a stressful event. *Attachment & Human Development*, 6(1), 31-52.
- Edwards, S. L., Rapee, R. M., Kennedy, S. J., & Spence, S. H. (2010). The assessment of anxiety symptoms in preschool-aged children: the revised *Preschool Anxiety Scale*. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 39(3), 400-409.
- Edwards, S. L., Rapee, R. M., Kennedy, S. J. ve Spence, S. H. (2010). The assessment of anxiety symptoms in preschool-aged children: the revised *Preschool Anxiety Scale*. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 39(3), 400-409.
- Egger, H. L. ve Angold, A. (2004). The Preschool Age Psychiatric Assessment (PAPA): A structured parent interview for diagnosing psychiatric disorders in preschool children. *Handbook of infant, toddler, and preschool mental health assessment*, 42(5), 223-243.
- Egger, H. L. ve Angold, A. (2006). Common emotional and behavioral disorders in preschool children: Presentation, nosology, and epidemiology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47(3-4), 313-337
- Eisenberg, N., Fabes, R. A. ve Murphy, B. C. (1996). Parents' reactions to children's negative emotions: Relations to children's social competence and comforting behavior. *Child Development*, 67(5), 2227-2247.
- Eisenberg, N. ve Spinrad, T. L. (2004). Emotion-related regulation: Sharpening the definition. *Child Development*, 75(2), 334-339.
- Esbjørn, B. H., Lønfeldt, N. N., Nielsen, S. K., Reinholdt-Dunne, M. L., Sørhøvd, M. J. ve Cartwright-Hatton, S. (2015). Meta-worry, worry, and anxiety in children and adolescents: relationships and interactions. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 44(1), 145-156.
- Essau, C. A. ve Barrett, P. (2013). Developmental issues in the assessment of anxiety. In *Anxiety disorders in children and adolescents* (pp. 75-110).
- Essau, C. A., Muris, P. ve Ederer, E. M. (2002). Reliability and validity of the Spence Children's Anxiety Scale and the Screen for Child Anxiety Related emotional disorders in German children. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 33(1), 1-18.
- Fabes, R. A., Eisenberg, N. ve Eisenbud, L. (1993). Behavioral and physiological correlates of children's reactions to others in distress. *Developmental Psychology*, 29, 655– 663. Fabes, R. A

- Fabes, R. A., Eisenberg, N., & Bernzweig, J. (1990). The coping with children's negative emotions scale: Description and scoring. *Unpublished scale, Department of Family Resources and Human Development, Arizona State University.*
- Fabes, R. A., Poulin, R. E., Eisenberg, N. ve Madden-Derdich, D. A. (2002). The Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES): Psychometric properties and relations with children's emotional competence. *Marriage & Family Review.*
- Fox, N. A., Henderson, H. A., Marshall, P. J., Nichols, K. E. ve Ghera, M. M. (2005). Behavioral inhibition: Linking biology and behavior within a developmental framework. *Annual Review of Psychology*, 56, 235-262.
- Fraley, R. C., Waller, N. G. ve Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 350-365.
- Franz, L., Angold, A., Copeland, W., Costello, E. J., Towe-Goodman, N. ve Egger, H. (2013). Preschool anxiety disorders in pediatric primary care: prevalence and comorbidity. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 52(12), 1294-1303.
- Garside, R. B. ve Klimes-Dougan, B. (2002). Socialization of discrete negative emotions: Gender differences and links with psychological distress. *Sex roles*, 47, 115-128.
- Gaylord-Harden, N., Taylor, J., Campbell, C., Kesselring, C. ve Grant, K. (2009). Maternal attachment and depressive symptoms in urban adolescents: The influence of coping strategies and gender. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 38(5), 684-695.
- Geçtan, E. (2006). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. (18. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Ghanbari, S., Khodapanahi, M., Gholamali Lavasani, M., Mazaheri, M. ve Rezapour Faridian, R. (2018). The Effectiveness of Attachment-based Parent Training Method in Anxiety Syndrome of Preschool Children. *International Journal of Behavioral Sciences*, 12(1), 9-17.
- Gilliom, M., Shaw, D. S., Beck, J. E., Schonberg, M. A. ve Lukon, J. L. (2002). Anger regulation in disadvantaged preschool boys: strategies, antecedents, and the development of self-control. *Developmental Psychology*, 38(2), 222-235.
- Gleason, M. M., Zamfirescu, A., Egger, H. L., Nelson, C. A., Fox, N. A. ve Zeanah, C. H. (2011). Epidemiology of psychiatric disorders in very young children in a Romanian pediatric setting. *European child & adolescent psychiatry*, 20, 527-535.
- Gottman, J. (1997). *The heart of parenting: How to raise an emotionally intelligent child*. New York: Simon and Schuster.
- Gross, J. J. (81). thompson, RA (2007). Emotion regulation: conceptual foundations. *Handbook of emotion regulation*, 3-24.

- Gross, J. J. ve Levenson, R. W. (1993). Emotional suppression: Physiology, self-report, and expressive behavior. *Journal of Personality & Social Psychology*, 64(6), 970-986.
- Gudmundson, J. A., & Leerkes, E. M. (2012). Links between mothers' coping styles, toddler reactivity, and sensitivity to toddler's negative emotions. *Infant Behavior and Development*, 35(1), 158-166.
- Güler, M. (2016). *Okul öncesi dönem 4-6 yaş çocukları için yeniden düzenlenen okul öncesi kaygı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Güngör, H. (2009). *Ebeveyn ve öğretmen mükemmeliyetçiliğinin 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının algılanan kaygı düzeyini öngörmedeki rolü* (Master's thesis).
- Gürsoy, F., Aral, N., Bütün-Ayhan, A. ve Aydoğan, Y. (2004). Annesi Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Bağımlılık Eğilimlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 62-71
- Halberstadt, A. G. (1986). Family socialization of emotional expression and nonverbal communication styles and skills. *Journal of personality and social psychology*, 51(4), 827-836.
- Halberstadt, A. G. (1983). Family expressiveness styles and nonverbal communication skills. *Journal of Nonverbal Behavior*, 8(1), 14-26.
- Halberstadt, A. G., Cassidy, J., Stifter, C. A., Parke, R. D. ve Fox, N. A. (1995). Self-expressiveness within the family context: Psychometric support for a new measure. *Psychological Assessment*, 7(1), 93-103.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Heiervang, E., Stormark, K. M., Lundervold, A. J., Heimann, M., Goodman, R., Posserud, M. B. ve Gillberg, C. (2007). Psychiatric disorders in Norwegian 8-to 10-year-olds: an epidemiological survey of prevalence, risk factors, and service use. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 46(4), 438-447.
- Hetzner, N. P., Johnson, A. ve Brooks-Gunn, J. (2011). Poverty, effects of on social and emotional development In Jarvela S (Ed.), *Social and Emotional Aspects of Learning* (pp. 77-86).
- Hudson, J. L. ve Dodd, H. F. (2012). Informing early intervention: Preschool predictors of anxiety disorders in middle childhood. *PLoS ONE*, 7, e42359.
- Hudson, J. L., Dodd, H. F. ve Bovopoulos, N. (2011). Temperament, family environment and anxiety in preschool children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 39(7), 939-951.

- Jones, S., Eisenberg, N., Fabes, R. A. ve MacKinnon, D. P. (2002). Parents' reactions to elementary school children's negative emotions: Relations to social and emotional functioning at school. *Merrill-Palmer Quarterly*, 48(2), 133-159.
- Kalil, A., Ryan, R. ve Corey, M. (2012). Diverging destinies: Maternal education and the developmental gradient in time with children. *Demography*, 49(4), 1361-1383.
- Kendall, P. C. ve Suveg, C. (2006). Treating anxiety disorders in youth. *Child and adolescent therapy*, 243-296.
- Kiel, E. J. ve Kalomiris, A. E. (2015). Current themes in understanding children's emotion regulation as developing from within the parent–child relationship. *Current opinion in psychology*, 3, 11-16.
- Kopp, C. B. (1989). Regulation of distress and negative emotions: A developmental view. *Developmental Psychology*, 25(3), 343-354.
- Langley, A. K., Bergman, R. L. ve Piacentini, J. C. (2002). Assessment of childhood anxiety. *International Review of Psychiatry*, 14(2), 102-113.
- Lapouse, R. ve Monk, M. (1959). Fears and worries in a representative sample of children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 29(4), 803-818.
- Lavigne, J. V., LeBailly, S. A., Hopkins, J., Gouze, K. R. ve Binns, H. J. (2009). The prevalence of ADHD, ODD, depression, and anxiety in a community sample of 4-year-olds. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 38(3), 315-328.
- von der Lippe, A., Eilertsen, D. E., Hartmann, E. ve Killen, K. (2010). The role of maternal attachment in children's attachment and cognitive executive functioning: A preliminary study. *Attachment & Human Development*, 12(5), 429-444.
- Liu, Y.L. ve Huang, F.-M. (2012). Mother–adolescent conflict in Taiwan: Links between attachment style and psychological distress. *Social Behavior and Personality*, 40(6), 919–932.
- Main, M. (1990). Cross-cultural studies of attachment organization: Recent studies, changing methodologies, and the concept of conditional strategies. *Human Development*, 33(1), 48-61.
- Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of The Society For Research in Child Development*, 50, 66-104.
- Main, M. ve Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganised/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Eds.), *Attachment in the preschool years* (pp. 121–160). Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Malatesta, C. Z. ve Haviland, J. M. (1982). Learning display rules: The socialization of emotion expression in infancy. *Child Development*, 53(4), 991–1003.

- Marganska, A., Gallagher, M. ve Miranda, R. (2013). Adult attachment, emotion dysregulation, and symptoms of depression and generalized anxiety disorder. *American Journal of Orthopsychiatry*, 83(1), 131-141.
- Mesman, J. ve Koot, H. M. (2000). Child-reported depression and anxiety in preadolescence: I. Associations with parent-and teacher-reported problems. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 39(11), 1371-1378.
- McBride, S. ve Belsky, J. (1988). Characteristics, determinants, and consequences of maternal separation anxiety. *Developmental Psychology*, 24(3), 407.
- McLeod, B. D., Wood, J. J. ve Weisz, J. R. (2007). Examining the association between parenting and childhood anxiety: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 27(2), 155-172.
- Mian, N. D., Godoy, L., Briggs-Gowan, M. J. ve Carter, A. S. (2012). Patterns of anxiety symptoms in toddlers and preschool-age children: Evidence of early differentiation. *Journal of Anxiety Disorders*, 26(1), 102-110.
- Micco, J. A., Henin, A., Mick, E., Kim, S., Hopkins, C. A., Biederman, J. ve Hirshfeld-Becker, D. R. (2009). Anxiety and depressive disorders in offspring at high risk for anxiety: A metaanalysis. *Journal of Anxiety Disorders*, 23(8), 1158–1164.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R. ve Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation: The dynamics, development, and cognitive consequences of attachment-related strategies. *Motivation and Emotion*, 27(2), 77-102.
- Mikulincer, M. ve Orbach, I. (1995). Attachment styles and repressive defensiveness: the accessibility and architecture of affective memories. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(5), 917-925.
- Miljkovitch, R., Danet, M. ve Bernier, A. (2012). Intergenerational transmission of attachment representations in the context of single parenthood in France. *Journal of Family Psychology*, 26(5), 784.
- Mirabile, S. P. (2015). Ignoring Children's Emotions: A novel ignoring subscale for the Coping with Children's Negative Emotions Scale. *European Journal of Developmental Psychology*, 12(4), 459-471.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361-388.
- Murdiana, S. (2017). Adult Attachment Support To Emotion Regulation When Marital Conflicts Happen To Married Women. *dvAances in Social Science, Education and Humanities Research*, volume 133, 104-108.
- Muris, P., Schmidt, H. ve Merckelbach, H. (2000). Correlations among two self-report questionnaires for measuring DSM-defined anxiety disorder symptoms in children: The Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders and the Spence Children's Anxiety Scale. *Personality and Individual Differences*, 28(2), 333-346.

- Murray, L., Creswell, C. ve Cooper, P. J. (2009). The development of anxiety disorders in childhood: An integrative review. *Psychological medicine*, 39(9), 1413-1423.
- Nauta, M. H., Scholing, A., Rapee, R. M., Abbott, M., Spence, S. H. ve Waters, A. (2004). A parent-report measure of children's anxiety: psychometric properties and comparison with child-report in a clinic and normal sample. *Behaviour Research and Therapy*, 42(7), 813-839.
- Nelson, J. A., O'Brien, M., Blankson, A. N., Calkins, S. D. ve Keane, S. P. (2009). Family stress and parental responses to children's negative emotions: Tests of the spillover, crossover, and compensatory hypotheses. *Journal of Family Psychology*, 23(5), 671-679.
- Nolen-Hoeksema, S. (2012). Emotion regulation and psychopathology: The role of gender. *Annual Review Of Clinical Psychology*, 8, 161-187.
- Orvaschel, H., & Weissman, M. M. (1986). Epidemiology of anxiety disorders in children: A review. In R. Gittelman (Ed.), *Anxiety disorders of childhood*. New York: Guilford Press.
- Özusta, Ş., (1993). *Çocuklar İçin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinin Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Pala, F. C., Doğan, A., Irmak, T. Y., Hastaoğlu, Z. Ş., Eslek, D., Açıkbaş, E. K. ve Aytekin, S. T. (2023). 2-6 Yaş Döneminde Çocuğu Olan Ebeveynlere Yönelik Etkili Ebeveynlik Müdahale Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 1808-1825.
- Parkes, A., Sweeting, H. ve Wight, D. (2015). Parenting stress and parent support among mothers with high and low education. *Journal of Family Psychology*, 29(6), 907.
- Pascuzzo, K., Cyr, C. ve Moss, E. (2013). Longitudinal association between adolescent attachment, adult romantic attachment, and emotion regulation strategies. *Attachment and Human Development*, 15(1), 83-103.
- Paulus, F. W., Backes, A., Sander, C. S., Weber, M. ve von Gontard, A. (2015). Anxiety disorders and behavioral inhibition in preschool children: a population-based study. *Child Psychiatry and Human Development*, 46(1), 150-157.
- Petresco, S., Anselmi, L., Santos, I. S., Barros, A. J., Fleitlich-Bilyk, B., Barros, F. C. ve Matijasevich, A. (2014). Prevalence and comorbidity of psychiatric disorders among 6-year-old children: 2004 Pelotas Birth Cohort. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 49, 975-983.
- Qian, G., Mei, J. ve Dou, G. (2021). Assessing mothers' parenting stress: Differences between one-and two-child families in China. *Frontiers in psychology*, 11, 609715.
- Raadal, M., Milgrom, P., Weinstein, P., Mancl, L. ve Cauce, A. M. (1995). The prevalence of dental anxiety in children from low-income families and its relationship to personality traits. *Journal of Dental Research*, 74(8), 1439-1443.

- Rapee, R. M., Schniering, C. A. ve Hudson, J. L. (2009). Anxiety disorders during childhood and adolescence: Origins and treatment. *Annual review of clinical psychology*, 5, 311-341.
- Rapee, R. M. (2014). Preschool environment and temperament as predictors of social and nonsocial anxiety disorders in middle adolescence. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 53(3), 320-328
- Rohrer, J. M., Egloff, B. ve Schmukle, S. C. (2015). Examining the effects of birth order on personality. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(46), 14224-14229.
- Rubin, K. H., & Burgess, K. B. (2001). Social withdrawal and anxiety. In M. V. Vasey & M. R. Dadds (Eds.), *The developmental psychopathology of anxiety* (pp. 407–434). Oxford University Press.
- Ruppert, F. (2011). *Travma, bağlanma ve aile konstelasyonları*, (Çeviren: Fatma Zengin) (1. Basım) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Saarni, C. (1988, January). Emotional competence: how emotions and relationships become integrated. In *Nebraska Symposium on Motivation*. *Nebraska Symposium on Motivation* (Vol. 36, pp. 115-182).
- Schneider, R. L., Arch, J. J., Landy, L. N. ve Hankin, B. L. (2018). The longitudinal effect of emotion regulation strategies on anxiety levels in children and adolescents. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 47(6), 978-991.
- Selçuk, E., Günaydin, G., Sümer, N. ve Uysal, A. (2005). Yetişkin Bağlanma Boyutları İçin Yeni Bir Ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk Örnekleminde Psikometrik Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8, 1-11.
- Selcuk, E., Günaydin, G., Sumer, N., Harma, M., Salman, S., Hazan, C. ve Öztürk, A. (2010). Self-reported romantic attachment style predicts everyday maternal caregiving behavior at home. *Journal of Research in Personality*, 44(4), 544-549.
- Shamir-Essakow, G., Ungerer, J. A. ve Rapee, R. M. (2005). Attachment, behavioral inhibition, and anxiety in preschool children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33, 131-143.
- Shaver, P. R. ve Mikulincer, M. (2007). Adult attachment strategies and the regulation of emotion. *Handbook of emotion regulation*, 446, 465.
- Sher-Censor, E., Gur-Yaish, N., Shiff, H. ve Harel-Zeira, N. (2020). Mothers' attachment style and information processing of stressful situations involving their children. *Journal of Child and Family Studies*, 29(11), 3059-3070.
- Shields, A. ve Cicchetti, D. (1997). Emotion regulation among school-age children: the development and validation of a new criterion Q-sort scale. *Developmental Psychology*, 33(6), 906-916.

- Smith, C. L., Calkins, S. D. ve Keane, S. P. (2006). The relation of maternal behavior and attachment security to toddlers' emotions and emotion regulation. *Research in Human Development*, 3(1), 21-31.
- Southam-Gerow, M. A. ve Kendall, P. C. (2000). A preliminary study of the emotion understanding of youths referred for treatment of anxiety disorders. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29(3), 319-327.
- Spence, S. H. (1998). A measure of anxiety symptoms among children. *Behaviour Research and Therapy*, 36(5), 545-566
- Spence, S. H., Rapee, R., McDonald, C. ve Ingram, M. (2001). The structure of anxiety symptoms among preschoolers. *Behaviour Research and Therapy*, 39(11), 1293-1316.
- Steele, H., & Steele, M. (1994). Intergenerational patterns of attachment. In K. Bartholomew & D. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships*, Vol. 5. Attachment processes in adulthood (pp. 93-120). London: Jessica Kingsley.
- Suveg, C. ve Zeman, J. (2004). Emotion regulation in children with anxiety disorders. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33(4), 750-759.
- Sümer, N. "Ana babalık ve bağlanma." *Ana babalık: Kuram ve araştırma* içinde, der. M. Sayıl ve B. Yağmurlu, 169-191. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2012a.
- Sümer, N., Sayıl, F. M. ve Kazak Berument, S. (2016). Anne duyarlılığı ve çocuklarda bağlanma.
- Thompson, R. A. (1991). Emotion Regulation and Emotional Development. *Educational Psychology Review*, 3(4), 269-307.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of The Society For Research In Child Development*, 59(23), 25-52.
- Thompson, R. A. ve Meyer, S. (2007). Socialization of emotion regulation in the family. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 249-268). New York: Guilford Press.
- Thompson, R. A., Vasey, D. ve Dadds, M. R. (2001). Childhood anxiety disorders from the perspective of emotion regulation. *The developmental psychopathology of anxiety*, 160.
- Uluç, S. "Doğuştan getirilen ilişkisellik arayışının ebeveynle kurulan duygusal bağ aracılığıyla biçimlenmesi." *Ana babalık: Kuram ve Araştırma* içinde, der. M. Sayıl ve B. Yağmurlu, 191-214. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Azkeskin, K. ve Yılmaz, E. (2015). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bağlanma Biçimleri ile Sosyal Yetkinlik ve Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 589-598.

- Van den Dries, L., Juffer, F., Van IJzendoorn, M. H. ve Bakermans-Kranenburg, M. J. (2009). Fostering security? A meta-analysis of attachment in adopted children. *Children and Youth Services Review*, 31(3), 410-421.
- Van IJzendoorn, M. H. (1995). Adult attachment representations, parental responsiveness, and infant attachment: A meta-analysis on the predictive validity of the Adult Attachment Interview. *Psychological bulletin*, 117(3), 387.
- van IJzendoorn, M. H., & Sagi-Schwartz, A. (Eds.). (2008). *Cross-cultural patterns of attachment: Universal and contextual dimensions*. New York, NY: Guilford Press.
- Waters, E., Weinfield, N. S. ve Hamilton, C. E. (2000). The stability of attachment security from infancy to adolescence and early adulthood: General discussion. *Child development*, 71(3), 703-706.
- Weems, C. F. (2008). Developmental trajectories of childhood anxiety: Identifying continuity and change in anxious emotion. *Developmental Review*, 28(4), 488-502.
- Wei, M., Vogel, D. L., Ku, T. Y. ve Zakalik, R. A. (2005). Adult attachment, affect regulation, negative mood, and interpersonal problems: The mediating roles of emotional reactivity and emotional cutoff. *Journal of Counseling Psychology*, 52(1), 14-24.
- Weissman, M. M. ve Orvaschel, H. (1986). Epidemiology of anxiety disorders in children: A review. *Anxiety disorders of childhood*.
- Whalen, D. J., Sylvester, C. M. ve Luby, J. L. (2017). Depression and anxiety in preschoolers: A review of the past 7 years. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*, 26(3), 503-522.
- Wichstrøm, L., Berg-Nielsen, T. S., Angold, A., Egger, H. L., Solheim, E. ve Sveen, T. H. (2012). Prevalence of psychiatric disorders in preschoolers. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 53(6), 695-705.
- Yağmurlu, B. ve Altan, O. (2010). Maternal socialization and child temperament as predictors of emotion regulation in Turkish preschoolers. *Infant and Child Development*, 19(3), 275-296.
- Yang, B., Ollendick, T.H., Dong O., Xia, Y. ve Lin L. (1995). Only children and children with siblings in the people's republic of China: Levels of fear, anxiety and dpression. *Child Development*. 66(5), 1301-1311.
- Yeşildaş, F. B. (2018). *Okul öncesi çocuklarda kaygının ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik değişkenler açısından değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ufuk Üniversitesi.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. 6. Basım. Ankara: Özgür Yayınları

- Yurdakul, Y., Beyazıt, U. ve Ayhan, A. B. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarında duygu düzenleme becerileri ile etkileşimli oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(4), 1291-1307.
- Yükçü, Ş. B. ve Demircioğlu, H. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 442-466.
- Yüksel, B. (2014). Kaygı Belirtilerini Açıklamada Bağlanma, Pozitif ve Negatif Duygu Düzenleme ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkiyi Bütünleyici Model Arayışı.
- Zajonc, R. B. Ve möm Mullally, P. R. (1997). Birth order: Reconciling conflicting effects. *American Psychologist*, 52(7), 685.

EKLER

EK-1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bu çalışma Ufuk Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Şeydanur SÜNGÜ'nün Prof. Dr. Emel ERDOĞAN BAKAR danışmanlığında yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasıdır. Okul öncesi dönemdeki çocukların kaygılarını etkileyen faktörlerin araştırılmasını amaçlamaktadır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katıldığınız takdirde araştırmanın herhangi bir aşamasında bir sebep belirtmeksizin araştırmadan ayrılma hakkınız bulunmaktadır. Sizden alınan bilgiler toplu olarak değerlendirilecek ve sizden herhangi bir kimlik bilgisi talep edilmeyecektir. Cevaplarınız yalnızca bilimsel çalışmalarda kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Araştırma sonuçlarının verimliliği açısından soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması önemlidir.

Çalışma hakkında daha detaylı bilgi almak için Şeydanur Süngü'ye adresinden ya da numaralı telefondan ulaşabilirsiniz.

Yapılacak değerlendirmelerin getirebileceği olası riskler: Yapılacak değerlendirmelerin sizin için herhangi bir riski yoktur. Sizden anket üzerinde belirtilecek hiçbir kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmeyecektir. Cevaplarınız sadece araştırmanın amacına uygun olarak bilimsel açıdan kullanılacak ve gizli tutulacaktır.

Yapılacak değerlendirmelerin getirebileceği olası yararlar: Bu çalışmanın amacı Okul öncesi dönemdeki çocukların kaygılarını etkileyen faktörlerin incelenmesine olanak sağlamaya yönelik bir araştırma yapmaktır.

Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Çalışmaya katıldığınız için size ek bir ödeme de yapılmayacaktır. Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Yine çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekmek hakkına da sahipsiniz.

(Katılımcının Beyanı)

Araştırmacı Şeydanur Süngü tarafından yapılacak olan araştırma ve geliştirme ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Bu bilgilerden sonra araştırmaya “katılımcı” olarak davet edildim.

Eğer bu araştırmaya katılırsam araştırmacı ile aramda kalması gereken bilgilerin gizliliğine bu araştırma sırasında da büyük özen ve saygı ile yaklaşılacağına inanıyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim, bilimsel ve klinik amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerinin ihtimamla korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden araştırmadan çekilebilirim. Ancak araştırmacıları zor durumda bırakmamak için araştırmadan çekileceğimi önceden bildirmemim uygun olacağının bilincindeyim.

Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana da bir ödeme yapılmayacaktır.

Araştırma sırasında sorun ile karşılaştığımda; mesai saatleri içerisinde numaralı telefondan araştırmacı Şeydanur Süngü'y  arayabileceğimi biliyorum.

Bu araştırmaya katılmak zorunda değilim ve katılmayabilirim. Araştırmaya katılmak konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmış değilim. Eğer katılmayı reddedersem, bu durumun araştırmacı ile olan ilişkimize herhangi bir zarar getirmeyeceğini de biliyorum.

Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu çalışmaya katılımcı olarak katılma kararı aldım.

Katılımcı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

 mza:

Görüşme tanığı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

 mza:

Katılımcı ile görüşen araştırmacı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

 mza:

EK-2. Demografik Bilgi Formu

Çocuğunuzun Cinsiyeti: () Kız () Erkek

Çocuğunuzun Doğum Tarihi: Gün.....Ay.....Yıl.....

1. Kaç çocuğunuz var? () 1 () 2 () 3 () 4 ve daha fazla

2. Araştırmaya katılan çocuğunuz kaçınıcı çocuğunuz?

() İlk çocuk () Ortanca veya ortancalardan biri () Son çocuk

3. Yaşınız?:.....

Eşinizin yaşı?:

4. Araştırmaya katılan çocuğunuzu dünyaya getirdiğinizde kaç yaşıdaydınız?.....

5. Sizin ve eşinizin eğitim düzeyi nedir?

	Siz	Eşiniz
Okur yazar değil		
İlkokul		
Ortaokul		
Lise		
Yüksekokul		
Üniversite		
Yüksek lisans ve üzeri		

6. Çalışma durumu?;

() Çalışmıyorum () Yarı zamanlı çalışıyorum () Tam zamanlı çalışıyorum

Meslek:

7. Medeni durum? () Evli () Boşanmış () Ayrı () Dul

8. Eşinizle birlikte iseniz kaç yıldır evlisiniz?

9. 10.Eşinizle ayrı iseniz çocuğunuz kiminle yaşıyor?

() Anne () Baba () Diğer.....

11. Evinizde siz dahil kaç kişi yaşıyor?.....

12. Çocuğunuz kaç yaşında kreş/ anaokuluna gitmeye başladı?.....

13.Çocuğunuz ne kadar süredir kreş/anaokuluna devam ediyor? (yıl)..... (ay)

14.Şu anda devam ettiği kreş/anaokuluna ne kadar süredir devam ediyor?.....

15.Çocuğunuzun 0-2 yaş arası bakımını kim üstlendi? (Belirtiniz).....

16.Çocuğunuzun 2-6 yaş arası bakımını kim üstlendi? (Belirtiniz.).....

17.Çocuğunuzun sizden ayrı kaldığı bir dönem oldu mu?

() Evet () Hayır (Cevabınız “hayır” ise 20. sorudan devam ediniz.)

18.Cevabınız “evet” ise bu ayrılık dönemi kaç kere yaşandı?

19.En uzun ne kadar süre ayrı kaldınız?.....

20.Çocuğunuzun kronik bir rahatsızlığı var mı? Varsa belirtiniz?.....

21.Çocuğunuzun duygusal bir rahatsızlığı var mı? Varsa belirtiniz?.....

22.Daha önce çocuğunuzla ilgili psikolojik danışma aldınız mı? Aldıysanız başvuru

sebebinizi belirtiniz?.....

Meslek:

EK-3. Yeniden Düzenlenen Okul ÖNcesi Kaygı Ölçeği (Örnek Maddeler)

Aşağıda çocuğunuzu tanımladığını düşündüğümüz bir liste bulunmaktadır. Lütfen her bir maddede belirtilen durumla ilgili çocuğunuzu en iyi tanımlayan tek bir seçenekle ilgili puanı daire içine alarak belirtiniz. Lütfen listede yer alan bütün maddeleri cevaplandırınız. Çocuğunuza çok uygun olmadığını düşündüğünüz bir madde için de mümkün olan en yakın seçeneği işaretleyerek boş bırakmayınız. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

	Hiç Doğru Değil	Nadiren Doğru	Bazen Doğru	Oldukça Doğru	Çok Zaman Doğru
2. Çocuğum başka insanlara rezil olacağı bir şeyi yapmaktan korkuyor.					
5. Çocuğum bir yetişkinden yardım istemekten korkuyor (örneğin bir öğretmen veya bir grup yöneticisi)					
7. Çocuğum gece kendi evinden başka bir yerde uyuması gerektiğinde rahatsız olabilir (sinirleniyor)					
9. Çocuğum tanımadığı insanlarla tanışmak veya konuşmaktan korkuyor.					
11. Çocuğum gök gürültüsünden korkuyor					
13. Çocuğum kendisinin başına kötü bir şey geleceğinden (örneğin kaybolma veya kaçırılma) ve bu nedenle artık anne ve babasının yanında olamayacağından korkuyor					
17. Çocuğum, onu bir yerde bıraktığımda (örneğin yuva/ okul veya bakıcı) sinirleniyor					
21. Çocuğum yaptığı şeyi iyi yapıp yapmadığı hakkında endişeli oluyor					
25. Çocuğum yeni insanların yanında utangaç ve sessiz oluyor					
29. Çocuğum beklenilmeyen bir şey olduğunda rahatsız oluyor (sinirleniyor					

EK-4. Çocukların Duygularını Değerlendirme Ölçeği (Örnek Maddeler)

Lütfen aşağıdaki cümleleri okuyun ve çocuğunuz için en uygun olan sayıyı daire içine alın. Cevaplarınızı çocuğunuzun son 6 ay içindeki davranışlarını göz önüne alarak veriniz.

	Hiç	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
1) Neşeli bir çocuktur.	1	2	3	4
2) Duygu hali çok değişkendir. (çocuğun duygu durumunu tahmin etmek güçtür çünkü olumlu bir duygu halinden olumsuz bir duygu haline çabucak geçer).	1	2	3	4
3) Yetişkinlerin arkadaşça veya nötr yaklaşımlarına olumlu karşılık verir.	1	2	3	4
4) Bir faaliyetten diğerine kolaylıkla geçer; sinirlenmez, endişelenmez, sıkıntı duymaz ya da aşırı derecede heyecanlanmaz.	1	2	3	4

EK-5. Çocuğun Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği (Örnek Maddeler)

Yönerge: Aşağıdaki her soru için her maddeyi (a,b,c,d,e,f) sizin için ne kadar uygun olup olmadığına göre 1 (çok uygun) den 5 (hiç uygun değil)’e kadar işaretleyiniz.

Lütfen her maddeyi dikkatlice okuyarak dürüstçe ve içtenlikle cevaplayınız. Eğer çocuğunuzun daha önce böyle bir durumla karşılaşmadığını düşünüyorsanız, “böyle olsaydı ne yapardım” diye düşünerek yanıtlayınız. Her cevap için 1’ den 5’e kadar olan numaraları yuvarlak içine alınız.

1	2	3	4	5
Kesinlikle Böyle Yaparım	Büyük Olasılıkla Böyle Yaparım	Belki Böyle Yaparım	Nadiren Böyle Yaparım	Hiç Böyle Yapmam

1) Eğer çocuğum hastalandığı ya da yaralandığı için arkadaşının doğum günü partisine gidemez ve bundan dolayı öfkeli olursa, ben

a) Çocuğumu sakinleşmesi için odasına gönderirim.	1	2	3	4	5
b) Çocuğuma kızarım.	1	2	3	4	5
Çocuğuma arkadaşları ile birlikte olabileceği başka yollar düşünmesi için yardımcı olurum. (Örn: bazı arkadaşlarını partiden sonra davet edebilir).	1	2	3	4	5
Çocuğuma partiyi kaçırmayı büyütmemesini söylerim.	1	2	3	4	5
e) Çocuğumu, öfkesini ve hayal kırıklığını ifade etmesi için teşvik ederim.	1	2	3	4	5
f) Çocuğumu yatıştırırım ve partiyi kaçırmasıyla ilgili onu daha iyi hissettirecek eğlenceli bir şeyler yaparım.	1	2	3	4	5

2) Eğer çocuğum bisikletinden düşer, onu kırar ve sonra da üzülür ve ağlarsa, ben;

a) Sakin kalırım ve endişelenmem.	1	2	3	4	5
b) Çocuğumu rahatlatır ve kaza ile ilgili şeyleri unutmasını sağlamaya çalışırım	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma aşırı tepki gösterdiğini söylerim	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma bisikletin nasıl tamir edileceğini anlaması için yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
e) Çocuğuma eğer içinden ağlamak geliyorsa rahat rahat ağlamasını söylerim.	1	2	3	4	5
f) Çocuğuma ağlamayı bırakmasını yoksa bir süre için bisiklete binmesine izin verilmeyeceğini söylerim.	1	2	3	4	5

Ek-6. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (Örnek Maddeler)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

	Hiç Katılmıyorum			Kararsızım			Tamamen Katılıyorum
1. Eşimi kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi eşime göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, eşimin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi eşimle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissederim.	1	2	3	4	5	6	7

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Şeydanur BULUT

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Almanca

İş Deneyimi

Stajlar : MEB GriCeviz Projesi Geçerlik Çalışması (stajyer) Aralık, 2019 Dr. A.Berna Aytaç danışmanlığında doktora tez çalışması (stajyer) Ekim, 2019-Haziran 2020 Ahenk Çocuk (stajyer) Temmuz-Ağustos,2018 Uygun Psikoloji Merkezi (stajyer) 2019-2020

Çalıştığı Kurumlar : Orenda Psikoloji (Psikolog) 2022-hala devam ediyor Mavi Kanguru Ebeveyn ve Çocuk Kulübü (psikolog) 2022-hala devam ediyor

Tarih : 26/04/2024